

Fiskafängen i ord och bild

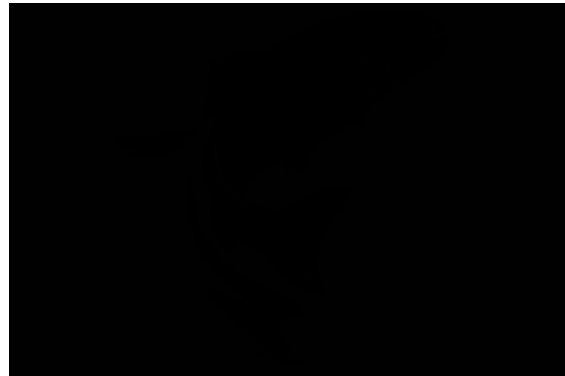
av Erik Widén

Detta är en sammanställning i kapitelform av ett antal fiskeminnen. Några har tidigare publicerats i svenska, norska och danska tidskrifter i artikelform.

INNEHÅLL

1. Fullvuxna abborrar
2. Episoder vid Enare Träsk
3. Harrarna i Maskjokjavrek
4. Kolja och kuling
5. Lubb på Lofoten
6. Vandring i harrarnas rike
7. Uppströms Vindelälven
8. Kors och tvärs på nordisland
9. Dagbok från Färöarna
10. Fiskedagar på Irland
11. Tidvatten
12. Skärgårdsgäddor
13. Saltstänkt fiske i väst
14. Med kanot på kalfjället
15. Korallrevsfiske
16. Operation havskatt
17. Episoder, kuriosa och funderingar om och kring sportfisket

1. Fullvuxna abborrar

Lite till mans har vi nog en benägenhet att uppförstora och överdramatisera händelser som ligger långt tillbaka i tiden. Detta gäller som bekant även blandsportfiskarnas skara. Fiskarna tenderar att med åren bli större, strapatserna längre, vågorna högre och huggen fler. Rent generellt stämmer det nog att fiske-tillgången på de flesta platser var större förr, men många överdrifter får nog tillskrivas det faktum att man, åtminstone under uppväxttiden, ser på omvärlden med helt andra ögon än senare, samt att vissa, outplånliga minnen omedvetet uppförstoras på sanningshaltens bekostnad. Den oansenliga skogsbäcken, knappt halvannan meter bred, blev ett imponerande vattendrag sett med mina barna-ögon. Höljorna tycktes svarta och bottenlösa, forsarna mäktiga och de decimeterlånga bäcköringarna veritabla bjässar för en maskmetare i 12-årsåldern. För att nu inte tala om nätfisket på braxen under lektiden, där fångsterna för en liten parvel kunde te sig enorma.

Väl medveten om faran att halka in i fantasins värld tar jag mig ändå friheten att ur minnet hämta fram några oförglömliga episoder som inträffade i samband med en fisketur en skogsvaktare, min far och jag företog oss för ett 50-tal år sedan.

Det vatten vi ofta fiskade i, Kymmen, är en ganska stor, stenig sjö med klart vatten i västra Värmland, nära norska gränsen. Än i dag kan nog sjön räknas till en av länets bästa när det gäller fiske efter storabborre. En förutsättning är dock att man känner till de rätta platserna.

För min far hade Kymmen tidigt blivit ett favoritvatten, som han ofta förde på tal när det pratades om storfångster. 40 kilo abborre under en dagsutflykt noterades bl. a. vid ett tillfälle, en aktningsvärd fångst av två agnmetare. Även resultaten vid pimpelfiske vintertid kunde nå oanade höjder.

Första gången jag fick följa med till sjön var en stekhet sommardag. Min far och jag hämtade skogsvaktaren, Harald, på förmiddagen och for sedan till en liten skogsälv. Där fångade vi agnfisken i form av kvidd, eller spragg, som är den vanliga benämningen i Värmland. Detta tillgick så, att vi lade ut gamla vinflaskor, i vilkas konkava botten vi gjort hål, med flaskhalsarna pekande mot strömmen. I buteljerna stoppades gammalt, uppblött bröd. Bäst resultat blev det om man sänkte ner flaskan i bakvattnet nedanför en större sten. Då dröjde det inte länge förrän fiskarna lockades dit, och hade väl en tagit mod till sig och simmat in i fällan följde strax ett dussin andra efter. Flaskorna vittjades med jämna mellarum, och vi passade samtidigt på att sortera bort de allra minsta exemplaren.

Efter omkring en timme ansåg vi oss ha fått nog med agn för en dags fiske och anträdde färden mot Kymmen.

Vägarna på femtitalet lämnade ofta mycket övrigt att önska, åtminstone i skogslänen, varför vi som bäst kom upp i en hastighet av 60 km/tim. Dessutom måste vi ta hänsyn till den cylinder med agnfisk som fanns i bagageutrymmet, vars luft-hålsförsedda lock inte tillät alltför kraftiga krängningar.

Förutom cylindern, fiskedon och matsäck medförde vi även en balja med is över-täckt med sågspån. Isbingarnas tid är nu sedan länge förbi, men vid femtitalets början höll sig faktiskt varje aktningsvärt hotell i denna landsända med en bing. Vi bodde förresten vid den tiden alldeles bakom Hotell Gästis i Sunne (Broby Gästgivaregård i Gösta Berlinggs saga) och kunde där förse oss med den is vi behövde för bevarande av fisken.

Halvannan timme senare var vi så framme vid sjön med det finskklingande namnet. Inte så konstigt förresten då Kymmen ligger i en trakt rik på spår efter gammal finsk bebyggelse. Ekan som vi fick disponera tillhörde en hemmansägare vid sjöns nordvästra del. Den låg i en liten vik med finaste timglassand.

Ett gräsandpar tog till vingarna när vi stuvade ner våra saker i båten. Vattenytan låg blickstill och glänste som en glasskiva i solen. Väl ute ur viken mötte oss dock en svag, sydlig bris som försilvrade vattnet.

Vårt första mål var Ottiliasvasen, som fått sitt namn efter en synnerligen originell och manhaftig kvinna, välbekant i hela socknen.

Min far, som fiskat i sjön i många år, hade riktmärken för de flesta grund och vasar i form av ladugårdsdörrar, flaggstänger, uddar etc, och det stod inte på förrän vi låg förankrade vid vasen och började agna på krokarna.

Det dröjde emellertid en bra stund innan den första fisken gav sig tillkänna, en situation som inte är alltför ovanlig i detta vatten, där de större abborrarna jagar i stim och rör sig över stora områden.

Vid ett tillfälle råkade jag fastna i vasen och fick inte loss kroken förrän vi halat upp en stor granruska. Det var därför helt naturligt att Harald och min far reagerade med syrliga kommentarer som "inte nu igen" och "fast i vasen förstås" när jag en stund senare utbrast:
-Flötet är borta!

Den här gången var det dock inte någon gren jag fått på kroken utan en abborre i halvkilosklassen, vilken envist snodde runt fören på båten där jag satt. I det klara vattnet kunde jag tydligt se den randiga sidan på fisken när den borrade sig neråt för att återvinna friheten, men snart hade håvens garnmaskor slutit sig om den och jag kunde stolt inregistrera min första abborre av format.

Min abborre blev tydligen signalen för de andra firrarna i stimmet, ty nu följde en halvtimmes fiske som jag sent ska glömma. Vi hann knappt agna om och kasta ut förrän flötena med lugna men ryckiga rörelser försvann i djupet, och den ena abborren efter den andra förpassades upp i båten. De flesta höll sig kring halvkilot, men några vägde säkert omkring ett kilo.

För en tolvåring, som dittills endast metat mört och löja på deg och lurat några småabborrar på mas, var detta rena fiskeberusningen. I min iver att fästa spraggen på kroken efter varje fångst hände det att jag tappade den och fick jaga den i vattensqualpet på båtens botten. Ibland lade sig flötet på sidan i stället för att

göra en dykning, men detta berodde inte på att sänket lossnat, utan var ett tecken på att betet attackerades underifrån.

Vid ett tillfälle fastnade jag åter i den förbaskade vasen, dock inte värre än att jag kunde lirka loss kroken, och vips var en abborre framme och slukade spraggen, som fortfarande satt kvar.

Lika häftigt som huggperioden inletts, lika tvärt tog den slut. Stimmets skingrades, måhända av någon kringsnokande gädda, och flötena återtog sitt fridfulla guppande på småvägorna. Kaffe, mjölkchoklad och smörgåsar letades nu fram, och mellan tuggorna ventilerades den lyckade inledningen på fiskafänget.

Några fler rovrandiga riddare ville inte dyka upp runt Ottiliasvasen, varför vi letade rätt på ett annat fiskeställe, en lång undervattensklippa vid namn Långaln.

Här upprepades möstret från föregående plats, dvs. en ganska lång väntan utan tillstymmelse till napp och sedan en febril aktivitet från abborrarnas sida. Genomsnittsvikten vid grundet var till och med något högre än vad fallet var vid vasen, och vi slapp dessutom de försmädliga bottennappen. Huggperioden var dock kortare. Redan efter en kvart var den lustiga dansen slut.

En timmes metande utmed en klippvägg ett stycke därifån gav inget resultat, varför vi styrde kosan mot Storön, en ganska hög och granskogsbeklädd ö på några hektar. Här hade en gubbe levat i sin lilla stuga ända tills för några år sedan. Han hade i huvudsak livnärt sig på jakt, fiske och en liten trädgårdstärpa, och vid flera tillfällen haft det synnerligen kärvt under perioder då isen varken bar eller brast.

Innan vi klev iland agnade vi spöna och placerade dem i ekans akter i händelse av att någon abborre skulle ha vägarna förbi. Vi passade också på att ösa ur båten, vilken inte var helt vattentät. På ön gjorde vi sedan en brasa, över vilken vi värmdes upp medhavda köttbullar samt tog en promenad för att sträcka på benen.

Återkomna till ekan fick vi till vår förvåning se att två av våra spön var borta. Den ena hittades efter en stund vid strandkanten med en vacker abborre på kroken, men det andra var spårlöst försvunnet.

Vi rodde ut en bit och fick till slut syn på spöt, vilket stack upp en decimeter ovanför vattenytan. Då vi nalkades försvann det plötsligt, men dök efter en stund ånyo upp alldeles invid båten. Harald lyckades grabba tag i det och samtidigt bärga en fet kilosabborre, som vid det laget släpat redskapet med sig bortåt 50 meter.

Med fiskedonen åter på plats rodde vi nu mot en grandunge, utanför vilken vi ankrade upp över en lerbotten på två meters djup med spridda bestånd av nate. Min far fick napp så gott som omedelbart av en fisk som bjöd på en bister fight trots att han till en början tog den hårt.

-Det är en gädda! skrek Harald, som tydligt sett en glimt av fisken nere i vattnet.

-Ta den försiktigt. Du har ju ingen tafs, varnade han.

-Den går in i abborrnaten, genmälde min far med ett stänk av misströstan i rösten.

-Försök att följa efter med spöt, rådde Harald.

Manövern lyckades och gäddan kom ut ur grönskan med en natslinga i käften. Den ryggade för båten, tvärvände och gjorde en djupdykning medan min far gav efter med spö och lina så gott han förmådde.

Tvekampen fortsatte ytterligare några minuter innan gäddan började visa trötthetssymptom. Harald stod beredd med den långskaftade håven, men bommade vid det första landningsförsöket. Gäddan försvann i en magnifik virvel och fortsatte att jaga runt ett tag, men var till sist så utpumpad att den håglöst lät sig föras in i håven. Två kilo uppskattade vi vikten till – inte fy skam på metspö.

-Här är det nog inte lönt att fotsätta fiska, konstaterade min far. Är det gäddor i farten så lär nog all annan fisk ha dragit iväg. Dessutom har vi ju rumstrerat om en hel del.

Han fick rätt. Efter en stunds utsiktslöst metande förflyttade vi oss till Storaln, ett grund som ligger ganska långt ut i sjön. Något stim kunde vi dock inte få kontakt med här. Endast några ströfiskar attraherades av våra agn.

Vi nödgades således bita i det sura äpplet på denna vår sista uppehållsplats, men för mig hade fisketuren verkligen varit livet på en pinne. Varje krokad abborre hade inneburit ett fascinerande äventyr, och att vi hade cirka 25 kilo isad abborre med oss hem noterade jag liksom bara i förbifarten.

2. Episoder vid Enare Träsk

Om Enare Träsk eller Inari, som finländarna benämner denna egenartade sjö mitt uppe på Nordkalotten, har bl.a. Hans Lidman berättat på sitt oeffterhärmliga sätt. Mina intryck av sjön och dess omgivningar inskränker sig för närvarande till några dagars campande vid mynningen till en av tilloppsälvarna med det vildmarksklingande namnet Tsiutt-juuha.

Tillsammans med två fiskebröder, Per och Leif, var jag på väg på den då nyanlagda vägen från samhället Inare via Sevettijärvi till Neiden i Norge. Då vi hade gott om tid till vårt förfogande bestämde vi oss för att pröva på fisket i en av träskets otaliga vikar ett par dagar.

Vi hittade en förträfflig tältplats vid nämnda älvmyrning, gjorde oss hemmastadda i den moliknande terrängen och fick oss lite till livs.

Eftermiddagssolen gassade och temperaturen låg någonstans kring 20-gradersstrecket, vilket föranledde oss att solbada en stund på en närbelägen sandstrand. Viken utanför låg helt lugn så när som på några krusningar, och i det klara vädret kunde vi längre ut skymta några av sjöns oräkneliga öar.

Sedan gick allt på ett ögonblick. Solen övermannades av tunga molnformationer, nordanvinden friskade i, sjön rördes upp och tallkronorna började svalla. Snabbt förpassade vi oss in i tältet och krängde på oss skjortor och ollar. Någon minut senare piskade en hagelskur tälttaket så att det bågade.

Att väderomslagen här uppe i norr är häftiga var vi väl medvetna om från tidigare färder på Nordkalotten, men det här tog priset. Konsulterande fisketermometern konstaterade vi att temperaturen efter en kvart sjunkit 15 grader. Marken var kritvit av hagel, och vi tvingades ut i ovädret ett par gånger för att skotta av tältet, som hotade att rasa samman.

Lika snabbt som ovädret överraskat oss försvann det. Efter 20 minuter sken juli-solen lika klart som förut och värmen började återkomma. Det som ett tag liknade ett vinterlandskap återtog sommarens färger. Hageldrivorna blev till små bäckar, som eroderande sökte sig nedför strandbrinkarna till sjön. Endast i vår uppblåsta gummibåt kämpade hagelkornen emot värmen ännu en stund, men snart hade även de ombildats till vatten.

Då allt återgått till normala gängor, efter detta utslag av vädrets nyckfullhet, var det dags för fiske – trodde vi. Per och jag hade just monterat snurran på gummibåten då vi hör högljudda stämmor bakom närmaste udde, och i nästa ögonblick dyker en gammal forsbåt upp med tre personer, vilka styr kosan mot vårt tält. Att det är finländare hörs tydligt.

Väl ilandkomna börjar de tre herrarna tilltala oss med en svada som knappast är vanlig bland ödemarksbor. Av gesterna och vissa uttryck som *vodka* och *konjakk*

inser vi snart att det är starkvaror de är ute efter trots att våra kunskaper i finska språket är närmast obefintliga.

Nu hör till saken, att vi faktiskt har en flaska konjak i bilen, men våra gäster verkar redan så överförfriskade att vi snabbt enas om att försöka dölja detta. Genom huvudskakningar och uppgivande gester försöker vi övertyga dem om att vi inte innehar någon spirituosa.

Finländarna ger dock inte upp så lätt utan plockar fram salt sik och rökt harr, slår sig ogenerat ned i förgården till vårt tält och fortsätter sina övertalningsförsök. Förmodligen tar de för givet att alla turister och sportfiskare har en styrketår att tillgå när de besöker dessa trakter.

Till slut faller vi till föga. Leif hämtar konjaksflaskan och vi ansluter till det uppslupna gänget. Fisken smakar utmärkt förutom att siken är i saltaste laget. Språkförbistringen är emellertid stor. Finländarna verkar inte förstå ett ord svenska, och det enda vi kan lista ut är att två av männen tycks vara bröder och den tredje äger båten.

Stämningen ökar i takt med att innehållet i buteljen sjunker. Själva får vi inte mycket med, men det gör detsamma. Vi vill ju ut och fiska och delar gärna med oss för husfridens skull. Planerna på en fisketur får dock skrinläggas, ty gästerna visar inga som helst tecken till att vilja bryta upp. Timmarna går. Högen av fiskrens utanför tältöppningen antar aktningsvärda proportioner och stojet uppnår åtskilliga decibel. Kortspel och armbrytning vidtar, men då har vi redan dragit oss åt sidan och börjat överlägga om hur i all världen vi ska bli av med fridstörarna.

Slumpen kommer oss till hjälp i form av en flaska myggspray, vilken får stämningen att helt svänga om. Den äldre av bröderna får av en händelse tag på flaskan, som legat överst i en ryggsäck. Detta är tydligen en tingest han aldrig stiftat bekantskap med. Han börjar spraya vilt omkring sig och ger sin bror en dusch rakt i ögonen. I nästa ögonblick är de bägge bröderna invecklade i ett rejält slagsmål där såväl armar som ben används. Duellen förs även på det verbala planet, och vi uppfattar fraser som *satana perkele*, *haista haaska* och andra svavelosande exempel på finska kraftuttryck.

Den tredje finländaren, som är yngre och lite mindre till växten, försöker gå emellan, men föses undan av de två antagonisterna. Vi andra står till en början som förvånade åskådare, men allteftersom slagsmålet tilltar i intensitet blir vi allt oroligare och ingriper till slut. Stridstuppen skiljs åt och vi lyckas efter en del trubbel få ner dem i båten medan den yngre och synbarligen något nyktrare i trion gör loss. Skällsoden ekar länge i den annars så stilla kvällningen, och vi kan höra dem en bra stund efter det att båten försvunnit utom synhåll.

Följande dag är vi tidigt på benen, fast beslutna att äntligen få ägna oss åt sportfiske utan att vädergudar eller fulla finländare sätter käppar i hjulen. Leif tar flugspöt och vandrar uppför älven, medan Per och jag puttrar ut på Enare Träsk med gummibåt och snurra.

-Det va'fasen va'grunt de va', muttrar Per, sedan vi förpassat oss väl 200 meter från land och fortfarande har botten endast en halvmetr under kölen.

Vi fortsätter mellan några öar i Partakonselkä (Rakhyvelsfjärden) och spanar ivrigt efter mörkblåare nyanser i vattnet, vilka skvallrar om större djup, men några sådana syns inte till. Den släta sandbotten är fortfarande tydligt urskiljbar och djupet uppgår till maximalt en meter. Vågorna blir emellertid allt högre, och för att undvika obehagliga duschar söker vi oss i lä bakom ett näs benämmt Puuniemi.

"Lycklig den som ingenting väntar sig, ty han kan aldrig bli besviken", skrev Alexander Pope vid något tillfälle. De orden passar bra i denna stund, ty vi hyser allt mindre förhoppning om att få blöta våra drag eller flugor, åtminstone inte med någon chans till kontakt med några fenprydda vänner.

Då helt plötsligt djupnar det häftigt alldeles invid land, och vi är inte sena att hiva ut några kopparfärgade skeddrag i den mindre storleken. Samtidigt stryper jag gasen för att få lämplig trollingfart.

Djuprännan går utmed halvön och vi följer den väl en kilometer utan tillstymmelse till hugg. Fiskarna verkar vara försedd med munkorg om de nu ens finns tillstädes.

Vi stannar slutligen vid en holme och går iland för att se om vi kan observera några vakringar på läsidan. Per fortsätter med haspel, men byter ut skeddraget mot en Panter-spinnare, medan jag riggar upp flugspöt och knyter på en torrfluga. Harr lär det ju finnas ganska gott om i sjön och dessutom öring, röding, gädda, abborre och en och annan lax.

Efter en halvtimme får Per hugg och kan utan större besvär landa en röding i trehektosklassen. Strax därefter lyckas jag pricka en vakring och halar in en harr av samma format. Någon mer fisk blir det inte, men vi har båda en känsla av att sjön har mer att bjuda på. Härtill krävs dock en bättre båt och större lokalkännedom.

Leif sitter vid strandkanten när vi närmar oss tältplatsen. Han ser ut som om han trampat i en koruka och framhåller att han lika gärna kunde ha fiskat i ett åkerdike. Några hektosöringar, återförpassade till sitt rätta element, är allt han lyckats lura.

Något eftermiddagsfiske blir det inte då vinden friskat i ytterligare, men i bilen på väg mot laxarna i Tana en stund senare är vi redan i färd med att lägga upp riktlinjerna för en framtida, bättre planlagd fisketur till Enare Träsk.

3. Harrarna i Maskjokjavrek

-Är vi rätt? frågar Björn, där han stapplar fram som den siste i ledet av fyra svettiga, myggplågade fiskekumpaner.

-Jag tror det, flämtar jag till svar, efter en blick på den inte alltför detaljerade norska kartan.

-Vi måste ut ur den här förbannade snårskogen innan knotten äter upp mig, hör jag Leif muttra där han segar sig fram steget efter mig.

Fjällbjörkarna glesnar så småningom och vi passerar ett stråk av tuvig sankmark mellan två myrar. Den starka lukten av pors slår emot oss. Stigen omgärdas av hjortronblad och tätuvad fjällglim. Stövlarna avger ett smackande ljud för varje steg vi tar i den vattensjuka marken. Ett lätt duggregn möter oss när vi åter når fastare mark och gör myggor och knott ännu aggressivare.

Bakom oss har vi ett dygns misslyckat laxfiske i Maskejokka, ett biflöde till Tana. Om det är det höga vattenståndet, de senaste dygnens envetna regnande eller en kombination av dessa faktorer som fått laxen att rata våra flugor och drag är svårt att sia om. Hur som helst har vi givit upp försöken att fånga något exemplar av kung Salmo Salar och söker oss nu längre in på Finnmarksvidda för en dust med harr, öring och röding.

De båda vildmarksälvarna, Gaessajokka och Uvjaladnajokka, vid vars sammanflöde Maskejokka bildas, är vårt mål, men först måste vi ta oss förbi de sjöar, eller snarare sel, som bär namnet Maskjokjavrek.

Vi trasslar oss igenom ännu ett buskage och kryssar vidare mellan stora stenblock. Ett par fjällripor skräms upp och brakar ljudligt iväg genom snåren. Så upphör småskogen och vi uppfattar ett svagt vattensorl, mot vilket stegen styrs.

En stund senare har vi nått fram till den korta älvslinga som förbinder Maskjokjavreks två lugnvatten och slår oss ner där stigen slutar vid ett vadställe för några minuters välbehövlig vila. Älvstumpen framför oss är sex-sju meter bred och inte längre än att vi skymtar selen både upp- och nedströms. Strax nedanför vadstället finns ett inbjudande bakvatten, men vi har ingen anledning att påbörja fisket redan nu, allrahelst som vi tidigare fått veta att det bara finns smågäddor här.

Vadningen till motsatta stranden går friktionsfritt, och vi ska just till att fortsätta strapatsen mot högläntare trakter då jag blir varse något som verkar vara en vakring en bit ut i lugnvattnet. Jag blir stående tveksam en stund, men kan sedan inte motstå frestelsen utan riggar upp flugspöt.

Innan jag ger mig fisket i våld har jag en kortare överläggning med mina fiskebröder, vilken utmynnar i att vi bestämmer en mötesplats till vilken jag ska komma efter att ha testat edan vid vadstället. Föga anar jag att det inte kommer att ske någon återförening på ett bra tag, och att den närmaste timmen ska ge mig några av mina angenämaste stunder när det gäller harrfiske.

Då bakvattnet är synnerligen stenigt och genomkorsat av större och mindre

strömpartier med olika hastighet väljer jag att fiska med våtfluga. Med en Coachman som ändfluga och en Teal & Red på upphängaren låter jag det första kastet dala ner i bakvattnet nedströms några större stenar. Hugg direkt av en halvkilosharr, som borrar sig ner i djupet. Där står den och rister ett tag innan jag känner ännu ett kraftigt sug i linan och har harr nummer två fast. Dubbelspannet skenar nu iväg nedströms, men blir oense om vägvalet och rycker och sliter åt varsitt håll. Tafsens håller som tur är, men jag tvingas alltemellanåt ge löslina för att inte påfrestningen ska bli för stor. Till sist lyckas jag manövrera in de bångstyriga herrarna på grundare vatten, där jag håvar den ena och tar nacktag på den andra, som kilat fast sig mellan ett par stenar.

Även i nästa kast slår två fiskar på, denna gång nästan samtidigt. Den ena sliter sig nästan omedelbart, men den andra, en vacker sak uppemot kilot, landar jag utan större besvär.

Det fascinerande fisket fortsätter. Höljan tycks koka av harr och flugvalet bereder mig inga som helst bekymmer. Jag roar mig med att byta mönster och krokstorlek några gånger, men kan inte förmärka någon skillnad i fisklighet mellan kändisar såsom Butcher, Alexandra, Mallard & Claret Blue, Greenwell's Glory eller March Brown Silver. Ändå är några av dessa inga typiska harrflugor. 10, 12 eller 14 i krokstorlek verkar heller inte ha någon avgörande betydelse.

Harrarna håller sig mellan fyra hekto och ett kilo och är i fin kondition. Beteendemönstret efter hugget varierar en hel del. Vissa fiskar går och stängas på meterdjupt vatten, medan andra far iväg mot strandkanten, där de cirklar runt och klipper med stjärten i vattenbrynet. Några går förlorade när tafsens snor sig runt en av de otaliga stenarna.

Jag testar även en mindre hölja ett 50-tal meter nedströms, och med de tre fiskar jag får där är jag nu uppe i nitton harrar. Ett halvdussin har jag dock släppt tillbaka med tanke på att vi knappast kan ta vara på alla. Harren är som bekant en lika ömtålig som välsmakande fisk, vilken inte ens i rökt tillstånd bör förvaras längre än några dagar sommartid.

Orsakerna till denna anhopning av harr i det förhållandevis oansenliga vattnet är förmodligen flera. Frånvaron av predatorer, (Större gäddor drar sig för grunda, strömmande vatten) och god tillgång på föda är två faktorer som nog har sin betydelse, men jag undrar ändå om inte lite av hemligheten döljer sig i ordspråket: *Man ska inte gå över ån efter vatten.* Ett flertal sportfiskare har säkerligen passerat vadstället genom åren utan att reflektera över att den steniga älvstumpan skulle kunna hysa någon fisk av betydelse, och så har den fått vara i fred.

Med dylika tankegångar surrande i skallen rensar och lättsaltar jag fisken, stuvar undan den på ett luftigt och svalt ställe och står just i begrepp att starta färden mot mötesplatsen då mina kumpaner dyker upp.

-Varför i helskotta kom du aldrig? säger Leif förebrående, men lugnar sig när jag börjar plocka fram mina troféer. De har visserligen ett knippe vackra rödingar från Uvjaladnajokka att visa upp, men den fångsten väger lätt mot de harrar jag presenterar. Dessutom har halva deras tid gått åt till vandring och vadning medan jag kunnat ta för mig från dukat bord.

Med tröttheten spirande i kroppen letar vi rätt på en lämplig lägerplats och avnjuter en kulinariskt fulländad måltid på rökt harr och halstrad röding. Därefter har vi större fördragsamhet med myggen och kryper ner i sovsäckarna. Det disiga vädret har upphört och vid horisonten ger en väldig röt månadsmåne löfte om en solig morgondag.

4. Kolja och kuling

En hamnpir eller molo, som är den vanliga norska beteckningen, spelar en viss roll i detta avsnitt, men för sportfiskare på jakt efter specimenfiskar kanske kampen med rekordkolvorna är väl så intressant.

I slutet av juli för åtskilliga år sedan befann jag mig i Berlevåg, ett fiskeläge på Varangerhalvöya i nordligaste Norge. Platsen konkurrerar med Trosa och andra om benämningen världens ände. I dessa trakter är det mycket som är *nordligast*. Ishavsveien från Tana bro till Berlevåg, på vilken jag kommit, är världens nordligaste liksom järnvägen i Berlevåg. Den senare tillkom för att frakta sprängsten till Svartoksmolon, vilken två gånger – 1932 och 1959 – krossats av ishavet, men nu är intakt.

Ishavsveien är egentligen värd ett kapitel för sig. Den skär sig fram mellan söndervittrade berg och utmed vilda fjordar i kargast tänkbara terräng. Vore det inte för havet kunde man understundom tro att man hamnat i en klippöken, så steril och ogästvänlig är naturen.

Berlevåg är med nordnorska mått mätt ett stort samhälle med omkring 1500 invånare, alla mer eller mindre beroende av fisket. Och fisk finns det. Östhavet, som är en del av Nordishavet, anses som ett av världens fiskrikaste, och golfströmmen gör att det är öppet vatten året runt.

Som sportfiskare var jag tämligen ensam i fiskeläget, men jag fick snart bekräftelse på att vattnen utanför Berlevåg har mycket att erbjuda även den som enbart håller sig till spö och lina.

I pensionatet där jag vistades fick jag namnen på ett par fiskare, vars skuta låg inne. Eventuellt kunde jag engagera dem för en fisketur. Jag letade rätt på båten, och en stund senare även ägarna, far och son, vilka var i färd med att köra in gråsej i ett frysmagasin med en liten truck. De omtalade att de nyss var hemkomna efter några dagars fiske på bankarna utanför Nordkinn, men att de nu var lediga och gärna tog mig med på en tur redan samma eftermiddag.

I väntan på avgång spatserade jag runt i hamnen och pratade väder och fiske med skeppare och folk tillhörande fiskeindustrin. Temperaturen höll sig omkring tio grader i skuggan, vilket är normalt för årstiden. I gengäld är inte vinterklimatet alltför barskt trots det nordliga läget. Termometern visar sällan under fem minusgrader och snön ligger oftast bara några dagar innan den slaskar bort. Ha-

vet är desto lynnigare, och jag fick mig många historier till livs om skeppsbrott och förlorade fiskeredskap. För närvarande var dock sjögången lindrig och gav hopp om lyckat fiske.

Vi lämnade hamnen vid 14-snåret och rundade den imponerande molon, som var prickig av måsfågel. Jag riktade blicken norrut mot horisonten och försökte med fantasins hjälp framkalla en vision av nordpolens ismassor på ögonens näthinnor. Allt som syntes var dock ett blånande hav med mjuka dyningar. Av skepparen fick jag veta att det var åtskilliga distansminuter till drivisen så här års.

Efter tjugo minuters gång observerade vi ett stort måsslag någon kilometer mot nordost, vilket skepparen bestämde sig för att undersöka närmare. Småsejen sprätte i vattenytan och ett hundratal måsar och trutar förde ett oherrans liv när vi närmade oss. Motorn fick arbeta på tomgång medan vi gjorde iordning fiske-donen. Juksamaskinen svängdes ut över relingen och snart var reven med plast-maskar och lyskrok på väg ned i djupet. Själv använde jag mig av ett båtspö med Penn-rulle och ett 200-gramssänke, ovanför vilket jag apterat tre kraftiga, sill-tacklade hajkrokar. Djupet uppgick till runt 50 meter och sjögången var obetydlig, men linan kom ändå att löpa ut ganska snett i vattnet p.g.a. den starka strömmen.

Jag hann förresten inte ned till botten förrän juksamaskinen vid min sida började gnälla, och snart låg två koljor i fyrakilosklassen, en något mindre gråsej och några kilostorskar framför skepparens fötter.

Så snart jag fått bottenkontakt fick jag hugg och började pumpa upp fisken mot ytan. Halvvägs uppe kom ännu ett hårt ryck, som kändes ända ner i spöhandtaget och jag förstod att ännu en fisk slagit till. Dragkampen blev hård, men väl uppe i ytan förlorade fiskarna det mesta av sin kraft och jag fick hjälp av sonen att gaffa dem. Båda var koljor, den mindre omkring fyra kilo, den större i sexkilosklassen. Dessvärre hade vi ingen våg att tillgå, men jag hade heller ingen tanke på att registrera fiskarna, då jag vid denna tidpunkt var måttligt intresserad av rekordtabeller. Dessutom verkade ju koljor i detta format vara vardagsmat häruppe, och föga kunde jag ana att de på sydligare breddgrader skulle vara veritabla troféer.

Nästa försök resulterade i en trekilossej, vilken förvånade med ett par luftsprång innan jag kunde hiva den ombord. Sedan följde en halvtimmes fantastiskt fiske då vi fyllde fyra femtiokiloslådor med sej, kolja och en och annan torsk. Så med ens försvann stemmet av småsej och med det all grövre fisk.

Vi styrde nu in mot Kjølnes fyr på fastlandet för att fiska av en grynna, som enligt skepparen ofta hyste storsej och havskatt. Under tiden rensade vi fisken och fick strax hundratalet vitfåglar larmande i kölvattnet, stört dykande efter fiskrens och ridande på vågorna. I allt ståhej lade jag inte märke till att sjögången började bli allt kraftigare. Då jag inte längre kunde sprätta upp fiskbukarna utan att ta hjälpsteg kastade jag ett öga över relingen och såg då att skummet stod vitt kring några blindskär.

En stund senare lade skepparen om rodret och satte kurs mot hemmahamnen. Nordanvinden hade ökat ytterligare och vitskummiga vågkammar gav sig frä-

sande tillkänna. Något fiske var ej längre att tänka på. Här gällde det att komma i lä bakom molon innan vinden arbetat sig upp i styv kuling.

Den lilla fiske kuttern rullade betänkligt under sin berg-och-dalbanefärd och jag började känna en viss oror i magen trots att jag sällan lider av sjösjuka. Piren syntes nu som en mjölkvit strimma rakt förut, och jag märkte att vi fått sällskap av flera sjarkar på väg mot den skyddande hamnen. Störtsjöarna slog ideligen in över båten och fick lådorna med fisk att kana fram och åter över det hala däck, men snart hade vi rundat pirens yttersta spets och kunde lägga till utom räckhåll för elementens raseri.

På vingliga ben tog jag mig upp på kajen, betalade trots protester ett par tiör för båtturen till skepparen, som framhöll att det var mer än nog med den fisk jag lämnat, och kämpade mig fram till pensionatet i vindbyarna.

Inne i stugvärmen kunde jag inte låta bli att göra en jämförelse mellan den kommersialiserade form av sportfiske i havet som bedrivs från turbåtar vid den svenska västkusten med överfulla båtar och ofta mager fångst, med denna och liknande turer i nordnorge. Då får man emellertid kosta på sig en tripp på ett par hundra mil för att ta sig hit.

5. Lubb på Lofoten

Två företeelser har gjort Lofoten till ett känt namn, åtminstone i Skandinavien: vinterfisket efter torsk och de majestätiska fjällformationerna, vilka flitigt använts som motiv av många konstnärer.

Lofotenfisket äger rum i februari-mars då stora mängder lekfisk, s.k. skrei, söker sig in i Vestfjorden. Det är inte bara kvantiteterna av torsk som gjort detta fiske berömt, utan i lika hög grad den uppsjö av fiskemetoder som tillämpas. Trålare och andra större skutor, som använder sig av snurrevad, snörpvad och not, blandas med sjarker och småbåtar, vars fiskare brukar juksarullar, handlinor och backor. De senare påminner om de långrevar som används vid svenskt insjöfiske.

Om det kärva och riskabla lofotenfisket förr i tiden kan man med fördel läsa i Johan Bojers utmärkta bok *Den siste viking*. Här berättas bl.a. om hur man rodde eller seglade i små, öppna farkoster ut till fiskefälten, ibland med livet som insats.

Från denna tid härrör sig de många rorbuer, små fiskestugor, vilka man kunde söka skydd i under natten. De byggdes dels på land, dels på pålar i vattnet och utgör ett pittoreskt inslag i landskapsbilden. Numera används de rorbuer som finns kvar framför allt till uthyrning åt turister och är härvidlag synnerligen ändamålsenliga om man inte har för stora anspråk på komfort.

En standardrorbu har oftast endast ett rum med en järnspis, några väggfasta vå-

ningssängar och ett enkelt tvättfat. Torrklosett och färskt vatten finns som regel i nära anslutning till stugan. I allmänhet har man heller inte långt till närmaste handbod. Till rorbun hör också båt. Storlek och kvalitet varierar, men oftast bru-

kar det vara robusta flytetyg. Det bör dock påpekas att avsevärda förbättringar såväl när det gäller det sanitära som boendeförhållande gjorts på senare år.

Det var just en rorbu av det genuina slaget som min äkta hälft och jag lyckades komma över för en julivecka. Belägen i det lilla fiskeläget Havnøy utgjorde den en perfekt utgångspunkt för fisketurer och utflykter i det måleriska landskapet. Havnøy ligger på Moskenesöya längst ut på Lofoten med den mera kända orten Reine som närmaste granne. Endast några hundra meter, eller tio minuters färjetur, skiljer de bägge platserna. Vid klart väder kan man även skymta Vaerøy, och längre ut till havs Röstlandet, Lofotens sista utpost i sydväst, med sina omtalade fågelberg. Mellan Vaerøy och Moskenesøy passerar den mäktiga Moskenströmmen (Malströmmen), en tidvattensström med väldiga virvlar som gett upphov till flera fantasifulla skildringar, bl.a. av Jules Verne och Edgar Allan Poe.

Förståelig nog var det inte bara natur, kultur, flora och fauna som fått mig till att lura ut min fru till denna avlägsna plats. Naturligtvis skulle även sportfiskemöjligheterna i Vestfjorden utvärderas. Genom att höra mig för bland yrkesfiskare i Havnøy fick jag reda på ett och annat när det gällde fiske med handredskap. Något direkt sportfiske förekommer sparsamt. Det är endast turister och andra förbipasserande som emellanåt kustfiskar från klippor och pirar, främst efter sej och småtorsk. Båtfiske bedrivs i blygsam utsträckning och nästan enbart i eller strax utanför hamnområdet. Möjligheterna till ett mera riktat fiske efter långa, lubb, kungsfisk etc. verkade dock vara goda enär dessa och andra arter regelbundet fångades på backor och juksa.

Morgonen efter ankomsten till Havnøy letade vi rätt på ”vår” båt, vilken låg förtöjd mellan det pålverk som bar upp vår rorbu. Under överinseende av några silltrutar, som förmodligen var ute efter fiskrens, monterade jag på vår medhavda aktersnurra, varpå vi kryssade oss ut ur hamnen mellan fiskebåtar och ankarlinor. Det blåste ganska friskt från väst så vi beslöt att hålla oss inomskärs. dvs. i den fjord som skär in mellan Havnøy och Reine.

Vi hivade i ett kustfiskedrag med några plastmaskar som upphängare för att få betesfisk, och hade snart några småsejar sprattlande på båtbottnen. Jag stannade motorn ett hundratal meter utanför en brant klippstrand, skar upp några lämpligt stora sejfiléer, agnade på två krokare och lät tacklet dras ned av 200-gramssänket. Frugan föredrog kustspöt och började systematiskt avfiska ett område mellan båten och land. Till en början blev kasten korta då hon aldrig praktiserat fiske med tvåhandsspö tidigare, men ganska snabbt hade hon tillägnat sig den rätta tekniken. Resultatet uteblev heller inte. Efter tio minuters kastande sög det till i spöt, och hon hade det stora nöjet att få landa sitt livs första torsk, en hygglig bit på närmare tre kilo.

På djupspöt verkade det omöjligt att få något, varför även jag gick över till kustspö efter ett tag. Huggen lät emellertid vänta på sig, men ett par torskar och en gråsej blev det i alla fall till slut. Vi var hur som helst nöjda med denna vår första

fisketur, även om jag insåg att större exemplar och andra arter måste sökas i den egentliga Vestfjorden.

I gryningen följande dag drar jag ensam ut på fiskafänge. Måkan föredrar att sova ut och pyssla med annat. Jag styr denna gång ut mot öppet hav passerande fiskrensluktande bryggor och tångbelamrade dykdalbar. Några tärnor drar förbi på snabba vingar och i strandkanten sitter ett par strandskator och klipper med sina röda näbbar. Havet är stilla så när som på enstaka långsträckta dyningar. Förutom ett avlägset dunkande från en fiskekutter och några lunnefåglares knorrande bryter inget tystnaden. Detta sedan jag slagit av snurran ungefär en sjömil från land.

Det tar lång tid för sänket att nå botten. Jag uppskattar djupet till omkring 140 meter. Som bete använder jag musslor, fästade på två hajkrokar av olika storlek. Den första fisk som anmäler sig är en glosögd kungsfisk, eller uer som den också kallas. Den röda krabaten följs snart av flera gelikar innan ett bastantare ryck i linan skvallrar om att jag har något större på kroken. Kampen förs på lång distans, vilket ger en särskild dimension åt havsfisket då man inte alltid vet vilken slags fisk man tampas med. Minuterna går medan jag vevar och pumpar fisken upp mot ytan. Så får jag syn på något långsmalt i det klara vattnet och kan fastslå att det är en långa av hygglig storlek. Den snor sig runt linan i sina försök att komma loss, men jag ser att den sitter ordentligt och lyfter den med en lugn rörelse in över relingen.

Så småningom känner jag riktigt väl i spöt när det långa i faggorna. Till skillnad från torsk och sej, som ofta slukar betet på en gång, inleder nämligen långan med några försiktiga nafsningar, vilket känns som darrningar i linan. Då gäller det att hålla sig kall och vänta med mothugget tills ett häftigare knyck tillkännager att fisken har huggit.

Förutom ytterligare några långor narrar jag även ett par sejar och en tvåkilos-torsk innan det är dags för mitt livs första lubb. Det är visserligen bara en halvkilosfisk, men ändå en intressant nykomling bland de saltvattensfiskar jag dittills fångat.

Jag hade tidigare läst och hört talas en del om lubben, men väntade mig inte att få någon på denna plats emedan botten förefaller slät och mjuk och lubben föredrar klippiga områden. På den svenska västkusten har sportfiskare under senare år alltmer fått upp ögonen för denna fisk, som kan bli en bra bit över tio kilo och har ett mycket välsmakande kött. Den ser ut som en korsning mellan torsk och långa, men har i motsats till den senare en betydligt kraftigare analfena och en sammanhängande ryggfena. I jämförelse med torsken är den något slankare och mer strömlinjeformad. Färgen kan variera något, men som regel har lubben ett antal gulaktiga ränder som sträcker sig från ryggfena till buk.

När jag efter avslutat fiske styr åter mot båtlaningen lovar jag mig själv att åtminstone vid ett tillfälle under vistelsen på Lofoten inrikta mig på fiske efter lubb då klippbottnar, med tanke på topografin, knappast kunde vara svåra att lokalisera.

En kort stund efter det att jag förankrat båten och tagit vara på fångsten lägger en fiske skuta till vid en kaj i närheten. Av redskapen att döma förstår jag att båtens besättning varit ute på backefiske, och då jag tittar närmare efter ser jag att man bl.a. fångat en håbrand på väl 50 kilo. Jag beundrar den väldiga hajen och växlar några ord med fångstmännen, två medelålders norrmän med väderbitna anletsdrag. De omtalar att håbrand är en ganska vanlig fångst på storbackor ute i fjorden. Detta exemplar har det fått på en sillagnad krok på cirka 70 meters djup, men ibland kan man se hajar på upp till 200 kilo jaga sill och småsej ända uppe i ytan. Något sportfiske efter denna hajart förekom så vitt de visste inte, men efter en blick på min utrustning utesluter de inte att man med mycket tålamod skulle kunna matcha åtminstone fiskar av mindre format.

Här öppnades nu en möjlighet för mig att få vara med om ett annorlunda fiske, men tyvärr skulle det visa sig omöjligt att få följa med någon båt ut. Det var lågsäsong nu och nästan tomt på båtar över 20 fot. De få som fanns låg ute på fiske i fjärran vatten eller upptog tiden med krabbfiske och annat.

Efter en välsmakande lunch med färsk fisk som huvudingrediens tog vi på eftermiddagen en tur i omgivningarna. Från kajer och småstigar kunde vi beundra det sällsamma landskapet, vars majestätiska fjällformationer lockat så många målare och bergsbestigare till stordåd. Det magnifika sceneriet fick oss att känna oss små och jordbundna, en känsla som tydligen inte omfattade de eskadrar av alkor som sorglöst drog förbi, exponerande sina bländande, svartvita dräkter. På andra sidan fjorden kunde man se det lite större fiskeläget Reine med sina fiskeindustrier. Här styrde och ställde den bekanta Sverdrup-familjen i flera generationer och här gick tyskar och engelsmän hårt fram under andra världskriget.

På kvällskvisten tar vi åter båten i bruk för en kombinerad fiske- och nöjestur utmed kusten norr om Havnøy. Några kroknäbbade, vaksamma skarvar lyfter från ett litet skär ett hundratal meter från stranden. Småsejen spritter i vattnet runt skäret, som enligt sjökortet heter Nakmean, och lockar oss att plocka fram kastspöna.

Vi får hugg i nästan varenda kast av trehektossejar och noterar flera dubbléer då vi fiskar med såväl drag som upphängare. Intresset sjunker dock snabbt p.g.a. fiskens storlek och vi övergår till att studera sjöborrar och havstulpaner i strandkanten. I den dallrande solnedgången blir stämningen närmast trolsk med de lodräta begsstupen på ena sidan och den väldiga fjorden på den andra. Jag ror sista biten hem för att ljudet från utombordaren inte skall störa sinnesintrycken.

Dagen före avresan från Havnøy drar jag iväg på operation lubb. Vid hamninloppet stannar jag till en stund och drar några småsejear till bete innan jag fortsätter förbi Nakmean till en plats där det med stor sannolikhet måste vara klippbotten.

Paternoster-tacklet med sejstrimlor försvinner ner i djupet, som jag uppskattar till omkring 80 meter. Jag känner att blysänket slår stumt i botten och förstår att jag hamnat rätt.

Min väntan blir lång innan det första livstecknet ger sig till känna i form av några ristningar i reven. Det går inte att ta miste på vad som sitter på kroken, och mycket riktigt dyker snart en ringlande långa upp. Den är helt tröttkörd och låter sig villigt gaffas.

Klippskrevor, vrak och andra former av kuperad botten är favoritplatser för långan, så fångsten är långtifrån oväntad, men det vore väl katten om inte en och annan lubbusling också skulle uppehålla sig där nere, tänker jag i mitt stilla sinne när jag ånyo släpper iväg betet.

En halvtimme går utan någon som helst känning av fisk, då jag plötsligt förnimer en lätt stramning i linan. Först när jag är säker på att fisken har agnet i käften gör jag ett kraftigt mothugg och känner att jag har bytet fast. Kämpen nere i djupet är inte god att tas med. Rörelserna är visserligen ganska sävliga, men det finns tyngd och kraft bakom. Sakta men säkert förpassas den dock upp mot ytan, och i samma veva som jag slår ”kleppen” i den ser jag att det är en lubb. Någon specimenfisk är det inte, men ett fint exemplar på drygt tre kilo.

Strömmen har under tiden fört båten ett stycke längre ut och djupet är nu över 100 meter. Botten har blivit ojämna och jag sumpar vid ett tillfälle sänket efter ett rejält bottennapp. Plötsligt suger det i utan förvarning och i mothugget känner jag ett motstånd som skvallrar om en fisk av betydande dimensioner. Segdragningen börjar, och nu är det verkligen fråga om att ta och ge. Ibland vinner jag någon meter på min motståndare där nere, men vid ett flertal tillfällen är det så gott som stumt. Väl uppe från bottenreionen blir fisken något spakare, men dess blotta tyngd litar på både armar och rygg. Så får jag äntligen ögonkontakt och skymtar de för lubben så karaktäristiska, gula tvärränderna några famnar ner.

Slutstriden blir dramatisk då fisken i ett sista flyktförsök gör en rusning under båten, varvid den övre av mina två hajkrokar häktar fast i relingen. Tursamt nog är fiskens krafter uttömda och gaffningen sker problemfritt. Lite darrhant rådfrågar jag fjädervågen, vilken stannar på drygt åtta kilo, en notering som senare ska visa sig innebära placering nummer två bland spöfångade lubbar i Norge det året.

Timmen är nu sen och medger inga ytterligare nappatag med lubb, men jag är mer än belåten när jag riktar båtens för mot Havnøy och puttrar hemåt. Vistelsen på Lofoten har förutom fickelycka och naturupplevelser gett mig rika erfarenheter, inte minst när det gäller lubbfiske. Kanske återvänder jag någon gång för ännu en utmaning: håbrandfiske.

6. Vandring i harrarnas rike

När vi stapplade ut ur tälten vid sjutiden på morgonen låg fortfarande några dimslöjor kvar över den älvbrink vi föregående kväll utvalt som nattläger. Gårdagen hade mest bestått av ett ändlöst traskande från Skoganvarre på vägen mellan Lakselv och Karasjokk i nordligaste Norge. Bortåt två mil i omväxlande terräng hade vi tillryggalagt och varit ganska uttröttade när vi till sist slog läger.

Nu började emellertid livsandarna åter vakna till liv, dessvärre hjälpta på traven av sjungande myggarmador, vilka fick oss att leta fram diverse kemikalier för att inte utöva alltför stor lockelse på de sataniska flygfäna. Den sista av oss inalles sju som lossade ryggtavlan från nattredet var Leif, som under gårdagen lidit av skoskav och knappast såg fram emot de fortsatta strapatserna med någon större entusiasm.

Myggplågan avtog dock avsevärt sedan vi lämnat älvravinen och kommit upp på kalfjäll. Även Leifs skavsår mildrades genom plåster och gasbindor.

Målet denna dag var en fjällsjö vid namn Raevvujavri, i vilken det skulle finnas röding. Jag hade läst om detta vatten och några intilliggande i en norsk fiskebok, men för övrigt visste vi mycket litet om om det område vi först skulle avfiska. Ibland hade sjöarna inte ens något namn på kartan.

Trots att det var i månadskiftet juli-augusti låg det snö kvar i de klippskrevor och nipor som vette mot norr. Vädret var annars soligt och himlen klar så när som på några cumulusmoln, vilka makligt seglade fram över den fjällkransade horisonten. Landskapet var närmast småkulligt och ganska svårorienterat om man inte höll sig till älvar och sjösystem. Några riktpunkter var dock fjälltopparna Vuorji och Vaddasgaisa i norr.

Marken vi vandrade fram över påminde på många ställen om en sämre gräsmatta, här och var avbruten av bestånd med lapp- och krypljung. Emellanåt passerade vi långsmala stråk av sankmark. Här fanns Kung Karls spira med sina äggrunda, naggade blad samt en hårig växt med vita blommor, som en kännare i sällskapet identifierade såsom fjälltrav.

Efter väl en mils gång är vi framme vid sjön, kränger av oss ryggsäckarna och genomför en välbehövlig avtvagning vid en sandstrand. Något toppenväder för fiske är det sannerligen inte med strålende sol och nästan stiltje. Juha, Stig och Henry gör ändock ett försök att fresta rödingen med spinn och torrfluga utmed en brantare strandkant ett stycke bort. Fisken vakar flitigt en bit ut, men är mycket skygg i det klara vattnet och ratar alla beten. Vi bryter därför upp rätt snart och traskar vidare längs den långsmala sjöns nordvästra sida tills vi når utloppsoset till Raevvujäkka. Här slår vi upp tälten och anslår någon timme till matlagning och fotografering av några renar. Därefter sprider vi oss på bägge sidor om den lilla älven för att utröna om det finns något fångstbart. Vi inleder med spinnfiske och håller oss på behörigt avstånd från varandra för att inte i onödan skrämma eventuella fiskar.

Petteri, som parkerat sig på en utskjutande udde av gungfly ett stycke nedanför mig, får hugg omedelbart och kan efter en intensiv strid landa en kilosharr. Av hans min att döma vill han först inte tro sina ögon, men konstaterar till slut att det första kastet i den lilla älven med bred marginal resulterat i hans största harr någonsin.

Haspelrullarna börjar nu knarra lite varstans. Det är tydlig att harren står tätt och är huggvillig värre. Somliga byter till torrfluga och har lika stor framgång med denna metod, trots att några är fullständiga noviser på området. Vi upplever ett sagolikt kvällsfiske i midnattssolens sken och måste så småningom sätta tillbaks den fisk vi fångar då vi inte kan ta rätt på mer än vi har. Harrarna är förvånansvärt jämnstora och avviker med högst ett hekto, uppåt eller neråt, från kilot. De utgör en betagande syn med sina yviga ryggenor när vi radar upp dem på den ljusa ljungen.

-Det här är otroligt, utbrister Jarmo, när han kommer tågande med tre granna harrar över axeln.

-Ja hemma i Sverige får man nog leta sig upp till Kaitum eller Råstojaure för att kunna hålla samma genomsnittstorlek, genmäler Juha.

Vi upphör nästan samtidigt med fisket, trots att harrarna långtifrån mattats i sin huggvillighet, och travar tillbaka till tältplatsen. Jag får en känsla av att en tyst överenskommelse slagit rot inom oss, och kommer att tänka på Lord Byrons visdomsord: *"Livet är som ett vin. Vill man njuta av det rent får man inte dricka det till sista droppen"*. Vi har fått vårt lystmäte och låter vattnet vila. Det lär nog dröja innan artificiella beten åter presenteras i detsamma.

Vi blir sittande uppe till långt in på småtimmarna i den ljusa natten. En sprakande brasa tjänstgör som eldstad till foliostekning av ett knippe harrar. Resten tillreds i en medhavd röklåda. Elden suger till sig våra röktåriga blickar. Det är svårt att inrätta sig i någon dygnsrytm. Solen gömmer sig endast tillfälligt bakom någon bergsknalle. Till slut kravlar vi i alla fall ned i sovsäckarna, dästa av den läckra fiskekosten.

Påföljande dag strövar vi vidare utmed Raevvujåkka och kommer fram till en namnlös sjö, eller snarare ett stort sel. Medan de övriga tar sig fem minuter gör jag ett kast mest på måfå utåt selet. Svupp! Tregramsspinnaren hinner knappt ta vatten förrän en virvel och ett kraftigt hugg får mig att skrika:

-Fisk!

Harren, som jag antar att det är, slår vilt med stjärtfenan i vattenbrynet innan den dyker ned i djupet, envetet knixande. 0.20-linan och det veka lättspinnspöt utsätts för stora påfrestningar innan fisken börjar bli medgörligare och kan landas med ett nackgrepp.

-Det finns tydligen harr överallt, konstaterar Leif, tacklar sitt spö och har även han en exakt kopia av mitt byte liggande vid sina stövlar någon minut senare.

-Prick ett kilo båda två, fastställer Petteri med hjälp av fjädervågen innan vi drar vidare i ödemarken.

Alltmedan vi fiskar oss nerför systemet av småsjöar, älvstumpar och sel utvecklas och förfinas vår fisketeknik. Haspelfisket får mer och mer ge vika för torr- och våtfluga och vi fiskar oftast endast två åt gången i mindre vattendrag för att inte störa fisken alltför mycket. Harren är fortfarande herre på täppan, men emellanåt lurar vi även en och annan öring, tills vidare dock av blygsamt format. En avstickare till ett högre beläget vatten ger endast ett par utsvultna gäddsniपर i halvkilosformat.

Raevvujåkka byter efter hand namn, först till Giellanjåkka och sedan till Gasadatjåkka, hur nu detta kan komma sig. Fortfarande är storleken på vattendraget blygsamt. Man kan utan större besvär vada över älven på de flesta ställen.

Det vackra vädret övergår så småningom i ett envist duggregn, som vi nog lovsjungit om det inträffat några dagar tidigare då vi befann oss vid Raevvujavri, där rödingarna gäckat oss i solgasset. Nu är det emellertid allt annat än välkommet då vi emellanåt tvingas forcera meterhöga videsnår i Gasadatjäkkas dalgång.

På den fjärde dagen av vår vandring når vi fram till Gasadatjavri och slår läger vid den älvstump som rinner från denna sjö ned i Iesjavri. Egentligen skulle denna plats utgöra en replipunkt för vårt fortsatta fiskande. Här har nämligen Hans Lidman och andra Petri bröder använt ord som *eldorado* och *jungfrulig* när de omnäner fiskeupplevelserna från tidigare besök. Vi konstaterar dock snart att andra, troligen båtburna, fiskare, vilka knappast låtit sig nöja med spö och krok, varit här före oss och väsentligt reducerat fiskbeståndet. Visserligen kan vi efter en dags fiske inregistrera några skapliga har- rar, en öring i trehektosklassen samt ett apr portionsrödingar, men mest är det småfisk som fastnar på kroken.

Trakten i sig är dock omväxlande och utsikten över den stora ödesmarkssjön, Iesjavri, betagande, varför vi strosar runt i terrängen studerande flora och fauna. Först vid middagstid dagen därpå bryter vi upp och anträder färden mot en älvmyning en halvmil söderut. Vi stöter på vår första och enda bebyggelse under vandringen, en fiskestuga som verkar sparsamt utnyttjad och letar oss med kompassens hjälp genom dvärgbjörks- dungarna fram till mynningen.

Till vår förvåning upptäcker vi att älven är nästan uttorkad. Utloppet består mest av rundslipade stenar, mellan vilka små rännilar söker sig ned i Iesiavri. Viken i vilken älven rinner ut verkar dock lovande och vi ser flera vak inom kashåll.

Jarmo iordningställer flugspöt och låter en torrfluga dala ner i närheten av några vak- ringar. Den får endast ligga orörd i några sekunder innan en präktig harr attackerar. Mothugget är perfekt och spöt böjs i en darrande båge. Fisken skenar iväg som en bi- stungen oxe. Rullen jämrar sig ihärdigt när den släpper ifrån sig lina i allt snabbare takt. Finalen blir dessvärre ganska snopen för fiskaren då harren i två vilda hopp gör sig kvitt flugan och återfår friheten.

En stund senare är emellertid Jarmo åter i farten och denna gång leder bataljen till att fisketurens förmodligen största harr (1,2 kg) får stryka på foten.

Vi överlistar ytterligare några harrar med torrfluga, får oss lite till livs, bättrar på inolj- ningen mot myggen och traskar sedan uppströms älven, som pga vattenståndet nu blivit en bäck. I en mindre hölja får jag syn på några hektosöringar genom mina polaroidglas- ögon. Snabbt ilar de i skydd under motsatta strandbrinken. Strålbrytningen i vattnet lur- rar en som bekant att tro att fisken befinner sig längre bort än vad fallet är, varför vi vid nästa lugnvatten, trots försiktiga rörelser skrämmer iväg ytterligare några fiskar som vi antar uppehåller sig på behörigt avstånd.

Förekomsten av småöring ger oss i varje fall hopp om att några större släktingar kan vara i faggorna, men vi anar föga att nästa utvidgning av älven ska ge oss en oförglömlig upplevelse.

Det hela inleds med att både Harry och Jarmo får fast fisk på kroken redan i sina första kast. Av fiskarnas beteende konstaterar vi strax att det inte är fråga om harr, vilket också bekräftas en stund senare när två vackra öringar förpassas upp på terra firma. Fulla av beundran betraktar vi de vackert tecknade fyrahektosfiskarna en stund, men så tar fiskeivern över.

Jag smyger mig försiktigt ett femtiotal meter utmed selet, gör några luftkast och låter torrflugan, en Europatolva, singla ner utanför en gräsbank. En mörk skugga skjuter omedelbart upp från djupet och jag måste hålla nerverna i styr för att inte göra mot-hugget för tidigt. Öringen girar några decimeter under flugan, men kan inte hålla sig utan gör en ny attack och suger i sig betet. Jag höjer spötoppen med ett ryck och känner att kroken får fäste. Höljan är tydligen ganska djup, ty snart pekar linan brant neråt fortplantande fiskens ristningar till spöt. Min antagonist visar verkligen lejonklon och har inte en tanke på att ge upp trots att jag ökar pressen. Den kämpar som en kilosharr trots att den knappast når upp till mer än halva den vikten. Efter hand blir den dock mer dämpad i sina förhävanden. Till sist ger den upp helt och kommer skevande in mot land, där jag medelst ett nackgrepp säkrar fångsten.

Medan jag lossar flugan från munbrosket slänger jag ett getöga runt höljan och konstaterar att nästan samtliga står med krumma spön. Öringarna hugger med dödsförakt och tycks aldrig ha konfronterats med konstgjorda beten.

Vi nöjer oss med att behålla ett halvdussin fiskar, alla i halvkilosklassen, vilka rensas och lättsaltas inför kvällsmålet. Olika teorier ventileras om hur ett så här anspråkslöst vatten kan hysa så mycket fisk. Den troligaste förklaringen torde vara att vi befinner oss i ett område, vars vattendrag domineras av harr och gädda och därför är föga attraktivt. Norrmän och inte minst samer föredrar nämligen öring och röding.

Apropå gädda så hade vi hittills inte råkat på några tätare bestånd, men vi hade heller inte satsat på gäddfiske särskilt helhjärtat. Dagen efter upplevelsen med öringarna stötte jag i alla fall på ett otal fiskar av detta släkte när vi rastade vid en större sjö. Jag hade gått ner till sjön för att hämta vatten, och fick då se några stora skuggor, som kvickt sökte skydd i gräset vid en bäckmynning. En stund senare var jag åter på plats med haspelspöt och en kopparfärgad spinnare. Första kastet resulterade i bottennapp. Allt jag kunde inhösta var en massa sjögräs. I mitt andra försök blev det plötsligt liv i vattnet. Tre gäddor av varierande storlek störtdök mot betet. Den första bommade, men gädda nummer två slukade spinnaren i ett nafs och satte iväg utåt sjön. Med mina klenda don var försiktighet ett måste. Gäddan fick diktera villkoren och det var mer tur än skicklighet när jag efter många om och men lyckades lura in den i hävgarnet.

Framgången gjorde att jag frestades till ännu ett kast, denna gång i en intilliggande myrgöl, som troligen hade en underjordisk förbindelse bäckfåran. En kilosgädda satte omedelbart fart mot spinnaren, men gensköts av ett större monster, vars vikt jag uppskattade till minst fem kilo. Jag kände ett häftigt ryck i spöt innan gäddan stack iväg. Denna gång var dock inte fru Fortuna på min sida. Gäddan försvann under gungflyna, och när jag vevade in den slaka linan bestämde jag mig för att inte offra något mer drag på dessa vildsinta rackare.

Med rätt utrustning och en smula kunskap om gäddans favorittillhåll erbjuder Finnmarksvidda rika möjligheter för gäddfiske. Gäddan betraktas som skräpfisk av Orts-

befolkningen och fiskas endast lokalt för att hålla beståndet nere. Vid detta tillfälle var det dock salmoniderna som vi prioriterade.

Under vår återfärd mot civiliserade trakter fick vi uppleva ännu en harrfest av sällan skådat slag då vi stannade till vid ett lugnvatten i en annan älv. Denna gång övergick jag dock snart till fotografens roll, vilket visade sig vara tacksamt då harrarna stod tätt. Med kameramotor och polarisationsfilter lyckades jag föreviga flera intensiva dueller. Som vanligt när det gäller aktionbilder får man emellertid inte vara snål med filmen.

Skygga men nyfika renar, ilskna fjällämlar och en aggressiv fjällabb, som inte gillade att vi inkräktade på dess domäner, förstärkte känslan av vildmark när vi tillryggalade de sista kilometrarna ner mot bilarna, liksom det faktum att vi först nu stötte på de första människorna under vår åttadygnsfärd.

7. Uppströms Vindelälven

-Tillståndet har kommit!

Detta glada telefonanrop nådde mig en vårdag för åtskilliga år sedan. I andra änden av tråden fanns Christer, en sann naturvän och tillika arbetskamrat.

-Vilket tillstånd? fick jag ur mig, samtidigt som jag försökte tolka den omisskänneliga glädjen i hans röst.

-Vindelälven, blev det korthuggna svaret, och nu gick det upp en talgdank i min skalle. Vi hade nämligen några månader tidigare ansökt om licens hos länsstyrelsen i Västerbotten att få fiska på lappvattnen ovanför Ammarnäs i Vindelälvens dalgång. Nu hade alltså tillståndet kommit, vilket förutom Christer och mig omfattade även hans sväger Rune, bosatt i Vännäs.

Några månader senare sammanstrålade vi i ovan nämnda ort efter noggranna förberedelser. Då vi hade några dagar på oss innan fisketillståndet trädde i kraft styrde vi först färden via Lycksele och Storuman upp till Slussfors, där vi försökte överlista öringarna i Kirjesån med våtfluga. Några lät sig också narras, de flesta dock så små att de fisk gå tillbaka.

Följande dag drog vi vidare till Ammarnäs. Ortens enda sevärdhet, potatisbacken, passerades innan vi parkerade bilen vid vägens slut ett stycke uppströms Vindelälven.

Den tvåmilamarsch som nu vidtog till slutmålet, Vitnjulforsen, minns jag som ett evigt halkande och hasande på slippriga stenar och leriga stigar. Endast sporadiska uppehåll gjordes i det envetna regnandet. En sällsam tilldragelse, som ett fåtal människor förunnats, inträffade emellertid under vandringen. Vid ett klippstup fick Christer syn på två pilgrimsfalkar, och medan vi beundrade fåglarnas flygteknik i våra kikare hördes ett sus och en kungsörn kom glidande ett trettio-tal meter ovanför våra huvuden. Att få se dessa rariteter vid ett och samma tillfälle gjorde oss minst sagt upprymda, men jag avstår här från att avslöja ytterligare detaljer. Hänsynslösa äggplundrare har bevisligen tidigare härjat i dessa trakter och jag vill inte riskera att bidra med information som kan leda

till lokalisering av häckningsplatserna.

Vitnjudn är en betagande plats. Inbäddad i gles björkskog ligger en liten stuga som upplåtits för fjällvandrare, och ett stenkast längre bort dånar den pampiga Vitnjudforsen. Vårt första intryck var att platsen verkade vara som gjord för fiske, botanisering och rekreation, men den sena timmen och våra fuktiga kläder fick oss att avstå från vidare uteliv och vi tog i stället stugan i besittning.

Spartanskt inredd med väggfasta våningsängar, ett litet köksbord och vedspis fyllde den ändå sin uppgift som härbärge åt trötta fjällvandrare på väg uppför eller nerför dalgången. Ett dåligt omen var dock all den grovsalt vi hittade i skåpen, vilket tydde på att åtgången av denna vara som konserveringsmedel och krydda vid fiskberedning varit liten. Vi funderade hur som helst inte så värst mycket över detta utan lät oss ganska snart sövas till sömns av forsens brus.

Tidigt följande morgon kunde man se tre förhoppningsfulla fiskare med flug- och spinnspö i högsta hugg bana sig väg mellan jättelika kvannar och tusentals smörbollar mot Vitnjudforsen.

Någon timma senare hade samma trio betydligt allvarsammare anletsdrag, när den med Christer i täten återvände till stugan. Inte en tillstymmelse till vakring hade nämligen registrerats, än mindre något hugg. Däremot skvallrade väl upptrampade stigar och tomma maskburkar om vad som försiggått. Överfiskning låg nära till hands att misstänka.

-Utfiskat alltså, suckade Rune, och slog uppgivet ut med armarna när vi slog oss ner runt bordet för en kaffekopp.

-Ser så ut, höll jag med. Vi får nog söka reda på andra ställen i älven.

Eftermiddagen tillbragtes sålunda med ett febrilt sökande efter möjliga uppehållsplatser för öring. Vi testade älvsträckorna såväl ovanför som nedanför forsen, vadade, halkade, bytte fluguppsättning och provade med spinnare skeddrag och små wobblers, men lyckades inte få en enda fisk värd att ta hem till pannan.

Orsaken till den klena fisketillgången kunde dock inte bara bero på överfiskning enligt vårt förmenande, men någon klarhet fick vi inte förrän på kvällen då vi helt oförhoppandes fick besök av en extraknäckande fiskepolis vid namn Lasse Strömgren. Det stod snart klart för oss att han kunde övre Vindelälven och omkringliggande trakter på sina fem fingrar, och hans skildringar och synpunkter höll oss vakna långt ut på småtimmarna.

Om fisket på den sträckning av älven vi befann oss hade han följande att förtälja: Planktonmängden är ringa och återväxten på fisken långsam. Det räcker med ett halvdussin fiskare under några sommarveckor för att beståndet allvarligt ska åderlätas. Nedanför Ammarnäs är förhållandena bättre när det gäller fiskens miljö, men där är i stället trycket från sportfiskare mångdubbelt större. Ytterligare en orsak till det usla fisket just nu var vattenståndet, vilket stigit drygt två decimeter över det normala de senaste veckorna pga nederbörd.

Beträffande stugan vi satt i kunde Lasse erinra sig en lustig episod som inträffade när den var så gott som nybyggd. En sportfiskare stod i allsköns ro och spinnfiskade i älven ett stenkast från stugan när han plötsligt fick syn på en björn på motsatta stranden. Efter-

som älven här är tämligen grund och mannen befarade att björnen var på väg över lade han benen på ryggen och störtade in i stugan med hjärtat i halsgropen. Spöt hade han i hastigheten inte slängt ifrån sig utan linan löpte från älven ända in i farstun. När den värsta upphetsningen lagt sig och björnen försvunnit kunde fiskaren rädda både lina och drag trots att det senare legat på botten.

Enligt Lasse fanns det för blott ett tiotal år sedan gott om björnar i dessa trakter, men de har nu dragit sig ned i skogslandet pga tillströmningen av folk.

På vår förfrågan hur det var med tvjuvfiske framhöll Lasse att problemet var ringa i jämförelse med flyg- och skotertrafik. Han hade inte mycket till övers för något av dessa fortskaffningsmedel annat än som sjuktransport och möjligen forslande av förnödenheter till avlägset boende lappar. Okynneskörning med skotrar och ibland även med bandtraktorer är ett otyg inte bara genom det oväsen de frambringar. Sommartid gör de även fula sår i den ömtåliga naturen med sina larvfötter. Beträffande fjällflygets avigsidor får jag anledning att återkomma längre fram, då vi själva blev ögonvittnen till vad som kan ske när man fraktar människor utan ringaste fjällvana eller hänsynstagande till avlägsna trakter.

När det gällde renskötseln kunde han inte förlika sig med det system som samerna börjat använda på senare år. Med helikopter drivs de skräckslagna djuren samman till en ren-gärda utan hänsyn till kalvar eller svagare djur.

Timmen är nu sen. Lasse gör sig beredd att anträda tvåmilafärden till Ammarnäs. Då han ser att jag antecknar några av synpunkter och befarar att de någon gång kan komma i tryck, ber han mig dock lägga på minnet att de flesta han träffar under sina vandringar, såväl bofasta som turister, sköter sig väl.

Vi lurade lite längre följande dags morgon, men pignade till av ljudet från ett mindre flygplan som passerade över stugan. Vi hörde planet gå ned på ett sel några kilometer uppströms, och en halvtimme senare dök tre, som det skulle visa sig, synnerlig ovälkomna besökare upp.

Redan på håll kunde vi lista ut att de förmodligen inmundigat avsevärda mängder starka drycker då de tog hjälpsteg och kommunicerade med höga rop. Vi höll oss avvaktande tills de kommit fram till stugan i hopp om att de skulle dra vidare, men därav blev intet. Vi lyckades dock avstyra att de tog stugan i besittning. I stället började de slå upp två tält ett stycke från densamma, en procedur som tog åtskillig tid pga det tillstånd de befann sig i.

Nu hör till saken att vi tidigare upptäckt ett skrakbo med sju ägg under en gammal fors-båt i vars närhet de tre nu var i färd med att campa. Vi försökte förklara situationen för dem, men trots att de med egna ögon kunde se skrakhonan överge redet nekade de att flytta tälten.

-Några fågeljävlar skiter väl vi i! hävde en av dem ur sig på örnsköldsviksdialekt.

Då vi insåg det hopplösa i att få dem att ändra ståndpunkt lät vi saken bero och begav oss i stället ut på fotosafari i en fjällsluttning.

Trots att vi alla tre har åtskilliga fjällturer bakom oss kan vi inte undgå att förundras

över det intensiva växt- och djurliv som omsluter oss. I fjällbranten hörs skrattet från några riptuppar och i en björkdunge sänder en ljungpipare ut sin sorgsna vissling. Älgspilling skymat överallt mellan täta bestånd av fjälltofta och stormhatt. I klippskrevor och vattensjuka hyllor lyser rosenroten vackert gul. En flock gråsiskor rumstrerar om bland fjällsipporna, vars vita blommor ibland täcker marken så väl att de kan förväxlas med snöfläckar. Lite högre upp korsas vår väg av en smältvattenjokk. Här träffar vi efter en stunds letande på ett bestånd av isranunkel, den blomväxt som lär nå högst upp på fjällen i Skandinavien. En knixande stenskvätta betraktar oss nyfiket när vi åter söker oss ned mot älven, där några drillsnäppor uppvisar sin balanseringskonst på stenarna i strömmen innan de tartill flykten.

Tillbaka vid stugan rycks vi snabbt ur den stämning som fjällturen försatt oss i då vi åter konfronteras med våra grannar. Efter ett misslyckat försök att fiska, vilket endast resulterat i förlorade beten och lintrassel har de nu gjort upp en brasa runt vilken de förtär de sista dropparna ur sina medhavda flaskor.

Om deras vidare öden kan helt kort berättas att vi blev av med dem dagen därpå. Bakfulla och svärande drog de iväg nerför älven efterlämnande en massa skräp. Något värre exempel på natursvin har jag aldrig stött på, och vi hälsade deras avtåg med glädje. Dessbättre visade det sig att skrakhonan efter ett tag återupptog ruvandet, men hur det blev med kläckningen fick vi aldrig veta.

En bjärt kontrast till ovanstående gäng utgjorde Nisse och Olle, två grabbar i 18-årsålder som var förvånansvärt bevandrade när det gällde vildmarksliv och fiske, deras stockholmspåbrå till trots. Vi blev snabbt bekanta sedan de blöta och hungriga knackat på vid 21-snåret samma kväll. De hade valt en betydligt tuffare väg till Vitnjudn och råkat ut för ett häftigt, lokalt oväder, varför de var mer än tacksamma över att få komma in i stugvärmen.

Nästa dag bjöd på soligt och varmt väder. Tillsammans med Olle och Nisse gjorde vi utflykter i neiden och testade även fisket här och var. Det senare gav som vanligt ingenting, men Olle och jag gjorde ändå några iakttagelser, som senare skulle visa sig värdefulla. Vi skymtade nämligen några stora, svarta skuggor, som inte kunde vara något annat än öring i ett sel som vi inte tidigare besökt. Det klara och knappt halvmeterdjupa vattnet tillika med en ljus sandbotten fick fiskarna att fly långt utom kasthåll, men vi beslöt att återkomma på natten då chanserna att komma dem inpå livet var större.

Vid tiotiden på kvällen är kvintetten samlad runt en brasa vid strandkanten alldeles där ovan nämnda sel övergår till ett stritt stryk. De raa dimslöjorna som svävar över älven förebådar en kall natt. De blandar sig med röken från elden, vars fladdrande lågor återspeglas i selets mörka vatten. En uggle förirrar sig för ett ögonblick in i ljussektorn, men uppslukas strax av mörkret. Medan kaffekannen går runt lägger vi upp taktiken. Den går i huvudsak ut på att vi så tyst som möjligt och med väl tilltagna avstånd ska förpassa oss ned till fiskens förmodade ståndplatser.

En halvtimme senare är vi på plats. Jag väljer ut en udde, uatnför vilken jag tycker mig skönja en något mörkare botten och skickar iväg en liten rapalawobbler. Hugget kommer omedelbart och förstärks av mörkret och tystnaden runt om mig. Jag försöker följa linans färd i månljuset när fisken gör sin första rusning, men tappar snart ögonkontakten och får förlita mig på spötoppens urslag. Min motståndare är av det välväxta slaget. Även

ett lättspinnspö tullar dock på krafterna, och snart ser jag mitt byte, en kilosöring, komma välvande i vattenbrynet. Min segervisshet försvinner emellertid i ett nafs då öringen gör ett sista, desperat utfall och skakar av sig wobblern.

Jag kväver en svordom, men får snart annat att tänka på då jag hör ett våldsamt plaskande ett femtiotal meter uppåt selet, där jag skymtar Rune i sin karaktäristiska hatt. Han har tydligen en riktig bamse på kroken och jag glömmer mitt eget debacle för att leta mig fram till honom.

Jag kommer fram i rätt ögonblick för att se honom landa en öring på drygt två kilo. Exalterad omtalar han att det är hans hittills största och ger mig en snabb rekonstruktion av kampen.

Rune och jag fortsätter kastandet en stund, men inser snart att vi levt om i vattnet för mycket. Vi beger oss därför tillbaka till den falnande brasan. Där stöter vi på Olle, stolt uppvisande två vackra kilosöringar. Christer och Nisse har inte haft samma tur, men innan natten är till ända har även de och jag haft nöjet att lura några av selets prickiga invånare.

Nattens underbara naturupplevelser och den oväntade fångsten gör våra steg hem till stugan fjäderlätta. Inte ens det faktum att vi måste skiljas från Nisse och Olle följande dag och återantråda färden ned till bilen gör oss speciellt molokna. Vi har nämligen redan bestämt oss för att upprätthålla kontakten och träffas inom en snar framtid.

8. Kors och tvärs på nordisland

Vulkaner, jöklar, gejsrar och varma källor utgör väl huvudattraktioner för de turister som besöker Island. Studier av kultur, fågelliv och mineraler brukar också stå högt på önskelistan. I sportfiskarkretsar är det framför allt öns produktiva laxälvar som lockar.

Då jag och några andra medlemmar i en fiskeklubb utsåg Island som resmål fanns naturligtvis det mesta av vad som ovan nämnts med på programmet, men vi hade även planerat en del insjö- och fjordfiske. Vädret, svårigheter med fisketillstånd och usla vägar skulle dock komma att sätta käppar i hjulet för oss. Ingen i det sju man starka gänget ångrar dock att resan blev av.

Färden till Island företogs i en inhyrd volkswagenbuss, i vilken vi bilade via Oslo och över Hardangervidda till Bergen, där vi övernattade.

Nordens regnigaste stad mötte oss med strålande solsken när vi följande dag embar-

kerade MF Smyril, ett inte alltför luxuöst fartyg som tidigare gått i trafik mellan engelska hamnstäder, men nu utgjorde den enda förbindelsen med Island sjövägen. Med sin runda botten och blygsamma storlek – 2.430 ton – var hon sannerligen ingen vistelseplats att hurra för när sjön gick grov, men vi hade tur med vädret både på dit- och hemresan, så båtens sjöduglighet behövde inte sättas på prov.

Första och enda uppehållet gjordes i Torshavn på Färöarna, där vi under några timmar strosade runt bland fiskebåtar och pittoreska småhus. Vi provade även på *dögurdi*, en vanligt förekommande dagens rätt bestående av malet fårkött. (På återresan fick vi tillfälle att lära känna Färöarna i tre dagar, under vilka båten på sin rutt gjorde en avstickare till Scrabster i Skottland. Mer därom i ett annat kapitel).

Sträckan Torshavn – Seydisfjörður (på Island) tog 19 timmar, ganska långsamma sådana förresten även om sista biten bjöd på lite mer omväxling i form av blåsande grindvalar och flygskickliga stormfåglar, vilka emellanåt gjorde fartyget sällskap.

Seydisfjörður är belägen längst inne i en fjord med samma namn på nordöstra Island. Staden med ett invånarantal på endast omkring 1.000 själar kan närmast betecknas som ett fiskeläge, vackert inbäddat bland majestätiska berg.

Efter ganska tidsödande tullformaliteter och lite shopping lämnade vi Seydisfjörður och körde vidare på en naturskön väg, vilken hela tiden slingrade sig uppåt i serpentin. Det säregna landskapet, helt utan träd och med ett otal vattenfall, gjorde ett till en början idylliskt intryck, men när gräs och lavar förbyttes i sten och myr fick det en mera karg och ödlig prägel.

Vägen vi färdades på är den största och enda som går runt hela Island. Vid denna tidpunkten var den närmast att likna vid en svensk byväg och medgav sällan farter över 50 km/tim. Än värre blev det när vi valde att ta en genväg över en bergsrygg, som enligt kartan skulle vara farbar sommartid. Slirande och skumpande bar det brant uppåt. Den stackars motorn arbetade högljutt på lågväxel. Däcken spann ideligen loss på den lösa grus- och lerbeläggningen. Några broar fanns inte. Vid två tillfällen tvingades vi gå ur och kontrollera vattendjupet där bäckar korsade vägbanan. Snitthastigheten sjönk till 10 km/tim, men vi tog oss i alla fall fram till nästa större ort, Vopnafjörður.

Vårt fiske på Island inleddes dagen därpå, då vi stannade till vid en liten älv ett hundratal meter från dess utlopp i havet. Den letade sig fram mellan branta bergsstup och groteska klippformationer, men vi lyckades finna några skapliga flugfiskeplatser och lura några portionsöringar på våtfluga.

Höjdpunkten på detta vårt första fiskeförsök utgjordes av en lax på 2,5 kilo, vilken en av grabbarna hade turen att landa ett stycke närmare mynningen. Detta sporrade oss till ett intensivt spinnfiske i älvens nedre del, men någon ytterligare representant för släktet *salmo salar* gav sig inte tillkänna.

En strandsjö med bräckt vatten, och enligt vad som sagts god tillgång på havsröding, var annars målet denna dag, och här ämnade vi stanna några dygn. Vi drog således vidare norrut utmed kusten, passerade strandängar med pigga simsnäppor

simmande i små vattensamlingar och studerande havssulornas mäktiga flykt mellan klippuddarna.

Mot kvällningen nådde vi fram till vattnet och lyckades trots en del språkförbistring skaffa oss tillstånd att fiska i en närbelägen gård. Vi blev även anvisade en lägerplats alldeles i strandkanten, och så snart vi fått upp tälten gav vi oss fisket i våld.

Den ljusa sommarnatten – vi befann oss strax söder om polcirkeln – gjorde att vi kunde fiska så länge vi önskade, men en kraftig nordavvind satte snart stopp för allt spövtande. Drag och linor for all världens väg, vattnet rördes upp till skum och det blev allt svårare att ta sig fram i upprätt ställning. Några rejäla hugg kunde vi dock inregistrera, vilket gav oss hopp inför morgondagen, om nu vinden behagade mojna under natten.

Någon förändring till det bättre vad vädret beträffar inträffade emellertid inte, men följande dag bestämde vi oss ändå för att ta oss ut till den bank av sand och sten som skiljer strandsjön från öppna havet. Bränningarnas då överröstade snart alla andra ljud och vi måste skrika för att kunna kommuisera. Strandvallen var översål-lad med vrakrester, drivved, tångslingor och fågelskelett. Vindbyarna fick oss att inta en hukande ställning. Med blåsten i ryggen kunde vi nu i alla fall göra rekord-långa kast in mot mitten av sjön.

Det visade sig finnas både havsröding och stationär öring, men fiskarna var svåra att kroka. Jag hade flera hugg, men lyckades endast bärga en öring på sex hekto. Mycket bättre gick det heller inte för kompanjonerna. Fisken vardock i god kon-dition och mycket stridbar. Måhända var orsaken till fiskarnas benägenhet att slita sig siktdjupet. Det annars så klara vattnet var nämligen så upprört och grumligt efter allt blåsande, att fisken måste haft svårt att fixera betet. Dessutom försvårade ovädret mothugg och drillning.

En sak som förbryllade oss var sjöns avtappning. En ganska stor bäck rann ut i densamma, men någon förbindelse med havet kunde vi inte se. Tidvattnet kunde under inga omständigheter stiga över vallen, och ett underjordiskt flöde verkade topografiskt omöjligt. Nåväl, man kan inte få svar på allt här i livet, och vår isländ-ska var inte av den digniteten att vi ville fråga någon ortsbo.

Det var med blandade känslor vi bröt upp från strandsjön. Intressant hade det varit att få fiska i ett annorlunda vatten, men vi hade på känn att oturen grinat oss i an-siktet en smula och resultatet blivit ett helt annat om väderförutsättningarna varit annorlunda. Någon bekräftelse på detta lär vi dock inte få i brådrasket.

Dettifoss är vårt nästa mål, Islands och norra Europas största vattenfall med 44 meters fallhöjd. Tunga dimmoln som bildats av vattenryket och det stigande dånet från fallande vattenmassor leder oss fram till målet. Jöksula a Fjöllum heter älven i vilken fallet bildas. Den letar sig fram i det karga landskapet mellan Vatnajökull och Norra Ishavet, och bildar nedanför forsen en väldig ravin, vars sidor är fyllda av grottor och håligheter. Hela trakten är minst sagt imponerande i all sin ogästvän-lighet, men vi stannar inte någon längre tid pga det fuktiga klimatet.

Frampå eftermiddagen är vi framme till Namaskard, ett område med svavelkällor

och dyvulkaner. Det är med en viss försiktighet vi praktiserar oss runt på de brist-fälligt markerade stigarna. En tysk turist hade nämligen föregående år fått svåra

brännskador då han trampat igenom jordskorpan i närheten av en svavelkälla.

Det är verkligen egenartade syn-, lukt- och hörselintryck som möter oss på denna plats. Marken är fläckvis giftigt grön för att på sina håll skifta i blått och orange. Stånkande ångpelare och visslande svavelhål ackompanjeras av bubblande dypölar, rökpuffar och dovare tonarter från underjorden. Svavellukten sticker i näsan och temperaturen skiftar mellan tio och femtio plusgrader beroende på hur långt från en värmehärd man befinner sig.

Ett stycke från Namaskard ligger Grjotagja, en ås av lavablock under vilka varma källor döljer sig. Somliga är så stora att ett halvdussin personer kan samlas i grottan som innesluter den. Vattnet är kristallklart och ångande. Tyvärr håller alla källor i systemet 60 grader, så det är inte att tänka på något dopp. På andra platser kan temperaturen röra sig runt 30-gradersstreck, och då är varken islänningar eller tillresande sena att utnyttja dem till ett bad. Medeltemperaturen för Islands källor lär dock ligga så högt som 75 grader.

Framkomna till Myvatn (Myggvattnet) konstaterar vi att sjön verkligen gör skäl för sitt namn då horder av knott och mygg gör livet bistert för oss. Sjön är dock vida mer berömd för två andra saker: rikt fågelliv och stort rödingsbestånd. Vi ämnar utforska båda, men inrättar oss först på en tältplats, där underlaget är finkrossad lava.

Alla planer på fiske fick emellertid snart skrinläggas. Några fiskekort såldes inte för närvarande, och de strandägare vi träffade på var helt ointresserade att upplåta något fiske ens för ett par timmar. Det verkade överhuvudtaget vara minst sagt oklart vem som hade fiskerätt och var, ett förhållande som förhoppningsvis rättats till numera. Att det fanns gott om fisk i vattnet kunde vi i alla fall konstatera då det var gott om vakringar mellan krateröar och raukar.

Sjöns fantastiska fågelliv kunde vi emellertid ta del av. Man räknar med att uppåt 200.000 simfåglar gästar Myvatn under högsäsong, däribland rariteter som islom, islandsknipa och strömand. I en enda vik såg vi hundratals sångsvanor och ett tiotal andarter.

Innan vi lämnade trakterna runt Myvatn besökte vi två sevärdheter, Hverfjall och Dimmuborgir. Hverfjall är inget fjäll i egentlig mening utan en 2.500 år gammal vulkan, bildad av en våldsam eruption. Det tog oss en dryg halvtimme att klättra upp för vulkanens branta sida, men väl på toppen fick vi lön för mödan genom en sagolik utsikt över såväl Myvatn som ner i den 100 meter djupa kratern.

När vi trädde in i Dimmuborgir var det som att komma in i en annan värld. Lavan har här, med vatten och vind som skulptörer, bildat rent arkitektoniska former. Grotteska skapelser som med fantasins hjälp lätt förvandlas till troll och andra monster blandas med slottsliknande lavasilhuetter och pampiga basaltpelare. Otaliga grottor, av vilka vissa går tvärs genom bergen, inbjuder till utforskning. Upptrampade stigar slingrar sig på den gräsbeväxta marken mellan videsnår och kråk-

ris i ravinernas botten. Det är förrädiskt att tränga alltför långt in i detta område emedan man lätt kan förirra sig bland labyrinter och lavasalar.

En dag gjorde vi en avstickare till Akureyri, Islands tredje stad och centrum för nordlandets handel, förvaltning och kultur. Platsens skyddade läge och rika tillgång på varmvatten från heta källor gör att man kan ha stora park- och trädgårdsanläggningar samt världens nordligast belägna botaniska trädgård.

Vi tog tillfället i akt till ett dopp i en simbassäng med 30-gradigt vatten, en temperatur som hålls konstant året runt tack vare tillförsel av varmt vatten från några källor uppe i bergen.

I Akureyri fick vi också exempel på Islands dåvarande, stora problem, inflationen. På en bank såg vi vid ett tillfälle en yngling langa upp en stor bag fylld med sedlar i olika valörer. Han var tydligen ute för att växla, ty han fick tillbaka fem gånger så mycket sedlar. Med väskan full och dessutom två plastkassar försvann han sedan tvärs över gatan till en kiosk. Något senare intog vi vår första måltid på lokal. Vi be-ställde lammkotletter, vilka smakade förträffligt, men kunde inte låta bli att dra på smilbanden när notan skulle betalas. Den uppgick till flera tusen och förorsakade ett fasligt bläddrande i våra sedlar, som bl.a. bestod av hundratusenlappar. I svens-pengar visade sig emellertid kuvertavgiften inskränka sig till drygt 30 riksdaler.

Under återfärden från Akureyri stannade vi till en stund vid en fjord och kustfiskade. Vana vid norska förhållanden, där vattendjupet ofta är 10-20 meter alldeles i strandkanten, blev vi ganska fundersamma enär hela fjorden verkade långgrund. Några torskar och sejlar kunde vi i alla fall lura, men mest var det simpor i hektosklassen som hängde sig på.

Färden gick sedan österut. Vi passerade ett av landets vackraste vattenfall, Godafoss, med sina tre karaktäristiska fall, skumpade fram över ökenliknande lavaslätter och korsade ett flertal jökellälvar. Vid Egilsstadir styrde vi söderut på serpentinvägar, och hamnade slutligen i ett storslaget fjordlandskap öster om Vatnajökull. Här, närmare bestämt i Faskruds fjördur, fann vi en utomordentlig uppehållsplats i ett gammalt övergivet fårhus nära fjordmynningen. Något lyxhotell var det sannerligen inte, men taket höll någorlunda tätt och jordgolvet var jämnt och mjukt. Lite gammal fårspilling fick vi dock sopa undan innan vi flyttade in.

Framför allt var det dock omgivningarna som fick oss att fastna för denna plats. Fjorden är inbäddad bland magnifika berg, vars toppar når upp till 1.300 meter. Från stranden skjuter pirliknande uddar av mossbeklädd lava ut och i skymningen dansar strålarna från en närbelägen fyr över vattnets dimslöjor.

Här kunde vi njuta av stormfåglarnas svävande flykt när de utan att röra vingarna höjde och sänkte sig mellan dyningarna. Nu och då såg vi även silvertärnor och lunnefåglar dra förbi. De sistnämna var emellanåt så oförskräckta att de simmade alldeles intill våra båtar (två mindre farkoster av plast respektive gummi, den senare uppblåsbar, som vi medförde). Lite varstans klev strandskator omkring plockande lösspolade krabbor i tångbältet. Utifrån havet hördes sillgrisslans grymtande. En

och annan åda lyfte ibland från vattnet efterlämnande sig ett pärlband av droppar.

Det fattades nu bara att fisket i fjorden var i klass med de övriga naturscenerierna, och inte heller på denna punkt blev vi besvikna. Vi turades om att havsfiska från båtarna som var lämpade för två man och upptäckte snart att fjorden innehöll en hel del av intresse. Förutom de allerstädes närvarande simporna fick vi torsk, havskatt, sej och flera sorters plattfisk, bl.a. en liten hälleflundra. Vi kustfiskade också från klippavsatserna, vilket huvudsakligen inbringade gråsej. Vid ett tillfälle dök en nyfiken säl upp och tog våra förehavanden i betraktande. Den var helt orädd och verkade närmast sällskapssjuk.

En kväll får vi besök av en islänning. Han berättar att han nu bor och arbetar i Reykjavik, men är född på en gård längre inåt fjorden, vilken nu står öde. Förklaringen till att så många gårdar står tomma i denna trakt är temperaturen på havsvattnet. För ett tiotal år sedan steg temperaturen med en halv grad, och detta räckte för att den stationära sillen skulle förflytta sig norrut, varvid befolkningens huvudsakliga utkomst försvann. I sina små båtar kunde nämligen inte traktens fiskare följa efter sillstimmen. Återstod husbehovsfiske och fårnäring, men detta gav inte tillräckligt för att man skulle kunna bo kvar.

Lite senare på dagen halstrar vi sej och steker sandskäddor över en öppen brasa medan vi begrundar fjordbefolkningens öde. Först vid 23-tiden upphör de sista solstrålarna att spela över den döende dyningssjön, och vi försöker låta bli att tänka på morgondagens hemresa när vi kryper ner i sovsäckarna.

9. Dagbok från Färöarna

Söndag 5 augusti

Anlände med båt till Torhavn på Färöarna tillsammans med sex fiskebröder. Efter att ha tagit våra spartanskt inredda rum på Sjömansheimen i besittning traskade vi runt i staden och tog sedan vår minibuss ned till den väldiga hamnpiren för kustfiske. En stark och byig pålandsvind gjorde det emellertid omöjligt att kasta, varför vi tog en sväng upp i de omkringliggande höjderna. Här låg dimman tät och inskränkte siktfältet till ett tjugotal meter.

Lade oss tidigt för att kunna komma upp i ottan och utnyttja så mycket som möjligt av morgondagen.

Måndag 6 augusti

Upp tidigt för bilfärd till Saksun på norra delen av Strömö. Övriga besökare av en häftig vind vid Kollafjörður, som stundom hotade att kasta oss av vägen. Läste senare i en bok om Färöarna, att just denna plats var känd för sina kraftiga vindar. Fenomenet har sin förklaring i att vindarna från Atlanten pressas in i en smal dalgång mellan Leynar och Kollafjörður. Det har hänt att höhässjor och hustak farit all

världens väg.

Passerade en mängd strandskator (tjaldur), Färöarnas karaktärdfågel. Trivs tydligen lika bra i fjällslutningarna som vid havet.

Framkomna i Saksun klev vi nedför en brant bergsslutning och stod vid kanten av en saltvattenspool, som med en kort ström är förbunden med havet. Upplevde här mitt fiskarlivs största besvikelse, men samtidigt ett fascinerande skådespel. I ystra språng kastade sig nämligen granna havsöringar var och varannan minut upp ur vattnet för att med ljudliga plask återvända till sitt rätta element.

Till en början var vi saliga, då vi antog att bland en sådan myckenhet av fisk måste i alla fall några vara huggvilliga, men ack vad vi bedrog oss. Det visade sig vara stört omöjligt att locka någon öring till hugg. Ibland var draget så nära fisken att man kunde förnimma en stöt i linan när vattenvirveln från stjärtfenan tog tag i det samma, men något hugg blev det inte. Tydligen hade fisken stått för länge i poolen. Den ystra dansen var endast en urladdning inför kommande lek i tillopsälven.

Efter att ha erbjudit nästan hela vår arsenal av beten gav vi slaget förlorat och återvände till bussen. Antagligen är man tvungen att på dagen pricka in de rätta förut-sättningarna vad beträffar tidvatten, vind och strömmar för att ha en möjlighet att få tampas med nystigen fisk, men om detta lyckas torde Saksun vara ett Eldorado för varje sportfiskare.

Tisdag 7 augusti

Fotograferade vi sjöfågel och grottor vid Eidi på norra Strömö. Urgröpta hyllor och jättelika grottor finns det gott om på Färöarna. Det är framför allt bränningarna från havet, vilka vid storm slår ett trettiotal meter upp mot kustbranterna, som orsakar erosionen. På hyllorna häckar mängder av sjöfågel. Grottorna inbjuder till utforskning, inte sällan förknippat med livsfara. Det har hänt att våghalsiga grottforskare förirrat sig i systemet av gångar eller krossats till döds i sina små båtar av det inkommande tidvattnet.

På kvällskvisten tog vi ånyo piren i besittning. Denna gång hade vi bättre tur med vädret, och som det snart skulle visa sig också med fisket. Sej, torsk, bleka och kungsfisk högg i en aldrig sinande ström. Medhavda hinkar fylldes snabbt. Vi hade också nöjet att studera två valar, som med jämna mellanrum dök upp på ett avstånd av cirka 200 meter. Frustrationerna hördes långväga kring.

Onsdag 8 augusti

Handlade souvenirer och en del annat. Tog vid 13-tiden farväl av Torshavn och Färöarna och embarkerade M/S Smyril för vidare seglats mot Bergen.

10. Fiskedagar på Irland

-Förbaskar också, full ebb! hojtar Leif, när vårt underliga ekipage bestående av en gammal transitbuss med båt på taket, och dragande ytterligare en båt efter sig på trailer närmade sig Old Head. Sandstränderna här i Clew Bay på västsidan av Irland är nämligen alltför mjuka för sjösättning vid lågvatten. Vi fick därför ställa in oss på åtskilliga timmars väntan innan floden nått tillräcklig högt. Medan Cent, Mats och jag packar upp och fixar till käk, sonderar Urban och Leif stranden för att finna en lämplig sjösättningsplats. Sedan är det bara att bida tiden.

Den resa vi har bakom oss har minsann inte förlöpt utan incidenter och missräkningar. Efter en ganska behaglig båttur från Göteborg till Newcastle körde vi fel i norra England och fick leta oss fram på mörka småvägar till långt ut på natten. I Belfast tvingades vi dela upp oss efter inrådan från två poliser. Två man vaktade bussen medan de övriga växlade pengar och handlade matvaror. Risken för attentat var stor och någon hänsyn till privata fordon togs inte.

Våra fiskeförsök i Westport Bay, som var vårt första egentliga mål misslyckades helt beroende på uselt väder och resulterade endast i några små rödhajar. Inte heller förmådde vi narra några individer i ett stim med multe som dök upp med den inkommande floden, trots att vi serverade flugorna framför nosen på dem.

Här vid Old Head, i väntan på tidvattnet, börjar emellertid optimismen åter sprida sig i gänget. Clew Bay, och i synnerhet farvattnen runt Clare Island, är kända för sittrika och omväxlande fiske och dessutom verkar sjögången för närvarande vara av det lindrigare slaget.

Efter fem timmars väntan sjösätter vi båtarna och lämnar Old Head Quay bakom oss. Clare Islands ganska imponerande bergstoppar skymtar i fjärran som en sista utpost mot Atlanten. Sjöhöjningen tilltar något när vi närmar oss buktens yttre gap, men det är mest fråga om långsamt hävande dyningar.

Mörkret har redan börjat infinna sig när vi når fram till ön. Leif, Mats och Cent lyckas ta sig iland med den mindre båten, medan Urban och jag ankrar upp vår 16-fotare ett femtiotal meter från stranden. Dyningarna vaggas oss snart till sömns, men mitt i natten väcks vi abrupt av några kraftiga dunsar i båtbottnen. Yrvakna lossar vi på kapellet och får till vår förvåning se, att vi är omringade av tångbekransade, uppstickande stenar. Skillnaden mellan ebb och flod var tydligen större än vi beräknade. Vi tvingas ankra om på djupare vatten, dit vi stakar och paddlar oss med hjälp av båtshaken.

Följande morgon inleder vi fisket i närheten av ankringsplatsen och lurar några små- och storfläckiga rödhajar mellan ett och två kilo. Britter och irländare indelar hajarna i två huvudavdelningar: sharks och dogfish. De senare är mindre och huvudsakligen knutna till kustvattnen. Hit hör, förutom de ovan nämnda, bl.a. spurdog (pigghaj), smooth hound (glathaj), black-mouth dogfish och velvet belly. Några av arterna kan vara lite knepiga att skilja åt. Man får studera en del detaljer på huvudets fysionomi.

Då vi rundar Clare Islands nordligaste udde möter oss mera majestätiska dyningar med en del baksjö. Skummande bränningar vräker sig mot de nästan lodräta strandklipporna. Kring ett närbeläget skär slår vattnet upp i fräsande fontäner. Vi fiskar med pirk och upphängare då vi ännu inte kunnat förse oss med lämpligt agn. Ekolodet visar på 30 meter. Betena får hänga oantastade.

Så med ens förändras scenen fullständigt. Som genom ett trollslag börjar det rycka i alla linor, och vi har ett makrillstim över oss. Snabbhet är nu ett måste. Vi vevar som besatta, hivar ombord, dubléer och tripplar, krokar av och kastar ut som i trans. Makrillstimmet är tydligen av det kompakta slaget. Varken pirk eller plastmaskar hinner mer än någon meter förrän det sitter fisk på varje krok.

Efter tio minuter avbryts den febrila verksamheten lika tvärt som den börjat, men vi hinner inte slå oss till ro värst länge förrän nästa överraskning står på tur. Denna gång består armadan av kilosstora lyrtorskar, vars glupskhet inte står makrillarnas efter. Favorittillhållet verkar vara omkring tio meter ovanför botten, ty så fort våra beten nått detta djup suger det i. Då lyren varken i fråga om stridbarhet eller som matfisk kan jämföras med makrillen lägger vi självmant av efter en stund och puttrar vidare mot öppna havet.

Det är gott om sjöfågel här, och den kraftiga sjöhävningen gör att de oftast befinner sig i luften. Främst är det trut och mås, men även grisslor, skarvar och någon enstaka lira. En stund får vi sällskap av två valar. Vi kan inte identifiera dem, men uppskattar i kikaren deras längd till åtta, tio meter. De tar ingen notis om oss utan dyker blåsande upp på olika avstånd från båtarna. Någon större lust att gå närmare kolosserna har vi inte, då valar i sin lekfullhet kan göra utfall mot småbåtar med ibland ödesdigra följder.

Rikligt utrustade med färskt agn bestämmer vi oss nu för att ankra upp ett stycke närmare ön för att utröna tillgången på rocka, plattfisk och andra stamkunder på lerbottnar. Efter en stunds snurrande indikerar ekolodet att botten är mjuk. Vi har endast en ankarlina som är tillräckligt lång, varför vi förtöjer den mindre båten i den större.

Till en början är det mest småfisk som intresserar sig för våra beten, men artrikedomen går inte att klaga på; knorrhanar, rödspättor och vitling avslöses av rödhajar, skäggtorsk och en och annan strömakrill. Mats i den mindre båten får det så småningom jobbigare med några rockor, vilka vi i hastighetn inte hinner artbestämma förrän färgnyanserna bleknat. En pigghaj i sexkilosklassen envisas med att sno in sig i såväl Cents som Urbans tackel innan den kan gaffas.

Under detta fiske, som pågår några timmar, har vi även en mäskkasse med fiskrens ute. Huruvida den bidrar till fångsten är svårt att säga, men vi har en känsla att mäskning måste bedrivas effektivare och under en längre period för att ge önskat resultat. Hursomhelst kommer vi aldrig i kontakt med slätrocka, havsåll eller gråhaj, tre arter som är alls inte är ovanliga i dessa vatten.

Samma kväll hittade vi en skyddad båtlänning, formad som en hästsko med öppningen mot havet. Den bildade en miniatyrpool omgärdad av betongförstärkta,

utskjutande klippor. Det visade sig vara privat, men vi fisk löfte av en öbo att utnyttja den till nattkvarter... Han visade sig förresten vara synnerligen tillmötesgående och hjälpte oss med den ganska komplicerade förtöjningen. Något mera ingående samtal med honom kom dock inte till stånd. Därtill var hans irländska dialekt alltför svårtolkad.

Även i denna förhållandevis skyddade hamn kom vågorna outtröttligt inrullande och fick mareldar att lysa runt förtöjningspålar och ankarlinor i kvällningen. Vi satt uppe länge den natten och beundrade detta fenomen samtidigt som vi njöt av månskenets spel på dyningarna, på vilka mjölkvita strimmor visade tidvattnets riktning. Havet är minsann inte dött, utan minst lika varierande som fastlandet, omväxlande och outgrundligt om man tar sig tid att studera det.

Vi hade beräknat att stanna vid Clare Island ytterligare några dagar, men tvingades bryta upp redan vid middagstid följande dag. Orsaken till detta var en allt tätare tjocka, vilken gjorde navigering och ilandstigning mycket riskabla. Kompassen kom nu väl till sin rätt liksom ekolodet. Vi beräknade avdriften så gott vi kunde och styrde mot fastlandet. Alla landkonturer doldes i dis, men framme vid Old Head kunde vi slå fast att kursavvikelsen endast inskränkt sig till ett par hundra meter.

Vi bytte nu fullständigt miljö, vände ryggen åt det vindpinade kustlandskapet och sökte oss in mot klassisk flugfiskemark. Leende ängsmarker och grönskiftande berg ersatte vågkammar och brottsjöar. Orter, som givit sitt namn åt många favoriter i flugasken, passerade revy. Här ligger några av Irlands mest namnkunniga kalkstenssjöar såsom Lough Conn, Lough Carra, Lough Corrib och Lough Mask. Den sistnämnda hade vi utsett till tummelplats för våra fiskeeskapader.

Vid en liten båtlänning på halvön Aghinish, inte långt från floden Keels mynning, inrättade vi vårt läger. En slösande sol fick oss att befria oss från det mesta i kläd-väg. Strandregionen var fylld av taggiga hagtorsbuskar, och säreget formade kalkstensblock, vars språnghålsliknande ytor vittnade om bortroderade fossiler.

Några vakringar i viken lockade till ett försök med torrfluga, men det visade sig vara fruktlöst. Inte heller våra inledande försök från båt gav något resultat, men vi fick i stället på avstånd en lektion i den gängse fisketekniken av några irländare. De fiskade med våtfluga i lä från drivande båt. Kasten var snabba och korta. Flugorna togs hem på ett sätt som påminde om streamerfiske därhemma. Någon fisk såg vi dock inte att de fick.

Konfunderade och osäkra gjorde vi upp så, att Leif och Mats skulle ägna sig åt flugfiske på grundare vatten, medan Cent, Urban och jag drog iväg utåt sjön för att trolla och haspelfiska.

Djupförhållandena i detta vatten visade sig minst sagt märkliga. Längs hela östsidan och ganska långt ut isjön hade vi endast ett par, tre meter under kölen och måste ideligen hålla utkik efter grynnor. Vid den västra stranden däremot behövde man inte långt ut förrän djupet närmade sig 50 meter. Med sitt klara vatten, de många lummiga holmarna och Partry Mountains respektingivande toppar i fonden utgjorde sjön för övrigt ett vackert blickfång.

Irländarna fiskar huvudsakligen öring i vattnet, men röding, abborre och gädda finns också. Speciellt den senare kan bli riktigt grov. Flera exemplar över 20 kilo har fångats, med en bjässe på 50,5 pound som toppnotering.

Vår första tur gav två öringar och två rödingar, alla i fyrahektosklassen. Leif och Mats hade sämre tur. Några salmonider blev det inte, men väl ett knippe abborrar. Den största på sex hekto. Några hade de faktiskt fått på fluga, men de flesta på spinn, sedan de tröttnat på den förstnämnda fiskemetoden.

Även nästa dag fick vi ligga i ordentligt för brödfödan. Förvisso bidrog nog det solblanka vädret till att göra fisken mer än vanligt loj, men jag har senare erfarit att ett par fiskar under ett eftermiddagspass kan anses normalt i dessa kalkstenssjöar. Genomsnittstoreleken verkar hålla sig strax under halvkilot, men specimenöringar på drygt fem kilo fångas regelbundet under trollingfiske varje år.

Vi blev i alla fall långt ifrån lottlösa i Lough Mask, och bytets antal och vikt är gud ske lov långt ifrån de enda kriterierna på en lyckad fisketur.

11. Tidvatten

Spelet mellan ebb och flod är ett naturfenomen som aldrig upphör att fascinera. Vi svenskar är annars ganska ovana vid tidvatten. Det förekommer visserligen på västkusten, men endast med en nivåskillnad på högst 30 centimeter. I Östersjön och Bottenhavet är den knappt märkbar, blott några centimeter.

Den största skillnaden mellan ebb och flod finns längst in i Fundy Bay i östra Kanada, och uppgår till omkring 16 meter. Ostkusten av eldslandet, S:t Malobukten i Bretagne och Bristolkanalen i västra England uppvisar också betydliga variationer. Intressanta är även de tidvattensvågor s.k. bores, som bildas vid trånga flodutlopp. I engelska Severn kan exempelvis surfare utnyttja sådana till att förpassa sig kilometervis uppåt floden.

När det gäller tidvattenströmmar anses Saltströmmen i Norge vara den stridaste. Här pressas inom loppet av sex timmar 372 miljoner kubikmeter vatten från Saltfjorden till Skjerstadjorden och vise versa med en fart uppemot 28 knop. En annan mäktig ström är Moskenströmmen eller Malströmmen i Lofoten. Kraftiga strömmar finns även i Pentland sund mellan Skottland och Orkneyöarna och i farvattnen runt Japan.

Som sportfiskare fick jag tidigt upp ögonen för de möjligheter tidvattenströmmarna i vårt västra grannland har att erbjuda. Jag tänker då inte i första hand på Saltströmmen, den enda som nått större rykte utanför lokala kretsar, utan på alla de

mindre, okända strömmar, som förekommer längs västlandet och långt upp i Finnmark. Det finns flera förklaringar till att de utnyttjas i så ringa grad. En är att de sällan upptar något större spaltutrymme i sportfiskepublikationer. Den något ensidiga inriktningen på laxartade fiskar är en annan.

För egen del var det faktiskt just öring och röding jag var ute efter när slumpen gjorde att jag hamnade vid en tidvattenström. Ett snabbt ökande vattenstånd hade nämligen satt P för allt inlandsfiske. Det blev Kollstraumen på gränsen mellan Nord-Trøndelag och Nordland. 70 kilo rensad fisk – mest torsk och sej – blev resultatet, och naturligtvis fick jag blodad tand.

Vid fiske i kustområden som påverkas av tidvatten, är det lämpligt att ställa om sin dygnsrytm efter detsamma. Fisket brukar vara som bäst ett par timmar in på flod och fram till högvatten. Timmarna kring lågvatten är normalt sämst, och då kan man passa på att äta, sova eller studera det rika djur- och växtliv som uppträder på de områden som friläggs när vattnet drar sig tillbaka.

En junidag för ett 20-tal år sedan befann jag mig tillsammans med tre andra spövfiskare vid Sørsaltens utlopp nära Rörvik i Nord-Trøndelag. Vi kom närmast från Kollstraumen längre in i landet, men hade flyttat på oss emedan vi mest fått småfisk. Pretentionerna stiger nämligen när det är fråga om havsfisk, särskilt när det gäller vatten som ofta hyser fiskar på fem kilo och däröver.

Vi har otur med tidvattnet, som nyligen vänt och är på väg ut, varför vi fördriver dygnets sista timmar med kortspel och persedelvård innan vi slumrar in för några timmars sömn.

I arla morgonstund, två timmar in på flod, är vi åter på benen. Halkbroddarnas metalliska klang mot flatspolade klippor blandas med måsskrik och bränningsbrus. Den svarta, saltorkade tången krullar sig i långa band ovanför tidvattensmärket. Pålandsvinden för med sig havets alla dofter. Fräsande vågor attackerar klipporna med oförtröttlig energi, men får sargade dra sig tillbaka. Men vågrörelserna upphör inte där strandlinjen tar vid. Vinden fortsätter med obändlig kraft in över hedarna. Gräs och ljung böljar som ett upprört hav. Invånarna i havstulpanernas kolonier följer även de vågornas rytm; stänger sitt hus av kalkplattor när vattnet drar sig tillbaka, öppnar sig åter och söker föda med sina spröt när de blir över-sköljda.

Vi når den yttersta udden, omgärdad av tång, som stiger och sjunker i takt med dyningarnas hävningar. Tvåhandsspöna svingas, och snart är 40-gramsbetena på väg ut i virvlarna. Vi låter dragen slicka botten, vilket är A och O när det gäller torskfiske. Gråsejen däremot låter sig fångas på alla djup, men det är mest småfisk man får i de övre vattenlagren. Stenar och tång tar en del drag, men vi lyckas rädda de flesta genom att byta ut trekroken mot en enkel dito.

Till en början går fisket trögt, men när tidvattnet stigit ytterligare en timme och fört med sig ett stim småsej, börjar torsken ge sig till känna. Stig, som står närmast mig, landar den första, en skaplig bit på över tre kilo. Någon minut senare känner jag själv det karaktäristiska suget i linan från en motsträvig torsk. Jag får förresten dubblé, då en sej slukar upphängaren just när jag är i färd med att hiva upp torsk-

ken på land. Den är dock inte större än att den följer med av bara farten.

Huggen kommer nu allt tätare i takt med att vattnet stiger. Samtidigt blir det svårare att servera betena på ett någorlunda aptitligt sätt då maneter, drivved och tångslingor seglar förbi i stora sjok.

Plötsligt hörs ett rop från Lars, som står lite längre upp på en klippavsats:

-En havskatt!

-Var då? kommer det nästan samtidigt från oss andra.

-Där, vid grynnan tjugo meter ut! skriker Lars till svar, samtidigt som han pekar mot en ljus skiftning i vattnet.

Snabbt förpassar vi oss upp till högre regioner och urskiljer då mot en ljus sandfläck en väldig havskatt, frossande på blåmusslor.

-Försök att få draget alldeles framför nosen på den, hojtar jag till Lars, som står bäst placerad, väl medveten att han måste manövrera betet nästan in igapet på fisken för att väcka dess intresse.

Lars gör kast på kast, men trots att avståndet är blott 20 meter och djupet omkring två tar strömmen draget och för det till helt oönskade platser. Nu spelar det nog inte så stor roll, för så länge katten har delikata musslor att frossa på lär den inte titta åt något annat byte. Vi kan i det klara vattnet tydligt se hur fisken med lätthet krossar skalen på musslorna med sina starka tänder.

Lars'prickskytte verkar således vara lönlöst, men till slut får han helt överraskande utdelning på sin idoghet. Draget pressas oförmodat ner av en strömvirvel och passerar alldeles framför kattens käftar. Gissningsvis är det en kombination av ilska och hugginstinkt som får fisken att snappa efter bytet, men hur det nu går till så hakar kroken tag i munbrosket och en långdragen kamp tar vid.

Katten är ganska sävlig i sina rörelser och gör inga rusningar, men styrkan är det inget fel på. Lars pumpar och sliter, men kan inte rubbaa den värst många tum. Minuterna går och fiskare börjar visa trötthetssymptom. Jag klättrar ned i en klippskreva för att vara behjälplig med min långskaftade huggkrok, men har ingen chans att nå fisken, då den envist pressar sig mot botten. En ringdans mellan alger och bottenstenar vidtar. Till slut ger dock pressen från det styva tvåhansspöt resultat. Katten kommer in mot strandklipporna på sidan. Jag kör in gaffen i underkäken och drar upp klumpen på torra land, där den avlivas med några bastanta slag av en påk.

Fiskeskälvan har gripit oss lite till mans, men när vi lugnat oss en smula plockar jag fram fjädervågen som går till åtta kilo. Den slår tungt i botten, och vi är ense om att fisken måste väga drygt 9,5 kilo.

En halvtimme senare får vi syn på ännu en havskatt på samma plats, men den här är betydligt större, säkerligen 11-12 kilo. Ett febrilt kastande vidtar, men fisken går sina egna vägar och försvinner till vårt förtret i djupet.

Tidvattnet har nu nått sin kulmen. Skumfläckarna virvlar omkring på måfå och strömmarna korsar varandra i en enda röra. I ungefär en kvart är allt så gott som

stilla. Sedan vänder strömmen långsamt och börjar sin sextimmarsfärd ut mot öppet hav. Fiskrensning, matlagning och några timmars vila blir tågordningen under ebbtiden.

Ytterligare en remarkabel fångst när det gäller kustspinn fick jag vara med om några år senare i den ovan nämnda Kollstraumen när jag och några kollegor i en fiskeklubb gästade vattnet. Även denna gång var det Lars som spelade huvudrollen, men även jag hade ett finger med i spelet.

Lars och jag hade i en timmes tid stått och slökastat i ett bakvatten från en utskjutande klippa med klen resultat. Jag slog mig ner för att byta upphängare medan Lars gjorde några håglösa kast över en tångbeklädd grynnna. Sedan skedde allt med en rasande fart.

-En flundra! skriker Lars och nickar ut mot grynnan.

-Var? får jag ur mig och reser mig hastigt upp.

-Den följer efter draget, stammar Lars, och visar riktningen genom ytterligare en huvudnickning.

Då får jag syn på något stort och mörkt som glider fram halvannan meter efter Elbe-draget utan att hugga. Den tycks inte ta någon notis om oss utan fixerar betet, som Lars hasplar in så långsamt som möjligt.

Just när han ska lyfta upp draget hugger flundran. Vi bedömer chanserna som ytterligt små om den lyckas ta sig ut i strömmen, varför Lars efter mothugget ger löslina, medan jag försiktigt manövrerar mig i gaffningsposition.

Hälleflundran, för vi ser nu att det är en sådan, tuggar på betet och gör sig beredd att sticka iväg, men nu är jag nere med huggkroken i vattnet och rycker till. Första försöket misslyckas. I det andra tränger kroken in strax bakom munnen, och jag kan med en kraftsnsträngning dra upp fisken på klippan. Väl uppe på land gör flundran ett kast med huvudet, och det räcker för att fjäderringen i vilken kroken sitter ska brista. Tala om tur.

Medan vi avlivar fisken diskuterar vi hur utgången skulle ha blivit om den fått fritt spelrum ute i strömvirvlarna. Agerande som ett soptunnelock hade oddsen för en lyckad drillning varit synnerligen höga.

10,6 kilo visar vågen när flundran lyfts i hela sin längd och det är minsann inte vardagsmat vid kustfiske. Den är både egenartad och vacker med sina utstående ögon, olivbruna ovansida och helt vita undersida. Fångsten gläder oss till yttermera visso särskilt mycket just nu då fiskelyckan varit allt annat än god.

En av de stridaste, men samtidigt kortaste tidvattenströmmar jag besökt är Storstraumen på Hitra. Här pumpas väldiga vattenmängder ut och in genom ett endast 60 meter brett sund som förbinder Barmanfjorden med öppna havet. I själva strömmen är det nästan omöjligt att fiska förutom vid full ebb eller full flod. I bakvatten och utkanter däremot ges rika möjligheter att tampa med flera arter saltvattens-

fisk. Även ett stycke från strömmens smalaste del måste man dock använda kustfiskebeten på minst 60 gram för att få bottenkontakt. Lyckas man med detta kan man i gengäld få uppleva en rejäl fight med stortorsken, vilken inte är sen att utnyttja såväl sin egen tyngd som den starka strömmen för att undkomma.

Redan i mitt andra kast i strömmen fick jag förresten känna på hur det är att ha en sjukilostorsk på kroken när det är strömt. Fisken högg ett femtiotal meter ut mot havssidan, och inledde som vanligt kampen med att envist söka sig mot botten. Jag vevade och pumpade av alla krafter för att få den att gå fri från tången, bara för att konstatera att den med hjälp av strömmen nu var på väg mot det trånga inloppet. Vid ebb hade det inte varit någon match att landa fisken, men nu var det fördel torsken. Visserligen hade jag möjlighet att följa den ett stycke på land för att vinna lite lina, men utgången föreföll klar. Jag såg framför mig hur reven alltmer tunnades ut på spolen och hur torsken slutligen med ett kraftigt ryck fick den att brista. Hur det nu gick till så lyckades jag genom att pressa spö och lina till bristningsgränsen få in fisken i ett litet bakvatten och hålla den kvar där tills en fiskekollega kunde gaffa den.

Torbjörn, som assisterat mig vid landningen, Urban och Lasse – två andra fiskebröder – och jag fortsatte sedan fisket på samma plats i ytterligare en timme. Urban miste en stor torsk som gick ned i tången, men sedan blev bottenappen och betesförlusterna så många att vi gav tappt.

Vi beslöt oss i stället för att övergå till kustmete, en fiskemetod som är ganska så eftersatt i Skandinavien. I en närbelägen "minutivattenström", stor som en bäck, hittade vi en koloni välgödda musslor, av vilka vi försåg oss med ett 30-tal. Musslor är perfekta till agn såväl vid havs- som kustmete. Nackdelen är svårigheten med att få dem att sitta kvar på kroken.

Då vi tidigare skymtat några skrubbskäddor mot en sandfläck tacklade vi först upp för plattfisk, dvs med små, långskaftade kroker och ett glidande sänke på cirka 30 gram. Vi fann några lämpliga sittplatser på en klipphylla och placerade ut oss ett tiotal meter från varandra. Betena slungas ut med mjuka rörelser så att musslorna inte ska trilla av, och så är det bara att vänta, förutsatt att man hamnat på rätt plats. Större sandfläckar mellan tångbestånd är normalt bäst.

Torbjörn är den första som signalerar för napp. Hans slaka lina börjar nämligen sträckas i små, ryckiga rörelser. Efter en stund är det dags för mothugg. Skrubborra är i allmänhet av grytlocksformat, så även denna, och bjuder inte på något större motstånd. Charmen ligger i konsten att ha tålmod och göra mothugg i rätt tid. Har man för bråttom rycker man kroken ur munnen på fisken. Väntar man för länge är risken stor att den spottar ut betet.

Två timmar och tre skäddor senare har ebben satt in på allvar och djupet minskat till två meter. Fisken blir skyggare och drar sig längre ut. Kasten blir längre och detta medför att vi får sämre ögonkontakt med linorna, vilket menligt inverkar på effektiviteten. Vi bryter upp för att leta rätt på en annan fiskeplats.

Vi drar iväg över sterila klapperstensfält och genom ett parti förvridna martallar, ackompanjerade av puttrandet från en öppen snipa, förmodligen på väg ut på juk-

safiske. Så småningom kommer vi fram till det ställe där strömmen mynnar ut i fjorden. Här finns några smärre bakvatten med sugande virvlar, som förhoppningsvis kan hysa lite större fisk.

De lätta tacklen byts ut mot hajkrok och fasta 75-gramssänken. Snart ser man ringarna från nedslaget av det första fiskedonet snabbt suddas ut av strömvirvlarna. Lasse får hugg nästan omedelbart och förpassar en hygglig lyrtorsk upp på säker mark. Där ligger den med sitt typiska underbett bland ett bestånd av ostronört med daggbå, köttiga blad. Urban är inte sämre utan landar två halvkilossejar tätt efter varandra, och snart är det bara jag som inte fått fisk.

Musslan borta antagligen, tänker jag för mig själv och lyfter försiktigt på spöt. Något tungt men orörligt följer med, och uppför klipporna rullar en knytnävsstor sjö-pung, vilken varit oförskämd nog att svälja mitt bete. Jag tvingas ta till kniven för att få loss kroken från den säckliknande mantel som omger detta marina bottendjur och möts av en del spydiga kommentarer.

Snart är jag åter i leken och lurar några kilostorskar, men fisk av större kaliber får vi inte kontakt med förrän Urban får syn på en havskatt som sävligt bökar sig fram på endast någon meters djup, sökande efter musslor och sjöborrar. Efter lite manövrerande lyckas han placera musslan framför fisken, vilken omedelbart tar för sig av läckerheten och därmed sätter sin sista potatis. Urban drillar fisken hårt och har den snart på torra land. Vikt: 5,5 kilo.

Kustmetet är en intressant variant av fiske i havet. Längre söderut i Europa dominerar det på många platser sportfisket. I Danmark och längs den norska kusten finns många möjligheter till detta fiskesätt, som är både omväxlande och avkopplande i motsats till det intensiva kastandet. Över lämpliga bottnar kan det också visa sig väl så givande.

Under återfärden från en tur till Finnmarksvidda gjorde några fiskekumpaner och jag en avstickare till Rystraumen i närheten av Tromsø. Från denna stad letade vi oss fram på slingriga fjordvägar och passerade bl.a. Håköya, där det tyska slag-skeppet Tirpitz (systerfartyg till Bismarck) sänktes under andra världskriget. Ett stycke längre utåt kusten trängs fjorden samman, och här finns Rystraumen.

Vi krånglade oss ned till vattnet på hala klipphällar och utmed jättelika grytor, som tidvattnet med stenars hjälp gröpt ur i berget. Här finns några hyggliga kastplatser med inte alltför breda tångbälten.

Ett intensivt kastande vidtog, men det var lögn att få annat än sjögräs och en och annan hektostorsk på kroken. På avstånd kunde vi annars skönja en anhopning av sjöfågel, främst måsar, trutar och tärnor, som kalasade på småfisk alldeles i ytan. Några tecken på att stimmet närmade sig den plats på vilken vi befann oss fanns dock inte, och vi började så smått ge upp hoppet om att få känna det karaktäristiska suget från en rejäl torsk eller rycken från gråsejens körningar.

Så med ens började stimmet röra sig med tidvattnet in mot sundets smalaste del.

Snart hade vi det inom kasthåll. Till en början fick vi endast ströfisk, trots att vi placerade våra beten mitt i den kokande häxkitteln av småfisk. Av erfarenhet visste vi emellertid att storsejen måste vara i faggorna.

Av en tillfällighet råkade jag käcka ett exemplar ur stimmet. Det hade spetsats på en av trekrokarna och lossnade uppe på klippållan. Jag konstaterade att det var en tobis, en långsmal, silverblå fisk. Den uppträder ibland i enorma mängder och utgör föda för ett antal rovfiskar. Snabbt bytte jag min upphängare, en röd plastmask, mot en dito i blått, och nu blev det en annan fart på fisket: hugg i vartenda kast av halvkilossejar. Sedan jag hängt på ännu en plastmask i samma färg blev det double så gott som vaje gång. Då grabbarna listat ut hemligheten med min fiskelycka blev det ett fasligt letande i fiskeväskor och draglådor efter blåfärgade upphängare, och snart sprattlade nyfångade gråsejar omkring överallt på klipporna.

När det gäller saltvattensfisk som jagar i stim är ofta varje individ av samma format, speciellt när det gäller sej. Fiskarna i det stim vi stött på höll sig alla runt fem hekto, med ytterst få avvikelser uppåt eller nedåt. Förvisso var det en upplevelse efter all väntan att hamna i detta överflöd, men allteftersom tiden gick började det hela få en slentrianmässig prägel. När vi hivat upp omkring 50 kilo sej avbröt vi fiskandet och satte igång att rensa. Vi dröjde oss i alla fall kvar någon timme i hopp om att ett stim av grövre sej skulle leta sig in. Det hade nämligen tidigare inträffat under fiske i tidvattenströmmar att stim med femkilossejar tagit över scenariot. Så var dock inte fallet denna gång. Tobisstimmet skingrades till slut och måsskriken dog bort i fjärran.

När vi kånkade tillbaka till bilarna med vår fångst kunde mina fiskebröder intyga, att de aldrig tidigare sett eller fångat så mycket fisk på en gång. Kommande fisketurer till tidvattenströmmar diskuterades redan.

Man behöver nödvändigtvis inte fiska för att uppleva tidvattnets förmåga att transportera levande och döda ting. Under ebban lämnar havet efter sig många rariteter. Inte minst på långgrundna stränder kan den biologiskt intresserade göra otaliga fynd och observationer.

Jag minns särskilt en kilometerlång sandstrand i Porsangerfjord, vid vilken vi en gång tältade. Här fångade vi knytnävsstora strandkrabbor, vilka sökt sin tillflykt under stenar när ebban satt in. Kokade i saltvatten utgjorde de en förträfflig måltid. Lossryckta tångruskor, belamrade med musslor och snäckor gav variation åt den frilagda sandbotten liksom sandmaskarnas spiralformade ekskrementhögar. Lite varstans kunde man även se de kupolliknande skaln från sjöborrarnas bostäder. Djuren var för länge sedan uttorkade eller uppätta av strandskator och de igelkottliknande taggarna avslitna. I stället hade snäckor och andra kryp här funnit en fristad.

Längre ut mot vattenlinjen, som drog sig tillbaka med ett par meter i minuten, hittade jag en verklig guldgruva i form av en halvmeterdjup vattensamling. Inne i vånarna, som bl.a. bestod av ålliknande tångsnällor, långsträckta tobis och tångspiggar i tiocentimetersklassen med gäddliknande huvuden, hade tydligen dröjt sig kvar för länge och fått reträttvägen avskuren. De ilade snabbt i skydd mellan flytblåsorna på ett knippe knöltång när min skugga kastades över poolen. Vackert teck-

nade knäskålssnäckor fanns här också liksom ett exemplar av den väldiga bladtång-
en, döljande ett myller av småliv. Allt utgjorde liksom en liten, tidsbegränsad minia-
tyrvärld. Om ett par timmar skulle floden komma och helt förändra miljön.

En annan intressant plats hittade jag på Moskenesöya i Lofoten. Det var en lagun,
eller kanske rättare sagt en gryta, skild från havet genom en klipprygg. Tidvattnet
nådde inte hit upp av egen kraft, men om det samtidigt gick hög sjö slog vågorna
över klipporna och förde med sig allsköns bråte. Här fanns flötliknande korktenlar i
melonformat, sönderslitna snörplinor och rester av ett trålbord, en slags planka som
används vid trålfiske. Bland sjoken av mörkbrun blåstång med sina fruktliknande
bflytkroppar hittade jag en elvaarmad solstjärna, vilken efter torkning nu pryder en
av mina väggar tillsammans med andra fynd från havet. Vidare fanns sjöborrar i
olika färg och format, rester av krossade simkrabor döda sjöfåglar, flaskor, driv-
ved och en massa oidentifierbara ting.

I Norge finns det vissa vatten, vars yta ligger i jämnhöjd eller strax över havets nivå
och således påverkas av tidvattnet. En del har samma salthalt som det närbelägna
havet medan andra har bräckt vatten. I sådana förekommer ibland både söt- och
saltvattensarter. Dessutom utgör de inte sällan vandringsleder och/eller barnkam-
mare för anadroma fiskar, dvs de som leker i sötvatten men växer upp i havet.

Jag har besökt ett par sjöar av denna typ och fått så skiftande fiskslag på kroken
som hornsimpa, gråsej, makrill, torsk, öring, röding, lax och havsröding. Salthalten
tycks vara den helt avgörande faktorn för de olika arternas livsbetingelser. De söt-
vattensfiskar jag fångade uppehöll sig sålunda oftast i närheten av älv- eller bäck-
myningar.

Mycket mera skulle kunna skrivas om tidvatten i alla dess former, men jag nöjer
mig med att avrunda med rådet: Variera fisket då ni befinner er i vårt västra
grannland. Uppsök gärna någon tidvattenström. Se till att ni har ett bastant två-
handsspö, en lång huggkrok, upphängare i skiftande fäeger, minst ett tjog kustfiske-
drag i 40- och 60-gramsklassen och helst halkbroddar. Se er omkring och upplev det
myllrande liv som finns i havsbandet.

Här nedan följer några kortfattade tips på tidvattenströmmar som är lätta att nå,
men föga frekventerade med undantag för Saltströmmen.

Möre och Romsdal

Kilspollen: liten men strid ström 4-5 mil söder om Ålesund.

Sör-Tröndelag

Vetastraumen: medelstor ström vid Dolmöya på Hitra.

Storstraumen: stark ström på Hitra som fiskas bäst i utkanterna.

Nord-Tröndelag

Skarnsundet: stor ström tre mil från Verdalsöra, fiskas bäst från båt.

Trongsundet: mindre ström i Verrasundet cirka nio mil sydväst Steinkjer.

Korsnesstraumen: bred och lång ström ett par mil öster om Rörvik

Sörsaltens utlopp: två strida strömmar vid Rörvik

Nordland

Kollstraumen: smal och synnerligen strid ström vid Årsandøy i fylkets sydligaste del.

Saltstraumen: världens största tidvattenström några mil sydost om Bodö.

Kåkern bru: ganska stor, men inte så kraftig ström på Lofoten.

Troms

Årsteinstraumen: liten ström sju mil norr om Narvik.

Rystraumen: stor och bred ström sydväst om Tromsö.

Sörstraumen: bred, men inte alltför kraftig ström längst inne i Kvaenangen.

Finnmark

Kvalsundet: ganska stor ström omkring tio mil norr om Alta.

Straumen: liten, strid ström innerst i Kongsøyfjorden.

12. Skärgårdsgäddor

De flesta sportfiskare har knappast intresse eller möjlighet att pröva på alla de områden som omfattas av fritidsfiskets mångfacetterade värld. Detta gäller även mig, även om jag varit något av en allätare när det gäller fiskemetoder och fångstplatser. Vita fäckar förekommer således även om de minskat med tiden. En av dessa var ganska länge skärgårdsfiske. Det dröjde in på 70-talet innan jag fick möjlighet att utöva något sådant på allvar. Då blev jag tillsammans med en arbetskollega inviterad till ett nappatag med gäddorna i Stockholms skärgård. Det generösa erbjudandet kom från de bägge grabbar vi tidigare blivit bekanta med vid Vindelälven, Olle och Nisse.

En majdag hämtade de oss med båt vid Sollenkroka på Vindö för vidare färd mot en stuga belägen på en holme ett stycke från Möja. Efter en slingrande seglats mot nordost under vilken vi passerade lummiga öar, rundspolade kobbar och en del förrådiska skär var vi framme. Särskilt min kollega, Christer, vars framfart på vågorna inskränkt sig till lugna insjövatten, imponerades av våra värdars färdighet i navigation.

Om sommarstugan och dess omgivningar fanns bara att säga: charmerande, betagande, idylliskt. Vår vistelseplats överträffade alla våra förväntningar. Nu återstod att se vad morgondagens fiske kunde bära i sitt sköte.

Till en början gick det trögt. I två båtar fiskade vi av ett ganska stort område i stugans närhet utan att känna det minsta lilla nafs. Vi försökte på olika djup och varierade beten och inspinningshastighet, kastade in mot vassar och från grundtoppar ut mot djupare vatten, drev med vinden och rodde drag, men utan resultat.

Av hänsyn till häckande ejdrar undvek vi till en början att gå iland, men slutligen hittade vi en fågelfri holme på vilken vi slog oss ner och fikade. Vi började sedan kasta från holmens östra sida. Här var det både djupt och strömt, och det visade

sig snart att vi hittat ett hot spot för gäddorna. Jag fick nöjet att bärga den första, en bukstinn matrona på 3,5 kilo. Den höll emot med tyngd och målmedvetenhet, men kämpaglöd och uthållighet var det sämre med i det kalla vattnet, så någon större fight blev det inte.

En stund senare fick Olle hugg. Slirbromsen knarrade och bågen på hans styva spö tydde på en fisk av format. Jag lade ifrån mig mitt spö och gjorde kameran klar för några "action-bilder", men gäddan trilskades och borrhade sig ner mot djupare domäner. Plötsligt dök den upp som en plog i vattenbrynet och jag fick några fina bilder innan Olle förpassade den upp på en klipphäll. Vikt: 6,5 kilo.

Så upphörde huggen under kanske en halvtimme, varpå det var Nisses tur att leverera batalj, denna gång med en fyrakiloskluns. Den styrde rätt mot en vassrugge, där den snodde runt och verkade gå förlorad, men som genom ett under gick den loss och kunde håvas utan större besvär.

Dagens sista gädda, en fisk på 5,6 kilo, blev mig förunnad. Jag kan minnas den än på grund av dess irrationella beteende. I stället för att rusa utåt och nedåt som de gäddor vi hittills tampats med haft för vana, steg den rätt upp till ytan. Fram och åter plöjde den som en ubåt i ytläge, men med den skillnaden att framfarten då och då hejdades och gäddan med några ilska ristningar med huvudet försökte göra sig kvitt wobblern. Den var dock säkert krokad och lät sig snällt gaffas då krafterna sinat. Betet satt delvis på sidan och utanför fiskens käftar, vilket förmodligen var orsaken till den något ovanliga framfarten.

När detta skrives har jag fler skärgårdsturer bakom mig, bl.a. till vattnen kring Trosa, men någon skrytfisk har det ännu ej blivit. Oanade möjligheter till fiske i kustnära vatten har ju öppnats i och med att fritidsfisket i stort sett släppts fritt. Det är bara att hoppas att denna fantastiska förmån inte missbrukas.

13. Saltstänkt fiske i väst

Vid midsommartid för några år sedan befann sig min sportfiskekollega, Urban, och jag på färd västerut genom Norge. Med bil och trailerburen båt bar det iväg över Hardangervidda, genom kilometerlånga tunnlar i Strynfjället och utmed Europas djupaste sjö, Hornindalsvatn. Målet var Stad, eller rättare sagt farvattnen söder om denna Norges västligaste udde. Vi hade följaktligen vänt ryggen åt allt traditionellt midsommarfirande för att utmana Atlantens vattenmassor och dess invånare.

Första svårigheten vid framkomsten var att hitta en sjösättningsramp. Strandzonen ingav till en början inga förhoppningar, då den endera bestod av kala klippor eller av mjuk sand. Till slut hittade vi i alla fall en gammal uppdragningsplats och kunde på murkna stockar rulla och baxa båten i vattnet.

De inre kuststråken, som vi nu började orientera oss i, består av ett antal fjordar-mar, öar och sund. Här hade vi räknat med att kunna bedriva ett hyfsat fiske i lä för envetna västvindar, men vår förhoppning var att vädret åtminstone skulle tillåta något tillfälle att pröva det s.k. Sildegapet längre ut i bukten.

Vi inledde fiskandet i gattet till en trång fjordmynning. I avsaknad av agn fick vi hålla oss till pirk och upphängare. Tidvattenströmmen var stark, och det var svårt att hålla kontakt med botten redan vid 30 meter, trots att vi körde med tunga rundpirkar. Med hjälp av drivankaret lyckades vi någorlunda neutralisera krafterna från vind och ström, och kunde efter en stund inregistrera den första fisken, en torsk på drygt tre kilo. Dess kopparbruna färg skvallrade om ett liv i grunda vatten. Bergtorsk brukar denna variant kallas på svenska västkusten, medan norrmännen använder beteckningen taretorsk.

Den från början relativt försynta västvinden tilltog i styrka utpå dagen. Alla planer på att gå ut på öppnare vatten fick skrinläggas. Inte ens i lä bakom några större öar kunde vi idka någon effektivare form av fiske. Helt lottlösa var vi dock inte när vi lade till vid en övergiven brygga för natten, men storleken på fisken var sannerligen inget att skryta över.

När vi följande morgon viker kapellduken åt sidan får vi bekräftelse på, att intrycken av minskande sjöbrus varit korrekta. Tångbältet pulserar rofyllt i takt med mjuka dyningar och maneterna svävar förbi oantastade av vresiga vågor. Längre ut blir naturligtvis sjön grövre, men ändå betydligt lugnare än under gårdagen, varför vi bestämmer oss för att göra ett försök på öppet vatten.

Ekolodet visar snart på drygt 200 meter, men enligt sjökortet ska här finnas grundtoppar på 30-40 meter. Man känner sig liten så här långt ut till sjöss. I norr pekar Stadlandet med sina branta berg rakt ut i havet, och västerut finns bara mil efter mil av ödsligt hav. Ja inte riktigt, ty emellanåt dyker konturerna av en lastbåt upp, och vid ett tillfälle skymtar vi ett av hurtigruttens svartvita fartyg.

Vi gör några väl tilltagna lovar innan lodet visar upp de omisskännliga tecknen på en brant sluttning. Vid cirka 30 meters djup planar botten ut och fisket kan börja. Vi är nu försedda med musslor, vilka vi plockat på en ebbstrand i närheten av nattkvarteret, och agnar på varsitt pater noster-tackel. På detta djup är båtspöt ett ypperligt känslspröt, som vidarebefordrar minsta rörelse. Detta visar sig också vara behövt, ty under den första halvtimmen är det enbart småfisk som ger sig till känna. Småhugg och avbetade krokar är legio. Det visar sig vara torsk och vitling under minimimåttet. Större byte tycks vara allestädes frånvarande.

Så småningom börjar dock fisket vända sig till det bättre ungefär samtidigt som ekolodet indikerar ett stim småfisk i de övre vattenlagren.

-Nu är småsejen här, konstaterar Urban. Få se om de inte kan locka hit större fisk.

-Hugg! ropar jag till ögonblicket senare, gör mothugg och börjar veva in. Fisken är tung i rörelserna, säkert en torsk. Den följer motvilligt med uppåt, men tappar snart kraften.

-En hygglig bit, fyra kilo kanske, framkastar jag i samma veva som fisken dunsar ner på durken.

Just som jag krokar av får Urban hugg. Hans motståndare verkar ine vara så stor, men kämpar duktigt. Den jobbar sig ned i sidled och ger ibland löslina. På fem meters djup får vi syn på den, en långa, ringlande som en orm med linan runt kroppen. Landningen sker utan besvär, men trasslet som långan förorsakat tar flera minuter att reda ut.

Båten har vid det här laget drivit ut på lite djupare vatten. Bottnen blir ojämnare och bottennappen fler. En storögd glyskolja fattar hug till mitt bete och får halvvägs uppe sällskap av en kilossej, som inte kunnat motstå mussla nummer två. Urban har nöjet att hala upp en havskatt, vilken med uppspärrat gap kämpar vildsint under stridens sista fas innan jag når den med kleppen.

Vi sätter nu åter fart på snurran, kör tillbaka ett hundratal meter och låter båten driva över grundet ännu en gång. Nu verkar emellertid fisken vara försedd med munkorg. Urban blir lottlös så när som på en liten långa. Själv kan jag endast notera en vitlinglyra i dvärgformat innan vi ger upp och styr ostvart mot Stadlandet.

Vi passerar ett sjömärke, på vars topp två skarvar tronar, och bevittnar några knarrande lunnefåglars låga, snabba flykt över vattenytan. Annars är fågellivet knappast av den sorten att en ornitolog skulle få hjärtklappning. Mestadels är det skriande måsfåglar och fridfullt guppande ejderpar som ger sig till känna.

Vi stannar till utanför Dragseidet, en dalgång som löper tvärs över Stadlandet. Här drog man tidigare över fiskebåtar med hjälp av slädar på en stensatt väg för att undvika Stadhavets stormar. Ett par långor anmäler sitt intresse, men någon verklig schvung över fisket vill det inte bli, varför vi fortsätter till ön Selja.

Redan på långt håll skymtar vi öns sevärdhet, ruinerna efter ett benediktinerkloster uppfört år 1103. Vi går iland och spatserar runt på platsen. Klosterkyrkans torn är förvånansvärt väl bevarat och står som någon slags portalfigur bland resterna av murar och mindre byggnader. Gångar och gräsplättar, på vilka några får fridfullt betar, skapar kontrast och liv i stenlandskapet. Vi letar oss vidare bland lämningarna, vilka i terrasser söker sig uppför en bergsslutning, och kommer slutligen till S:t Sunnivas håla. Här dog enligt sägen en irländska kungadotter och tillika Vestlandets skyddshelgon, den heliga Sunniva.

En stund senare sitter vi uppflugna på en liten stenkaj i klostrets närhet och avnjuter en måltid på stekt fisk. Båten ligger tryggt förankrad alldeles nedanför oss. Havet visar sig fortfarande från sin bästa sida, och vi kan njuta av en grandios solnedgång över en döende dyningssjö.

Då vi vaknar i gryningen trummar regndropparna på kapellväven. Vinden har tilltagit avsevärt och havsbruset dränker alla ljud. Med möda manövrerar vi båten mellan kobbar och skär ut från ön. I ett brett sund mellan Selja och en annan ö vråker sig vinden över oss. Vi faller upp det förliga kapellet och lyckas komma i lä bakom en udde, men det värsta kvarstår. För att komma tillbaka till bilen måste vi nämligen gå rakt mot vinden i ett långsmalt sund mellan land och en större ö.

Urban tar skydd under kapellet medan jag sätter på mig allt som kan uppbringas av regnkläder och styr hemåt. Trots att jag står upp tvingas jag ideligen ducka för att inte bli helt förblindad och nerkyld av vattenkaskaderna som kastas mot mig. Med

knapp styrfart kämpar vi oss långsamt mot sjö och vind. Man brukar säga att besättningen oftast ger upp före båten, men jag är ändå orolig över att något vågberg ska vräka oss över ända. Lyckligtvis har vi inte mer än en sjömil förrän vi kommer i lä, men den sträckan tar oss en dryg timme.

Ironiskt nog börjar ovädret avta redan någon timme senare, men då är vi redan stadda på hemresa. Vi stannar till som hastigast där vägen passerar över en bergsknalle och får en sista glimt av arkipelagen, där ett obändigt hav möter en envis kust.

14. Med kanot på kalfjället

”Det stora nöjet i livet är att göra det som folk säger att man inte kan göra” (Walter Bagehot)

Jag kan väl inte till 100 procent säga att ovanstående aforism utgjort ledstjärna för mig, men visst har jag alltid haft en dragning mot okända och annorlunda miljöer och härigenom gett mig in på strapatser och utmaningar som visat sig minst sagt vanskliga att genomföra.

Kamera och fiskedon har nästan alltid varit trogna följeslagare på dessa färder. I regel har jag även lyckats övertyga någon eller några i min bekantskapskrets av sportfiskare och friluftsmänniskor om förträffligheten i mina resplaner.

Sommaren 1981 var mina planer vidlyftigare än vanligt, men anammades ändå av hela sju entusiaster. Målet var Iesjavri, den stora ödemarssjön mitt uppe på Finnmarksvidda, dit vi skulle försöka ta oss med kanot. Via älvar och sjösystem, långt från gängse farleder, ämnade vi paddla och fiska oss upp till sjön, för att sedan utnyttja den mer kända Iesjåkka under återfärden. Vi hade räknat med att få bära och släpa en hel del liksom ett antal svårforcerade passager, men de faktiska förhållandena visade sig vara betydligt värre.

Kanotfärden startades vid 22-tiden en julikväll efter en ganska tröttsam bilresa på E4:an längs norrlandskusten, via Enontekiö i Finland och Kautokeino i Norge. Jan och Mats anförde säöllskapet, och sedan följde de övriga tre ekipagen med Urban – Leif, Cent – Lasse och Christer och jag.

Den älv vi nu sökte oss nedför heter Vuoddasjåkka, ett biflöde till Iesjåkka. Den flöt lugnt och stilla så här på eftersommaren och vi njöt av att fridfullt paddla fram i midnattsolens sken. Vid älvens mynning i Suossjavri styrde vi norrut tvärs över sjön och upp i Iesjåkka, en mäktig älv som avvattnar stora delar av Finnmarksvidda. Längre ner faller den ut i Karasjåkka, som i sin tur mynnar i Tana, vars vatten slutligen letar sig ut i Ishavet.

Strömmen tilltog nu, och vi fick paddla av alla krafter för att komma framåt. Två stryk passerades, det senare så stritt att vi måste dra kanoterna längs stranden ett

hundra-tal meter.

Efter en timmes kajkande tog vi farväl av Iesjavri och gled in i Ragesjåkkas breda mynning. Ett femtiotal meter senare hejdades vi av ett vattenfall, och här slog vi läger för natten. Myggplågan hade hittills inte anfäktat oss i större utsträckning, men nu åkte oljor och stift fram i en hast. Det ilskna inandet förföljde oss in i tälten, men två dygn på resande fot hade gjort oss ganska matta så sömnen kom som en sann befriare.

Om någon utomstående person haft vägarna förbi nästa förmiddag hade han nog ruskat på huvudet både en och två gånger. Ragesjåkkas nedre lopp visade sig nämligen var grunt, stenigt och helt oframkomligt för flytetyg. Vi tvingades släpa våra farkoster kilometervis, sicksackande mellan dvärgbjörkar och stånkande över myrar. Äntligen framme vid ett lugnvatten var det bara att vända igen för att hämta packningen. Selens längd visade sig förresten inskränka sig till några hundra meter, varför vi snart befann oss på landbacken igen. Dagen förlöpte således med släpande och bärande av kanoter, kånkande med ryggsäckar, en stunds paddling och emellanåt vadning med båtarna på släp. Hur konstigt det än låter hann vi faktiskt med att fiska också. I en hölja fick vi några harrar i portionsstorlek och en liten öring. De smakade gudomligt stekta i aluminiumfolie över en falnande brasa.

Morgonen därpå inleddes med ytterligare en knapp kilometers slit och släp, men sedan kunde vi sjösätta kanoterna i ett långsträckt sel vid namn Ragesluobbalat. Den närmaste timmen blev en ren Lisa för trötta ryggar och värkande armar. Med vinden i ryggen drev vi rakt norrut i hela selets längd utan att använda paddlarna annat än till roddet.

Snårskogen började här tunnas ut och på höjderna skymtade kalfjäll. Några spår av människor hade vi inte sett sedan vi lämnade startplatsen, men vid vattnets norra ände, en bit upp i fjällslutningen, fick vi en sista påminnelse om civilisationen i form av en stuga, vars läge är bland det ensligaste man kan tänka sig. I detta väglösa land har i alla fall en familj funnit en fristad.

Lasse och Cent fick förresten tillfälle att växla några ord med husbonden själv, vilken omtalade att jakt och fiske tillsammans med några getter och kor sörjde för livnäringen. Han gav oss också värdefulla tips inför vår fortsatta färd, inte minst när det gällde vägvalet.

Så var det dags för forssläpning igen. Vi hade så här dags tillägnat oss en teknik som gick ut på att en man gick före och släpade kanoten i ett ganska långt rep, medan partnern med en paddel sköt ut den från sidan. Ibland tvingades vi hoppa från sten till sten samtidigt som vi manövrerade kanoterna. Utskjutande klippor och fjällbjörkar, oberäkneliga strömmar och den hala, kullriga älvbotten gjorde sitt bästa för att hindra vår framfart, men uppför forsen kom vi, om än långsamt.

Efter forsnacken bytte älven karaktär och vi kom in på en sträcka med omväxlande höljor och stryk. Några lavskrikor följde nyfiket våra förehavanden när vi arbetade oss vidare mot strömmen. Det vackra vädret, som vi haft sedan föregående dag, svek oss inte. Vi kände oss ganska tillfredsställda med tillvaron när vi slog läger vid ett särskilt vackert parti av älven med terrassliknande avsatser och sorlande minia-

tyrforsar.

Naturstudier, fotografering och lågmälda samtal runt en öppen eld fick avsluta dagen, medan dimslöjorna lade sig som tjocka band över älvfåran. Vi höll medvetet inne med fisket enär vi visste att möjligheterna blev bättre ju längre in i vildmarken vi trängde.

På den tredje dagen nådde vi fram till Juzejåkkas utlopp i Ragesjåkka. Det var från början meningen att vi skulle fortsätta uppför den förstnämnda älven, men gubben i fjällstugan hade avrått ett sådant företag och i stället förordat en rutt via Ragesjavri och ett system av småsjöar till Iesjavri. Så fick det bli, men innan vi fortsatte till Ragesjavri stannade vi till i ett större lugnvatten och fiskade.

Jan, som varit raskast med uppriggningen av flugspöt, fick strax hugg av en skaplig fisk.

-Är det harr eller öring!? ropar jag spörjande.

-Vet inte, jo vänta, nu ser jag den – en grann harr, genmäler Jan med en smula darr på stämman.

-Vänta ska jag hjälpa till med håven, föreslår kanotkompisen, Mats.

Det tar en stund innan harren är färdig för håven. I långa rusningar far den under kanoten, rister i linan och vänder motsträvigt sidan till när den kommer närmare. Väl i säkerhet, omsluten av håvgarnet, ser vi att det är en fin fisk på drygt kilot.

Höljan visar sig innehålla fler harrar av samma format. Vi tar upp tillräckligt många för en rejäl måltid innan vi drar vidare uppför Ragesjåkka, som snart smalnar till endast två meters bredd. Så är det stopp igen, men denna gång behöver vi bära endast ett kort stycke för att komma fram till Ragesjavri, varifrån älven kommer.

Detta är ett ganska stort vatten, omkring fem kilometer långt och kanske hälften så brett. Någon söndagsseglats som på Ragesluobbalat blir det dock inte fråga om, ty en kraftig motvind tillika med tilltagande regn gör paddlingen till nordändan slit-sam och allt annat än angenäm. Vi tar sikte på en sandstrand, och när vår kanot omsider glider in mot land skymtar jag några stora skuggor vid en gräsbank. För att få nyfikenheten stillad tar jag haspelspöt och smyger mig försiktigt längs sjökanten. På måfå gör jag ett kast rakt ut och hinner inte veva många varv förrän en meterlång fisk skjuter fram likt en torped och slukar betet. Gäddan, som det är fråga om, och vars typiska färgteckning jag skönjer i det klara vattnet, rusar sedan hand-löst utmed stranden. Jag lättar på slirbromsen och låter den härja fritt då linan är tunn och jag dessutom saknar tafs. Kampen blir således utdragen och fisken verkar hitta en ny växel varje gång jag har den inom räckhåll. Till slut kan jag med stor försiktighet lirka in den på decimeterdjupt vatten och medelst ett stadigt nacktag hiva upp den på land. Gäddan är synnerligen mager. Jag uppskattar vikten till två kilo. Med mera normala proportioner skulle den säkert komma upp i det dubbla.

Vi får fler gäddor på denna plats, alla slanka och undernärda. Förklaringen till detta kan inte vara avsaknaden av bytesfisk, då vi senare erfar att sjön hyser ett talrikt bestånd av harr. Snarare är det så, att gäddorna pga ringa växtlighet och kristallklartvatten har svårt att tillämpa den lurpassande överraskningstaktik, som annars är så effektiv.

Vi stannar kvar längre än beräknar vid sjön, dels för att torka kläder och andra persedlar i solen, vilken tacksamt nog återkommer följande dag, dels för att studera kartor och planera inför det sista språnget till Iesjavri. Först vid middagstid bryter vi upp och praktiserar oss makligt mot mynningen av en bäck längst i norr. Här och var hejdar vi oss och frestar harrarna med lättspinn och torrfluga, och de gör oss inte besvikna. Bortskämda som vi blivit av exemplar runt kilot gör dock fiskarna i denna sjö oss en smula besvikna då de sällan når över fem hekto.

-Ska det här aldrig ta slut, hör jag någon i sällskapet muttra, då vi svettiga och knottstungna kämpat oss vidare i väl en timme utmed bäcken, som endast tillfälligvis är farbar.

-Jo här är sjön som vi såg på kartan! upplyser Urban med hoppfull röst, men tillägger som ett antiklimax:

-Den verkar ju vara igenvuxen.

Skjutande kanoterna framför oss med vatten långt upp på stövelskaften tränger vi fram på ett led tills vi når något som liknar en gata i vassen. Här kliver vi ombord och börjar paddla, men vi har ett fasligt bestyr med att orientera oss bland täta vassruggar och gungflyöar. Mer än en gång hamnar vi i återvändsgränder och får vända om. Ett svagt porlande från tilloppsbäcken hjälper oss äntligen att hitta rätt, och nu plockas pannorna fram för en välbehövlig kaffepaus. Vi dristar oss till och med att spetsa kaffetåren med en skvätt konjak för att fira att vi nu nått turens högsta punkt och i fortsättningen kan paddla med strömmen.

Till en början har vi dock ingen större nytta av att ha passerat vattendelaren. Vi måste nämligen fortsätta via en kedja av småtjärnar, förbundna genom steniga bäckar, vilka inte medger någon form av kanoting. En ljusglimt är i alla fall avsaknaden av högre växtlighet, då vi nu befinner oss på kalfjäll. Raden av namnlösa vatten leder oss så småningom ner till Iesjavri ödestue, en torftig men välkänd boning, i vilken bl.a. Hans Lidman sökt skydd under sina otaliga fjällvandringar.

Vi hälsas välkomna till stugan av två tyskar, stadda på vandring från Alta till Karasjokk, dit de ska fortsätta morgonen därpå. Tyska blir således samtalspråket för kvällen. Christer och jag är de enda som någorlunda behärskar detta tungomål, varför vi får fungera som tolkar.

Innan vi kryper till kojs för natten, halva gänget i stugan, den andra halvan i tält av brist på utrymme, traskar vi uppför en kulle i närheten, från vilken vi kan beskåda Iesjavri i hela dess väldighet. Sjöns yta ligger alldeles stilla så när som på några silverglitrande band från kvällsbrisen, vilket inger förhoppningar om en behagfull fortsättning på vår kanotfärd.

Medvetna om att detta är det sista, stora krafttaget för en lång tid framåt går släpandet ned till sjön i strålände morgonsol som en dans. Christer och jag är först framme och inte sena med att hiva ut dragen så fort vi kommit ut på djupare vatten. Små spinnare och skeddrag i koppar eller mässing visar sig attraktivast i det klara vädret, och det dröjer inte länge förrän den första fisken krokas. Det är en

vilt kämpande röding i halvkilosklassen, vars knallröda buk och distinkt markerade bårder i vitt på fenorna glimtar till nere i djupet. Den drillas och håvas enligt in-struktionsboken och följs snart av fler artfränder, alla i samma, prunkande färgsättning.

Med hjälp av kikare och walkie-talkie håller vi kontakt med de övriga grabbarna, vilka också börjat ta för sig av sjöns håvor. Fiskandet pågå en dryg timme, men sedan tar vi upp redskapen och paddlar vidare i snabbare takt utmed västra stranden tills vi kommer till några stora öar. På en av dessa hittar vi en lämplig boplats och slår upp ett basläger.

Kvällstimmarna tillbringas med torrflugefiske från både land och kanoter. Harrarna är som vanligt ganska huggvilliga, men inte så lätta att kroka. Rödingen är mera svårflirtad, men vi lyckas överlista ett par stycken liksom en och annan öring och sik.

Efter fisket sitter vi länge uppe runt en brasa och pladdrar. Synpunkter om flugmönster varvas med beskrivningar om var och hur fiskarna tog. Midnattsolen försvinner ibland bakom en fjälltopp, men dyker snart upp igen.

Vattafjelbma är namnet på en bred och stillaflytande älvsträcka, vars övre lopp övergår i Njukcajåkka (Svanälven). Här fiskar vi en hel dag och upplever många intressanta och överraskande situationer. Första incidenten orsakas av en ganska grov gädda, vars körningar runt och under Mats´ kanot bringar den senare i obalans med ett ofrivilligt dopp som följd. Efter klädomblyt är han dock åter fit for fight.

Det finns tydligen en hel del storvuxen gädda i Vattafjelbma, ty en bit ovanför mynningen känner jag ett kraftigt hugg och ser ryggen på en väldig fisk. Dessvärre slår den sig fri och försvinner in i ett bälte av sjögräs. Leif och Urban har bättre tur och landar en stund senare en bjässe på styva fem kilo.

Den fortsatta färden uppför Vattafjelbma inbringar mest harr, men enstaka gäddor och öringar ger en förnöjsam omväxling liksom skiftandet mellan fluga och spinn. Vid ett grunt och stenigt stryk kommer vi inte längre med kanoterna utan fortsätter fisket från land. Här hittar Lasse en plats som formligen sjuder av harr. Han fiskar med spinnare och får hugg i varenda kast. Det är granna fiskar på mellan sju och tolv hekto, vars antal inte tycks minska nämnvärt när vi andra ger oss fisket i våld med våtfluga. De strömstarka harrarna ger oss verkligen en match på våra lätta don och uppvisar en provkarta på uppfinningsrikedom när det gäller att komma undan. Vi sätter tillbaka de flesta och rensar de övriga.

Borttappade kåsor och knivar, avbrutna spötoppar och uppsvällda ögon, orsakade av knottsvarmar, hör till de saker vi tvingas bokföra då vi senare summerar dagens händelser, men dessa missöden kompenseras mer än väl av vad vi fått uppleva.

En dag företar vi en vandring till Njukcajåkkas övre lopp. Denna älv rinner delvis i en djupt nerskuren dal och bildar ett flertal forsar och lugnvatten. Den visar sig vara ganska svårfiskad under dagtid. Först framemot kvällningen börjar fisken vakna till liv. Harren dominerar, men vi får också en del öring, dessvärre av mindre

modell. Vi fiskar enbart med flugspön, men byter emellanåt ut torr- och våtflugorna mot nymfer och streamers. En ABU Optic Streamer med utstående, silverglänsande ögon ger mig två fina harrar och dessutom en kilosgädda i ett djupare bakvatten. Jag återskänker fiskarna friheten eftersom vårt matbehov redan är tillgodosett. På hemvägen försöker vi överlista smårödingar i ett litet fjällvatten, men de ratar helt våra flugor trots flera femettor i vakringarna.

Återfärden utmed Iesjavris västra strand ned mot Iesjåkkas utlopp blev inte vad vi väntade. Vi hade planerat att idka dragrodd under större delen av färden, en metod som enligt utsago kan resultera i öringar på sju, åtta kilo, särskilt i Galbaluokta, en stor vik i sjöns södra del. Därav blev dock intet beroende på en tilltagande, sydlig vind. Dess framfart över vattenvidderna framkallade snart fräsande, vita gäss, som gav oss mer än nog att tänka på. Kämpande mot vind och vågor avancerade vi högst beskedligt framåt. Endast i lä bakom uddar och öar orkade vi hålla acceptabelt tempo. Något fiskande var inte att tänka på. Helt slutkörda nådde vi fram till systemet av sel och älvstumpar som utgör Iesjåkkas början.

Här fick vi för första gången en lektion i hur en perfekt forsstakning genomförs, då vi på nära håll kunde bevittna hur en långsträckt älvbåt med spetsig för och akter forcerade en strid fors uppströms. Medan två man i båtens för parerade grundstötningar och styrde båten mellan stenarna med hjälp av långa störar, skötte den tredje aktersnurrar, vilken då och då hastigt fick lyftas upp för att undvika bottenkänning. Det var med stor beundran vi följde den smäckra farkostens framfart bland skummande stenar och vattenkaskader. Störarna handhades med stor elegans och skicklighet, vilket vittnade om mångårig vana. Korta kommandorop tolkades blixtnsabbt av mannen i aktern, vilken ändrade gaspådrag och emellanåt hävde upp motorn så att propellern vispade ytvattnet till skum.

Efter att ha övernattat vid en långsträckt fors vid namn Caegguguoika, fortsatte vi nerför älven, som på denna sträckning mest utgjordes av vittförgrenade sel, förbundna med korta strömmar. Vi haspelfiskade här och var, men var nu så vana vid de talrikt förekommande kilosharrar, att det inte var med någon större entusiasm.

I Andasluobbal, ett avlångt lugnvatten, börjar det dock hända saker. Christer och jag som anför den utdragna kanotkvartetten, får hugg nästan samtidigt. Min fisk exponerar sig för ett ögonblick innan den söker sig till djupfåran, och jag uppfattar att det är en öring. Den blir först stående vid botten, rusar så uppströms ett tjugotal meter och avslutar med ett elegant hopp.

-Där gick den, säger jag missmodigt, men får ögonblicket senare åter kontakt med fisken.

Christer jobbar minst lika intensivt vid min sida. Hans antagonist verkar ha en särskild förkärlek till undervattensstenar och tvingar Christer att gång på gång höja spöt och parera för att linan ska gå fri.

-Det är en röding, en ganska fin en, konstaterar han, när kampen förflyttas närmare kanoten.

-Håva din först du, föreslår jag. Min har gott om krafter kvar.

Christer följer rådet, och assisterar sedan med håven när min fisk till slut ger upp striden. Fjädersvägen plockas fram och visar prick ett kilo för min öring. Christers röding väger sju hekto. Mats blir dock värst för dagen, då han en timme senare kan visa upp en öring på 1,2 kilo.

Hittills under våra förflyttningar på "Vidda" hade vi varit förskonade från direkta incidenter och olyckshändelser. I och med att Iesjåkka nu ändrade karaktär från fredliga lugnvatten till mera strömstarka partier kom tillbuden som ett brev på posten. Mats och Jan råkade mest illa ut. Först välte deras kanot när de från land försökte manövrera den nerför en sugande fors. Ett flugspö i plastfodral försvann all världens väg, och det var med ett nödrop de lyckades bärga ryggsäckar och kame-ror innan de blivit genomsura.

Lika illa höll det på att gå för Christer och mig i en fors längre ner. Strömmen tog kanoten och vräkte den upp på en sten, där den stod och vägde länge och väl innan vi kunde lirka loss den.

Det allra farligaste intermezzot inträffade emellertid i ett ganska harmlöst stryk, och åter var det Mats och Jan som drabbades. Urban, Leif, Cent och Lasse hade redan passerat strömsträckan och inväntade de övriga i ett bakvatten. Mats och Jan styrde sin kanot mitt i älvfåran då en kraftig ström plötsligt förde dem långt ut till vänster. De paddlade för glatta livet, men kunde inte hindra kanoten från att glida upp på en undervattensklippa. Snabbt som ögat kastade de sig ur och lyckades ta sig upp på klipphällen. Kanoten vattenfylldes, men de klarade av att få upp fören så pass mycket att de kunde hindra båten från att sticka iväg. Christer och jag fick klarhet i missödet först när vi kommit in i strömdraget och ingen återvändo fanns. Vi hade i alla fall mer tid på oss att manövrera kanoten och kunde med någon meter tillgodo undvika en kollision.

Situationen för killarna ute i älven var minst sagt prekär. Vi försökte undsätta dem, men fick ge upp då strömmen var för stark. Någon risk för livet var det förmodligen inte, då de säkerligen skulle ha klarat sig iland genom att simma snett nedströms, men kanot och packning skulle då med all säkerhet gå förlorade. Som räddare i nöden dök tursamt nog en älvbåt med två norrmän upp, och såväl kanot som besät-ning kunde bringas i säkerhet. Att allt var dyblött behöver jag väl inte nämna.

Vårt sista läger på färden upprättades vid Iesjåkkas utlopp i Ajutluobbal, ett stort och djupt sel, som påminde om en liten insjö. Här torkade vi kläder över en eld, re-parerade nödtorftigt skamfilade fiskeddon, frossade i stekt harr och rökt öring samt gjorde upp planer för ett långt, nattligt fiskepass.

Det drar kallt nere vid stranden när vi skjuter ut kanoterna. Bortskämda av värmen från brasan känner vi oss mer än vanligt frusna, men en stunds paddling gör oss sart varma i kläderna. Vi sprider oss runt älvutloppet och selets övre del och testar olika fiskemetoder. Harrarna tar bra på torrfluga lite varstans, medan öringarna är svårare att komma till tals med. I kanten till en djuphåla på väl 20 meter känner jag ett våldsamt hugg på en rapalawobbler, men fisken sliter sig omedelbart. Leif lan dar en öring på 1,5 kilo och Mats får en på 1,7. Vi har ändå större fiskar på, men lyckas inte få upp dem.

När ljuset intensifieras framåt morgonkröken sjunker aktiviteten och vi återvänder till tältplatsen för att packa inför slutetappen. Några timmar senare passerar vi Ra-gesjåkkas mynning, där de verkliga strapatserna tagit sin början, och vid middags-tid är vi tillbaka på den plats från vilken vi startade.

Vid det här laget känner vi oss verkligen smutsiga och orakade. Den personliga hygienen blir ofta eftersatt när det gäller vildmarksturer som denna. Myggen är en bidragande orsak. Dels måste man ideligen snörja in sig för att inte bli uppbitten, dels blottar man inte i onödan kroppsdelar för avtvagning. Det blir alltså full fart in på finsk mark, där vi letar på en bastu och uppfräschade från topp till tå kan återuppta resan hem.

15. Korallrevsfiske

Det är inte utan att jag då och då sänder en tanke till min hemtrakt med halvmeterdjup snö och 20-gradig kyla när jag i shorts och sandaler promenerar utmed Islamoradas kajer. Hettan är lite väl tryckande så här vid middagstid och jag ser fram emot att få komma till havs med svalkande vindar.

Småbåtshamnarna på dessa breddgrader påminner om en kobination av akvarium och zoologisk trädgård. Mellan formfulländade högsjöbåtar kilar ett otal fiskar i olika format och utseende. På botten skymtar flundror, krabbor och sjöstjärnor och på pålar och tunatorn slåss pelikaner om utrymmet med skrakar och måsfåglar.

Islamorada ligger ungefär mitt på Florida Keys, det pärlband av småöar som utgör en fortsättning på Floridas sydspets. Sinsemellan förbinds de med ett antal broar. Key West är den allra sydligaste utposten i ökedjan och tillika hela USA. Förutom att denna ort är känd såsom hemvist för Ernest Hemmingway och president Truman, tävlar den med bl.a. Islamorada om epitetet *Fishing Capital of the world*.

Fiskefaunan här nere är synnerligen artrik och fiskemetoderna många. Man fiskar permit, snook och snappers från broar och pিরer, drar ut med småbåtar bland mangrovebeväxta öar för spinnfiske och mete efter jewfish, catfish och kungsmakrill och trollar tonfisk, svärdfisk, wahoo och bonito på öppna vatten. Tarpon och bonefish väntar dem som koncentrerar sig på grunda sandbottnar inomskärs, och vid vrak, grundtoppar och korallrev lurar amberjack, barracuda, groupers och ett flertal hajarter.

Man använder sig huvudsakligen av tre båttyper: små, öppna s.k. bass boats, trolingbåtar på 20-30 fot med utkikstorn samt havskryssare, vilka främst tjänstgör som turbåtar för bottenfiske. Det är en båt av den sistnämnda typen, Miss Tradewinds, som jag inväntar för en dust med innevanarna i en korallbeklädd undervattensås, "the hump", några sjömil ut till havs.

Förväntningarna stiger när båten lägger till och de ombordvarande kliver iland med havsabborrar, guldmakrillar, groupers och en mängd fiskar som jag inte kan artbestämma. Ombord på båten konstaterar jag att den är perfekt utrustad för bottenmete med kylboxar för såväl agn som fångad fisk, gedigna havsfiskespön och manövervänliga däck. Kaptenen och två besättningsmän hjälper beredvilligt trettiotalet passagerare till rätta och informerar de mindre bevandrade om utrustning och fiskemetoder.

Medan Miss Tradewinds kraftiga dieselmotorer tar oss ut till fiskeområdet slår jag mig i slang med en kuban, som verkar vara hemmastadd i farvattnen. Vi utbyter erfrenheter av allsköns sportfiske. Mina berättelser om fiske i fjällnatur fascinerar ho-

nom speciellt. Han har aldrig tagit i eller ens sett snö, och endast en gång, i norra Florida upplevt minusgrader. Lika begestrad lyssnar jag på hans barndomsupplevelser på Kuba, där han med en enkel handlina och några kamraters hjälp lyckades fånga och dra upp en tigerhaj på stranden.

Tiden rinner iväg. Det grönaktiga vattnet övergår i mörkblått och skepparen förkunnar:

-One hundred feet!

Han sparar ingen möda med att hitta en bra fiskeplats utan girar och snurrar en god stund innan han med ena ögat på ekolodet och det andra på strömriktningen låter ankaret gå.

Jag kan urskilja 100-gramssänket och de räktacklade krokarna ända ner till 15 meters djup innan de försvinner ur min åsyn. Snart har jag bottenkontakt och låter betet röra sig upp och ned i takt med dyningarna. Framme i fören har man redan fått hugg, och snart dimper en abborrliknande, ljus fisk med gula strimmor ned på däck. Det är en white grunt, en av de vanligaste fiskarna ett stycke utanför kusten.

Själv lyckas jag en stund senare lura en ännu färggladare fisk, nämligen en bluestriped grunt i gult, svart och grått, men försinkas alltför ofta av att krokarna tullas på räk. Då jag byter till bläckfisk gäcker jag de flesta betestjuvarna, och som nästa byte uppenbarar sig en knallröd, liten gynnare med vitt utspärrade fenor.

-A squirrel! utropar kubanen i min närhet, vilket jag senare får bekräftat i en medhavd fiskebok, där den namnges som squirrelfish (ekorrisk).

Strax därefter får kubanen ett kraftigt hugg och kan efter fem minuters mödosamt pumpande landa en red grouper i femkilosklassen. Den rumstrerar om väldeliga bland spön, tackel och agn innan ett kraftigt nackslag från en 300-gramspirk bringar den till stillhet.

En halvtimme förflyter utan att jag känner annat än små nafsningar, men så kommer några våldsamma knyckar i linan. I mothugget känner jag att fisken är fast. Mitt tilltänkta byte uppför sig helt annorlunda än vad som är vanligt. I stället för det hos bottenstationär fisk så typiska borrhudet nedåt vidtar ett envetet körande såväl i djup- som sidled. Jag tvingas veva som besatt när fisken rusar uppåt för att i nästa ögonblick hålla emot av all kraft. Slirbromsens effektiva press tar dock så småningom ut sin rätt, och när skepparen lyfter in fisken med huggkroken över relingen kan jag inregistrera mitt livs första guldmakrill. Dolphin, eller dorado, som den kallas i dessa trakter, anses som en av världens snabbaste fiskar. Dess regnbågsliknande färger och avhuggna huvudform gör den till en karaktärsfisk, högt prisad av alla sportfiskare. Mitt exemplar visar sig väga knappt sex kilo, en fin fisk enligt båtens besättning, men blygsam i jämförelse med sportfikerekordet i Florida på drygt 40 kilo.

Mot slutet av fisketuren går skepparen in på grundare vatten, där vi driftfiskar över en kuperad korallbotten. Här får vi en del fisk i halvkilosformat. De flesta liknar förvuxna akvariefiskar och är svåridentifierbara även för de mera sakkunniga ombord.

Mörkret faller snabbt i tropikerna, och med lanternorna tända återvänder vi till Islamorada. I den djupränna som båtarna är hänvisade till i hamninloppet, uppstår en kort stund köbildning när farkoster av olika slag söker sig mot land. Det hela påminner faktiskt en del om nattrafiken på en enkelriktad gata. Silhuetterna av två storskrakar, uppflugna på ett sjömärke blir det sista som fastnar på näthinan innan båten lägger till.

16. Operation havskatt

Vi fiskar med rena pirkar och några upphängare eftersom musselletandet i gryningen slagit slint. I normala fall skulle detta betyda att chanserna för havskatt varit försvinnande små, men inte i dessa vatten. Mitt allra första hugg resulterar i en fisk på fem kilo, vilken snart följs av flera. Det tycks finnas havskatt överallt. Trots att vi fiskar på ganska stort avstånd från varandra får vi hugg med jämna mellanrum. En och annan torsk hakar på emellanåt, men katterna dominerar stort. Det är präktiga bitar mellan fyra och sju kilo, men de verkliga tungviktarna uteblir.

Det är söndagsmorgon i slutet av juli. Vi ligger och driver utmed Svaerholthavsvöya i Laksefjorden. Närmaste granne i öster är Nordkinn, vars stormiga farvatten mot Is-havet blivit många fartygs bane. På andra sidan Svaerholthavsvöya har vi den väldiga Porsangerfjorden, Norges största, med nordkapsklippan som sista utpost i norr.

Tre båtlag med två personer i varje farkost har vi trimmat ihop inför denna 190-milafärd till Nordkalotten, hitlockade av skildringar om ett fiske och en fauna långt utöver det vanliga. Speciellt är det havskatt vi är ute efter, denna fula och säregna men ack så välsmakande fisk, som ökar i antal och storlek ju längre norrut man kommer.

Havskattens latinska benämning, *anarchichas lupus*, på svenska ungefär ”uppkrypande varg”, bygger på en gammal, grundlös föreställning att fisken vid vissa tillfällen kryper upp på klipporna. Den är egentligen inte någon stor kämpe. Med sin styrka och kompakta kroppsform håller den visserligen emot rätt bra, men gör inga vidlyftigare rusningar och tröttnar, eller snarare ger upp, ganska fort.

Väl uppe i båten blir det dock andra tag, och här vidtar de verkliga spänningsmomenten. Fisken snor runt och hugger efter allt som kommer i dess närhet. Fingrar och fötter lever farligt. Det är bäst att hålla sig på avstånd och invänta ett passande tillfälle för klubbning. Sedan återstår det allt annat än angenäma arbetet med kroklossningen. Med en långskaftad tång gäller det att få loss de ofta demolerade krokarna bland vassa tänder och seg brosk. Vid ett tillfälle bet en katt igenom stöveln på en skeppare under turfiske på västkusten. Stortån blev en enda köttslamsa, men tack vare att en akutmottagning kunde nås på en timme kunde den räddas. Jag har även varit med om att en huggkrok knipsats av efter ett kattangrepp.

Längre ut på dagen får vi syn på ett jättelikt måsslåg i sundet mellan en ö och fastlandet. På avstånd liknar dyket en strut med spetsen nedåt, och när vi kommer närmare ser vi hur måsarna seriedyker efter sprittande småfisk i vattenytan. Det visar sig vara tobis, en decimeterlång, blåsilverglänsande fisk. Stimmet attackerar inte bara från ovan. Underifrån hugger en månghövdad skara av gråsej in i frossandet.

Vattnet sjuder av liv. Måsarnas skrån är öronbedövande. Vingor och fenor piskar vattnet till skum. Vi stannar till i utkanten av infernot. Pirkarna åker i, men hinner inte värst långt förrän en följd av energiska knyck avslöjar att sejen gått till angrepp. Urban i fören på vår båt halar upp först. Tre fiskar på halvtannat kilo dimper ner i båten. En sitter på pirken, de andra på upphängare. Full pott alltså. Ögonblicket efteråt är det min tur. Även här sitter det fisk på alla krokar. I tio minuter drar vi sej på löpande band, men sedan blir det totalstopp. Tobisstimmets har lyckats undfly sina förföljare. Måsarna skingras och det blir stilla. Skulle stimmet uppenbara sig ännu en gång? I väntan på att måsfåglarna ska röja dess framfart diskuterar vi bästasättet att ta sig igenom armadan av sej, som osvikligt sluter upp under småfisken. Lyckas vi med detta ges nämligen fina möjligheter att komma i kontakt med större och intressantare fiskar.

-Titta där, vid öns sydspets! ropar Urban plötsligt, samtidigt som han pekar mot ett stråk av vitfåglar, vars spets befinner sig på nämnda plats. Hoppets låga tänds åter. Snabbt får jag fart på snurran och styr mot udden. Denna gång byter vi ut 200-gramspirkarna mot 400-gramssänken för att snabbt komma till botten. Upphängarna har vi häktat av och i stället apterat krokar med färska sejfiléer. Trots detta blir vi till en början inte kvitt sejen, men i ett kortare avbrott mellan räderna får vi till slut bottenkänning.

Urban landar strax en havskatt och hinner även med en torsk innan jag får känning av fisk. Det börjar med några trevande dragningar i linan. Jag låter tacklet ligga helt stilla på botten en stund. Ingenting händer förrän jag försiktigt lyfter spötoppen och känner att det med ens blir stumt. Jag gör två rejäla mothugg för att driva in kroken och fisken är fast. Den är tydligen av segt virke och ger inte efter en tum trots att jag lutar mig bakåt i båtstolen och tar i av alla krafter.

-En kattusling förstås, föreslår Urban.

-Kanske, men då är det en baddare, framkastar jag och tar spjärn för nya pumptag. Min bastanta motpart nere i djupet förstår sig verkligen på att utnyttja sin volym på bästa sätt. Visserligen har jag nu pressat upp den från bottenregionen och vinner meter för meter, men det är ett påfrestande arbete.

På tio meters djup blänker det plötsligt till av något vitt, större än ett dasslock. Vit? undrar jag, en vit fisk? men erinrar mig sekunden efteråt, att hälleflundran faktiskt är helt vit på undersidan och utbrister:

-Det är en hälleflundra! Hoppas den sitter ordentligt.

-Det här går åt helsike, flämtar jag strax därefter när fisken går ut några meter och samtidigt ger dacronlinan ett slag med stjärten så det rister i spöt. Såväl tafs som lina står emellertid rycken och gaffningen förlöper utan missöden. Fiskvågen stannar på 7,5 kilo, ett litet exemplar för att vara en hälleflundra. Jag är dock mer än nöjd då det inte är många förunnat att någonsin fånga en fisk av detta släkte. I mitt stilla sinne funderar jag på hur utgången skulle bli med en fullvuxen fisk på låt säga 100 kilo.

Hälleflundrans namn lär ha sin upprinnelse i att den i katolska länder tidigare betraktades som en helig fisk och kunde ätas även under fastan. Den camouflageteknade översidan kontrasterar mot den helt vita undersidan och ger fisken ett både

ovanligt och vackert utseende. Kroppsform och rörelse i vattnet ger å andra sidan intrycket av massiv kraft. En annan egenhet hos hälleflundran är att den, liksom makrillen, saknar simblåsa och sålunda utan besvär kan förflytta sig diagonalt. Den mattas därför inte på samma sätt som torskfiskar och andra arter när den från stora djup tvingas upp till de övre vattenlagren, utan etablerar fight in i det sista.

Mitt mellanhavande med flundran har tagit sin tid. Måsdyket har för länge sedan upplösts när vi ska till att fortsätta fisket. Vi ansluter oss därför till de övriga och granskar varandras fångster av sej, torsk, havskatt och lubb, varpå vi gör ett gemensamt försök över en grundklack närmare land. Här anmäler sig några smärre bergstorskar och en snäckgarnerad sjöpfung, vilket inte ger anledning till någon större fiskefeber.

Frampå kvällen kommer vi tillbaka till tältlägret som vi inrättat under en brant fjällsluttning ett stycke från stranden. Vi förtöjer båtarna med ankarna utåt från aktern och kraftiga rep fästade i bergskilar på land. Den minsta båten, som är tillräckligt lätt för att dras upp på land, får tjänstgöra som transportör.

Hela bränningszonen är översållad med stora och små stenar av skiftande form och färg. Några är blåaktiga som havet, andra rödlila, och åter andra smaragdgröna. Svarta girlander av ilandspolad, torkad tång slingrar sig fram mellan stenanhopningarna. Småvågornas skuggspel mot den ljusa sandbotten accentuerar intrycket av maritim skönhet. En kall, tilltagande kvällsbris sveper dock snart bort intrycken av idyll och harmoni. Dessutom börjar mera primära behov, såsom mat och sömn, göra sig påminda. Spritköken plockas fram och våra smaklökar får för första gången stifta bekantskap med färsk, stekt havskatt, eller kotlettfisk, som den ibland kallas av gormander.

Under natten friskar vinden i ytterligare och måndagen blir en svart dag i flera bemärkelser. Regn- och kulingbyar tvingar oss att avbryta en påbörjad fisketur och större delen av dagen tillbringas i tälten med kortspel, kaffedrickande och översyn av fiskeredskap.

Dagen därpå förbättras utsikterna, om än långsamt. Vid middagstid bemannar vi åter båtarna och söker oss ut mot ett område norr om den ö vid vilken vi stött på måsslaget. Enligt sjökortet ska här finnas flera vidsträckta grund med varierande botten.

Med ekolodets hjälp finner vi snart platsen och väljer ut en djupbrant som sträcker sig från 30 meter ner till 200. Till en början är det mest smålubb och sej som lockas till betena, men allteftersom vi driver ut över djupare vatten blir fångsterna intressantare. Mats i båten närmast gaffar en färggrann kungsfisk på väl ett kilo. Självt får jag en långa på ungefär det dubbla. Några fina sandskäddor låter sig också luras.

På 70 meters djup känner jag ett lite kraftigare hugg. Det visar sig vara en kämpastark gynnare, vars rusningar i sidled då och då får mig att gissa på sej. Halvvägs uppe tappar fisken stinget och följer med ganska snällt. Urban assisterar med kläppen, och när han lyfter in fisken över relingen ser vi att det är en kolja. Vi uppskattar vikten till omkring fyra kilo. Den närmaste halvtimmen inhöstas flera koljor av

samma storlek.

En stund senare söker vi oss in på grundflaket igen, hittar en klippbotten och stöter på lubb i stora mängder. Vi får hugg stup i ett, men det är bara småfisk under kilot. Lubbens delikata kött, vilket påminner om hummer, får oss dock att spara några till käk. Havskatterna har tillfälligt lyst med sin frånvaro, men när vi drivit ett stycke slår det på några rejäla klumpar. Som vanligt spar de den mesta av energin tills de hamnat i båten, där de förvandlas till veritabla tigrar.

En eftermiddag fick vi besök av en utter, vars dykarkonster vid båtlänningen aldrig upphörde att väcka beundran. Vid ett annat tillfälle observerade vi en meterlång rygghena ett femtiotal meter från land. I förstone gissade vi att den härrörde från en val, men då blåsingarna uteblev började vi alltmer misstänka att det rörde sig om en håbrand. Någon bekräftelse på detta fick vi aldrig, även om illustrationerna av denna hajart i en faktabok gav visst stöd för våra antaganden.

Vi hade tidigare bestämt att vid lämpligt väder avsätta en dag för en tur ut mot nordspetsen av Svaerholthavöya. Här ligger nämligen ett av världens största fågel-fjäll, Svaerholtklubben, med bl.a. en koloni på tre miljoner tretåiga måsar. Vi väntade i det längsta, men en morgon när elementen höll sig i schack drog vi åstad.

Bebyggelsen här ute är sparsam. Ett fåtal gråaktiga hus utplacerade på fjällsidan ett stycke från fjorden dyker upp, men mest är det groteska klippblock och urholkade strandbrinkar som passerar revy. Ju längre ut mot havet vi kommer desto intensivare blir fågellivet. En lunnefågel lyfter med ett knippe krill i näbben alldeles framför båten. Något senare ser vi en skriande och till synes panikslagen fiskmås på halsbrytande flykt. Orsaken är en storlabb, vilken utan förbarmande jagar måsen tills den tvingas spy upp sitt maginnehåll, vilket labben inte är sen att lägga rabarber på. Bölande storskarvar och jäktade havssulor sveper utmed strandklipporna, medan stormfågeln föredrar att förlägga sin framfart till öppnare vidder. Lite varstans guppar juvenila exemplar av måsfåglar utan att visa någon större rädsla för våra båtar.

Redan innan konturerna av Svaerholtklubben börjar framtona i den något disiga morgonluften hör vi de skarpa, genomträngande ropen från kryckjorna, som de tretåiga måsarna kallas häruppe. Då vi närmar oss berget ser vi att skrevorna är prickiga av fågel. Kryckjornas dominans är nästan total. Detta gäller även i luft-rummet utanför de lodräta klippbranterna mot norr. Undantaget utgör några sill-trutar, som i behärskad flykt letar sig fram i vimlet.

På låga motorvarv rundar vi udden och styr rakt norrut. Havet ligger stilla så när som på makligt hävande dyningar, solen tittar fram och diset ger långsamt vika. Vi befinner oss nu i det närmaste så långt norrut man kan ta sig i mindre båtar utan att ge sig in på våghalsigheter. Den till synes rofyllda sjön kan nämligen ändra karaktär på nolltid, och då är man illa ute om man inte snabbt kan komma i lä.

Långt i nordväst skymtar vi nu Nordkap, och österut reser sig de taggiga tinnarna från Finnkjerka till synes rakt ur havet. Denna sjöklippa på Nordkinns västsida, kallad Norges elegantaste, var förr en av samernas heliga platser.

Givetvis måste vi också upplåta lite tid för fiske på denna avlägsna plats. Strömmarna är visserligen starka men djupet endast 50 meter. Så värst många minuter dröjer det inte förrän niggande spötoppar i alla tre båtarna skvallrar om ordentliga hugg. Det är havskatten som åter är på alerten. Ett halvdussin fiskar kring sex, sju kilo får bita i gräset. Åtminstone vid ett tillfälle sitter en betydligt större kluns på kroken, men den går sin väg.

De följande dagarna bjöd på halvdant väder med ganska besvärlig sjögång. Ibland kunde vi gå ut till grundområdena utanför ön, men för det mesta höll vi oss i lä. På grunda sandbottnar hade vi emellanåt trevliga duster med gamla bekantingar som skrubba och bergskädda. Med lätta don och passande agn är detta mete efter plattfisk ett intressant inslag i havsfisket. Fiskarens tålmod och uppfinningsrikedom sätts ofta på prov när det gäller att överlista dessa småmunnande och försiktiga krabater.

En natt friskar det i med besked och vi har stormen över oss. Trots att våra tält är placerade i lä och stadigt förankrade blåser två av dem omkull. Vi gör inga försök att resa dem igen utan täcker dem med sten och övernattar i förgården till det intakta tältet.

Bekymren är dock inte slut med detta. I arla morgonstund tvingas vi ut i vindbyarna för att lägga om båtarnas förtöjningslinor, vilka nästan skavts av. Fortsättningsvis turas vi om att bevaka båtarna, bävande för vad som skulle ske om ett ankare började dragga.

Föga anar vi att detta oväder kommit för att stanna, och att de tre dagar vi ännu har till förfogande till stor del blir en kamp mot elementens raseri. Fjorden blir en tummelplats för häftiga kastvindar och trombliknande virvelstormar, vilka driver upp 20 meter höga vattenryk. Fräsande, hotfulla vågkammar får båtarna att rulla betänkligt och rista i ankarlinorna. Till råga på eländet är det springflod med 2,5 meters skillnad mellan hög- och lågvatten, varför vi nödgas ankra om båtarna och spänna respektive släppa efter på förtöjningslinorna med jämna mellanrum. Hela dagen kurar vi i tältet, som utsätts för en omild behandling av kastvindar och regnbyar. De få gånger vi vågar oss ut måste vi inta en hukande ställning för att överhuvudtaget ta oss fram.

Ovädret fortsätter med oförminskad styrka under natten, men bedarrar något under morgontimmarna. Något tecken på bättre väder syns dock inte, och vi bedömer vår situation som ganska allvarlig. Ett ankare har förlorats sedan ankarlinan skavts av, förtöjningsrepen är på upphällning och det mesta i klädesväg surt. Efter ett hastigt rådslag kommer vi överens om att bryta upp trots den grova sjön.

Ilastningen i farkosterna blir komplicerad och full av tillbud, men till sist kommer vi i alla fall iväg. Vi har vinden i ryggen, vilket gör det svårt att styra. Båtarna vinglar som silltunnor på vågtopparna. Allt som oftast förlorar vi varandra ur sikte i vågdalarna. Saltmättade störsjöar sköljer över oss och tränger till och med igenom regnkläderna. Som strykrädda hundar smyger vi längs strandkanten, undvikande dånande klipputsprång och vattensprutande skär. Som tur är fungerar snurrorna oklanderligt.

Så småningom kommer vi någorlunda i lä bakom en utstickande bergsknalle och kan öka faten en smula. Längre in i fjorden lägger sig den värsta sjögången. Snart siktar vi bilarna och kan stelfrusna men lättade förpassa oss upp på terra firma.

17. Episoder, kuriosa och funderingar om och kring sportfisket

Även om det mesta i tidigare avsnitt handlat om strapatsfyllda fisketurer, finns det en annan sida av sportfisket som inte får falla i glömska. Jag tänker då bl.a. på upplevelser i vad man skulle kunna kalla ”hemmavatten”, näckrosbekransade insjöar och trolska skogstjärnar, men kanske ännu mer på de saker som ligger utanför själva fiskandet: studium av fiskredskapskataloger, redskapstillverkning, båtvård, läsning av facklitteratur, anteckningar i fiskejournaler, planläggning med hjälp av kartor och sjökort, samt inte minst diskussioner och utbyte av erfarenheter med sportfiskarkollegor.

Iktyologi, läran om fiskarna, har alltid legat mig varmt om hjärtat. I böcker och tidskrifter har jag förutom våra vanligaste sportfiskar gärna engagerat mig i studier av udda och exotiska arter. Flitiga besök på akvarier runt om i världen (Bergen, London, Amsterdam, Göteborg, Florida, Rumänien, Tromsö m.fl.) har kompletterat och levandegjort det som inhämtats från trycket.

Det kanske mest fascinerande, men samtidigt skräckinjagande, av alla gälförsedda individer jag stött på i litteraturen, är en liten fisk som lever i sydamerikanska floder. Den kallas carnero eller candirú och blir bara några centimeter lång. Det unika med denna skapelse, som närmast är att likna vid en piraja, är att den parasiterar på människan. Den har nämligen den otrevliga (o)vanan att tränga in i såväl manliga som kvinnliga könsorgan, speciellt vid urinering under vattnet. Väl inne i kroppen håller den sig sedan kvar med hjälp av sin hullingförsedda rygg, medan de sylvassa tänderna tar för sig på ett för offret fruktansvärt smärtsamt sätt. Infödningar längs floder där denna fisk förekommer lever i ständig fruktan. Många makabra sannskildringar om dess angrepp på människor finns nedtecknade. Bl.a. berättar en forskningsresande om en indian kvinna, i vars vagina en carnero trängt in. Kvinnan upplevde en sådan outhärdlig smärta och tappade så mycket blod att hon lämnades att dö. Efter att man som sista utväg behandlat henne både in- och utvärtes med saften från en sällsynt växt släppte emellertid fisken sitt grepp och kvinnan överlevde. Framför allt är det badande personer som attackerats, men det kan till och med vara riskabelt att kasta vatten, då den lille gynnaren starkt attraheras av urindoften och via strålen blixtnabbt kan förpassa sig in i penis.

Blåsfisken, eller igelkottfisken, är en annan, kufisk varelse, men inte på långt när så farlig. För några år sedan hade jag förresten turen att ganska billigt komma över ett torkat och mycket naturtroget exemplar på en loppmarknad i Amsterdam. Det karaktäristiska med denna fisk är den unika försvarsme kanismen. När den känner sig hotad drar den in vatten eller luft i magen och sväller tre gånger

sin normala storlek. De tättsittande taggarna bidrar till att eventuella angripare avskräcks.

En fisk som jag ännu inte lyckats få på kroken är den fula marulken. Jag har dock på nära håll sett när man tagit upp ett dylikt monster på juksalina i en nordnorsk fjord. Den vägde omkring 20 kilo, men vikten kan uppgå till det dubbla. Det som frapperar förutom utseendet är marulkens speciella fiskemetod. Med sin kamouflerade ovansida lurpassar den på allsköns måfisk nere vid botten och använder sig av den främre ryggenstrålen, vars förföriska viftningar lockar bytet i falig närhet av det väldiga gapet.

I ett akvarium i Rumänien, som specialiserat sig på störor, tog jag tid på mig att närmare studera dessa gigantiska sötvattensfiskar. Stören tävlar med malen om att vara den största fisken i sött vatten. Många uppgifter om vikt och längd florerar när det gäller bägge arterna. Jag har en känsla av att sista ordet ännu inte sagts i denna fråga. Det största exemplaret i akvariet nådde en vikt av 70 kilo, men vid ett besök i Donaudeltat några dagar senare gick ryktet att man fångat en stör på 800 kilo. Från ryskt håll gör man gällande att rekordet hålls av en belugastör, vilken skulle ha vägt 1.454 kilo. Stören tillbringar en stor del av sitt liv i havet, men drar sig på vårkanten upp i vissa floder för att leka. Dessvärre har stammen på senare tid gått starkt tillbaka pga föroreningar och överfiskning, men i den rumänska delen av Donau finns den fortfarande i ansevärd mängd.

En av de intressantaste platser jag besökt när man är inne på kapitlet akvarier är Sea World's Shark Institute i södra Florida. Här har man skapat ett jättelikt område som förutom akvarier och dammar omfattar stora havsbassänger, i vilka man bl.a kan studera flera av de största och mest fruktade tropiska hajarna. Skräckinjagande tigerhajar på upp till fyra meter samsas om utrymmet med de något mindre blåhajarna. I en annan bassäng kan man iakttä bottenälskande, malliknande nurse sharks böckande i slammet, medan citronhajarna föredrar ett mera pelagiskt leverne och ofta åtföljs av sina följeslagare, remororna. Av intresse är också bull sharks, som också trivs i sötvatten. De har till exempel påträffats i sjöar i Guatemala, Nya Guinea och Nicaragua.

Bläckfiskar har alltid haft en förmåga att sätta fantasin i rörelse hos folk. Självt har jag fiskat bläckfisk från båt vid Kanarieöarna. Det rörde sig om två arter, dels den vanliga calmaren, vilken man med förkärlek äter, dels en betydligt tuffare släkting som de lokala fiskarna benämner pulpa. De var ganska svårtrugade, men kunde lockas till hugg på krokar agnade med köttstrimlor. Calmaren förvandlades till en formlös geléklump så fort den hamnat i båten, medan pulpan ofta tog sig loss från kroken och satte iväg med en oväntad fart över durken.

Bland den inhemska befolkningen på Kanarieöarna är annars kustmettet den mest populära formen för fiske. Man kan ibland få se en metare stå med spöt böjt som en sprätbåge under en längre tid utan att det händer något. Varken fiskare eller än mindre åskådare kan avgöra om det är bottennapp eller en motvillig muräna, som inte vill lämna sin håla i första taget.

Att bläddra i gamla publikationer om sportfiske och fiskevård har understundom berett mig ett stort nöje. I en bok från 1927 har jag hittat följande beskrivning på en nyhet inom spinnfisket:

Spinaxbrädet är en i dagarna utkommen ny invention för spinnfisket, som säkerligen kommer att verka revolutionerande på detsamma i det avseendet, att det kommer att draga många älskare av spömetoden över till den enklare metoden med kast för hand. Redskapet utgöres av ett ovalt bräde med botten av silduk, vilket me-delst en rem spännes runt kroppen. På detsamma insamlas efter kastet reven och är klar för nytt kast utan att någon som hälst risk för att reven skall trassla sig, som annars är fallet, då den är uppringlad på båtbottnen eller på akterbrevet. Efter avslutat fiske invevas reven i en efter brädets periferie inlagd förtjupning, varigenom det besvärliga och tidsödande arbetet med särskild torkning undviks.

Huruvida denna uppfinning rönt någon framgång är skrivet i stjärnorna, men artikeln som sådan ger en intressant inblick i tidens språk- och redskapsbruk.

Trots att jag på mina fisketurer ofta uppehållit mig i mer eller mindre ödsliga trakter har jag ändå mött och samspråkats med åtskilliga personer av alla de slag. Härvidlag har jag inte kunnat undgå att lägga märke till olikheterna i dialekt och ordval hos människor som rent geografiskt inte har sin hemvist långt från varandra. Tydligast förmärks detta i Norge, där dialekten inte sällan skiftar från en fjorddal till en annan. Orsaken är helt enkelt att folk levit isolerade i det otillgängliga och väglösa kustlandskapet och därigenom utvecklats sina egna idiom.

En sak gemensam verkar dock alla dialekter utmed norska kusten ha, och det är rikedomerna på ord och uttryck som har med hav, fiske, väder och vind att göra. Det annars inte särskilt ordrika norska språket vimlar här av ord och uttryck som ofta leder till översättningsproblem. Här är några exempel:

globeitt: snar att nappa

kröll: mjölke hos större fiskar

leksing: ung, könsmogen lax

nese fisk: den största fisken i en fångst

pir: ung makrill

rav: torkade fenor av hälleflundra

rund fisk: torkad fisk som uppskurits i buken men inte flåtts

slosild: sill utan rom eller mjölke

steng: instängande av fiskstim

tine: plocka fisk ur ett nät

vrangflyndre: högervänd individ av i regel vänstervänd flundra eller tvärtom

båke: faststående sjömärke av trä- eller järnstänger

fjordpoll: rund utvidgning i fjord med kringliggande byggd

fjaeremål: ebbens lägsta vattenlinje

mål: flods högsta vattenstånd

flu: grund med brottsjöar

blikk: spegelblankt vatten vid fullständig stiltje

legervall: för vinden utsatt kust

skårunge: årsgammal mås; pojke som för första gången deltar i en större fisketur

strandvasker: lik som uppkastats på stranden

hvelv, kvelv: botten på en omstjälpt båt

lom: tjockaste delen av åran

slure: passera så att man nått och jämt undgår sammanstötning

Som ni märker är det nödvändigt att använda sig av flera ord och/eller omskrivningar för att finna en översättning, vilken ändå inte alltid blir relevant. Detta mångfacetterade språk har dikterats av de yttre förhållanden som dess brukare lever under, och är tvivelsutan en förutsättning för att man ska kunna bo och finna sin utkomst vid havets rand.

Även hos samerna träffar man på fackord som man sällan eller aldrig finner i andra språk. Speciellt är det benämningar som har med natur och topografi att göra. Här har jag samlat några:

kaise: fjällbrant

lako: fjällplatå

kårsas: smal dal, ravin

luspe: utflöde ur en sjö

njunnje: näs, utlöpare från berg

pakte: brant bergvägg

rieppe: hylla eller nisch i fjällvägg

varto: lågfjäll

varas: litet berg

Personligen har jag vid flera tillfällen haft stor nytta av ett litet samiskt lexikon vid vandring i fjällen, inte minst genom att översätta geografiska namn till svenska och därigenom kunnat lokalisera mig i terrängen.

I samband med utövandet av min hobby kan jag dra mig till minnes en rad episoder som förgyllt annars mer eller mindre slätstrukna fiskafängen. Jag kommer bl.a. ihåg en komisk händelse som inträffade när jag tillsammans med ett gäng havsfisketokiga västeråsare var på väg till västkusten för några dagars fiske.

Vi hade stuvat in oss i tre bilar, varav den främsta i raden även hade en mindre trailerburen båt på släp. I utkanten av Västerås släppte av okänd anledning trailern från bilen och började en färd på egen hand. Föraren bromsade givetvis in, men båt och trailer fortsatte framåt i den mötande filen. Trafiken var tursamt nog ganska gles. Det enda fordon på vägen framför oss var en Volkswagen, en s.k. ”bubbla”, i vilken det satt ett äldre par. Föraren, en äldre farbror, körde mycket långsamt, varför båt och trailer gled upp jämsides med fordonet. Vi observerade hur paret pekade på båten och ruskade på huvudet, och skulle ha gett mycket för att få höra vad de sade. Det hör till saken att det regnade rätt kraftigt, och att trailern som båten stod på knappast syntes från bilen. Det första intrycket torde sålunda ha varit att de var på väg att bli omkörda av en båt. Allt slutade emellertid lyckligt. Bilen med gamlingarna svängde in på väggrenen och stannade medan trailern hasade nerför en grässlänt och hamnade i ett grunt dike. Till vår lättnad hade inga vitala delar på ekipaget tagit skada förutom stödhjulet, varför vi kunde fortsätta efter några smärre korrigeringar vid en bensinstation.

En annan incident med dragning åt det tragikomiska ägde rum då vi fiskade från en liten snipa i farvattnen runt Väderöarna. En av deltagarna på turbåten hade kroat en havskatt, vilken slet sig i samma ögonblick som den hamnade i båten. Fisken var synnerligen aggressiv även för att vara en havskatt och gjorde ideliga utfall mot allt som kom i dess väg. Alla tog snabbt sin tillflykt till de sittbänkar och lådor som fanns till buds utom skepparen som var tvungen att bli stående och sköta rorpinnen. När båten stegrade sig i en motsjö rullade katten akterut och bet sig fast i skepparens byxor, där den likt en bulldog envist vägrade släppa greppet. Först efter några kraftiga sparkar mot huvudet släppte den greppet, men då bestod nedre delen av byxbenet endast av revor.

Ett oskyldigt men lite elakt tilltag i samband med havsfiske har också etsat sig fast i mitt minne, nämligen när vi i smyg knöt fast en piasavakvast på ett tackel i samband med att två fiskare på var sin sida av båten fastnat i varandra. Det olyckliga offret trodde i det längsta att han kroat världens fisk, och de eder han hävde ur sig när den nakna sanningen stod klar ägnar sig sannerligen inte för tryck.

Min far hade under många år en riktig spjuver till fiskekanrat. Många av historierna om denne är förvisso pepprade, men vid åtminstone två tillfällen hade jag själv nöjet att förbluffas över hans uppfinningsrikedom och snartänktighet. En gång satt vi och metade vid en liten sjö i västra Värmland. Vi hade inte en tanke på att det fordrades fiskekort, och blev ganska förvånade när en hemmansägare kom rusande och började skälla. Min far och jag ursäktade oss och förklarade att vi fiskat i god tro. Vi samlade ihop redskapen och började gå upp mot bilen, men Nisse, den nyss omtalade filuren, satt lugnt kvar och låtsades som om det regnade. Detta föranledde bonden att ytterligare höja rösten och med skärpa påpeka följderna av tjuvfiske. Nisse tog sig då för att skaka på huvudet, gapa och gestikulerade på ett sätt som inte kunde misstolkas. Attityden hos den förfördelade ändrades nu helt och han yttrade med mild stämma vänd mot oss:

-Jaså han är dövtstum stackarn. Ja då får han väl sitta kvar och fiska.

-Din jäkla spjuver. Hur kunde du komma på den idén i en hast? frågade min far när bonden avlägsnat sig, men fick bara ett illfundigt leende till svar.

Året därpå gav Nisse åter prov på sina skådespelartalanger när vi vinterfiskade på en större sjö. Fiskekort hade vi denna gång löst, men äganderätten i sjön var lite knepig. Kortet omfattade nämligen endast sjöns norra och östra del. Nisse råkade hamna lite för långt söderut och kom i delo med några män. På avstånd kunde vi se hur de plockade fram papper och penna och med tydliga gester visade på den del av sjön som inte var upplåten för allmänheten. Efter en stund fick vi till vår förvåning bevittna hur männen ändrade attityd och närmast bugande drog sig tillbaka, medan Nisse borrhade ett nytt hål och fortsatte pimlandet.

-Nu har han nog totat ihop någon riktig soppa, sa min far.

-Ja, jag undrar vad han hittat på denna gång, replikerade jag.

Vår nyfikenhet stillades när Nisse lite senare kom traskande bort till oss.

-Vad jag sa till dom? Jo, jag sa att ni var två fiskekonsulenter på provfiske och att jag själv var assistent.

-Tror ni mig inte kan ni ju gå bort och kontrollera, drog jag till med.

Med Nisses pokeransikte och en förställd röst uppträdde han säkert tillräckligt vederhäftigt. Det var förståeligt att karlarna antog att allt var i sin ordning.

Vid ett tillfälle blev emellertid Nisse själv dragen vid näsan, men det var inte någon tvåbent varelse som stod för den bedriften. Även då var det fråga om pimpelfiske, denna gång på Fryken. Nisse försökte hänga med ett abborrstim och skyndade mellan hålen utan att ägna tid åt att ta med sig fisken. När han sedan gick tillbaka för att samla ihop fångsten upptäckte han, helt snopen, att det var tomt vid vissa håll, trots att han kunnat svurit på att han lämnat fisk kvar där. Boven i dramat var en hermelin, vilken i snabba ruscher tagit för sig av abborrarna, och smusslat undan dem i en vedtrave i strandkanten. Nisse tog dock förlusten med jämnmod och skrattade gott liksom min far och jag. Hermelinens tjuvtag var emellertid inte slut med detta. I ett obehagat ögonblick snabbade den åt sig Nisses halsduk, som han glömt kvar på sin skrylla efter en kaffepaus. När stölden upptäcktes hade hermelinen redan kommit halvvägs till vedtraven. En veritabel klappjakt inleddes, men såväl vessla som halsduk försvann spårlöst och Nisse tvingades inse att han den här gången dragit det kortaste strået.

Avslutningsvis några lustiga ordstäv och visdomsord med anknytning till fiske, vilka jag samlat på mig:

Får jag inga fiskar så har jag mina maskar i behåll, sa gubben när han satt och metade.

Jag fick en gädda som vägde två pund, men den fan slapp, sa gubben.

Fisken som försvann i djupet var alltid stor (turkiskt ordspråk).

Nappar det inte här så nappar det väl där, sa han som slängde metreven på ängen och fick en gräshoppa.

De största fiskarna går i vattnet, sa Södersten.

Aber, sa tysken, fick se en abborre.

Bra nappat, sa björnen, miste svansen.

Det här var inte min väg, sa torsken, blev dragen på land.

Du döljer något, sa abborren till metmasken.

Gud fiskar efter själarna med metspö. Fan tar dem med garn. (Alexander Dumas d.y.)